

ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ Խ. Ա.
ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ Զ. Խ.

**ՀԱՅԵՐԵՆԻ
ՀԱԿԱՆԻՇՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՐՈՏ
ԲԱՐԱՐԱՆ**

1998

ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ Խ.Ա.
ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ Զ.Խ.

ՀԱՅԵՐԵՆԻ
ՀԱԿԱՆԻՇՆԵՐԻ
ՀԱՄԱԼՈՏ
ԲԱՌԱՐԱՆ

ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ Խ.Ա.
ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ Զ.Խ.

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ՀԱԿԱՆԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲԱԼԱՐԱՆ

Տպագրվում է Վանաձորի պետական մանկավարժական ինստիտուտի հայոց լեզվի ամբիոնի որոշմամբ

Խմբագիրներ Մ. Բեժանյան, Գ. Պետրոսյան

Հովանավոր Մուշեղ Վարուժանի Ղազարյան

Բառարանն ընդգրկում է հայերենի առավել գործածական շուրջ չորս հազար հականիշ բառեր ու հականիշ դարձվածքներ։ Բառակազմական, իմաստային, քերականական հատկանիշներով բնորոշվող հականիշների իմացությունը նպաստում է զարգացնելու և հարստացնելու խոսքը այն դարձնելով պարզ ու պատկերավոր, մատչելի ու տպավորիչ։

Սախստեսված է ընթերցող լայն շրջանների համար։

Հականիշները (հուն. αντί-հակառակ+առօտա-անուն, ռուս. антионимы =դեմ, ընդդեմ, հակ+անուն) արտասանական- հնչյունական կազմով տարբեր, իմաստով հակաղիք բառերն են: Բարիմաստային հակադրություն ունեն հայերենի ոչ բոլոր բառերը¹: Որոշակի առարկա մատնանշողները (աթոռ, սեղան, բաժակ), հատուկ անունները, թվականները, դերանունների, կապերի, շաղկապների, ձայնարկությունների, եղանակավորող բառերի գերակշռող մասը հականիշներ չունեն: Հականիշությունը բնորոշ է հատկանիշ ցույց տվող բառերին: Բնականորեն, հականիշները գերազանցապես արտահայտվում են ածականով (տիխուր-ուրախ) և բայով (ծրել-ուղղել): Որոշակի քանակ են կազմում մակրայական (երրեմն-հաճախ) և գոյականական (լաց-ծիծաղ) հականիշները: Հազվադեպ են մյուս խոսքի մասերով ծևավորված հականիշները (ոչինչ-ամեն ինչ, վրա-տակ, այո-ոչ, ըստ-հակառակ):

Անշուշտ, հաղորդակցվելիս մարդիկ հաճախ են դիմում նաև հակադրությունների օգտվելով և հիմնական ու երկրորդական ձևույթներից, բառերից, և դարձվածքներից ու նախադասություններից: Բառարանում ընդգրկված են ծևույթ-ծևույթ, բառ-բառ (համ-հակ, ընդհատամընդհատ, ժամանել-մեկնել), բառ-բառակապակցություն (դարձվածք)՝ (միշտ-իշի զատկին), բառակապակցություն (դարձվածք)-բառ (մազերը փետոտեղ-ուրախանալ), դարձվածք-դարձվածք (կապը քաշել-սանձը թողնել), նախադասություն-նախադասություն (կուռդ չորանակուրդ դպարի) կաղապարներով կերտված հականիշության խմբերը: Դարձվածքների հականիշները երբեմն տրվում են ազատ բառակապակցություններով ու հարադիրներով (շունթակելով ապրել-համգիստ առանց չարչարանքի ապրել; ոտքի փոշին համբուրել- ամինազանդ լինել):

Համանիշ դարձվածքները տրված են // նշանով (ոտք կտրել//ոտք խաղաղվել): Զախ և աջ թւերի հոմանիշները տրոհված են ստորակետով, բութով (հյուսել, ոլորել-քանդել, ետ տալ; ցանաք աչքով ապրել (լաց դժբախտություն սուզ չտեսնել): Երբեմն բացատրվում են անծանոթ բառերը (պատիր (=սուտ, կեղծ)-անպատիր (=անկեղծ, ազնիվ): Երկու թւերի միջև նշանակված գիծը (-) պետք է կարդալ «հականիշնե» կամ «հականիշներն են»:

1. Հայերենի հականիշները քանակով գգալապես զիջում են հոմանիշներին, համանուններն էլ հականիշներին:

Բառարանում ընդգրկված են հականիշ բառեր և հականիշ դարձվածներ:

ա) Հականիշ բառերը լինում են տարարմատ (տարահիմք) և համարմատ (նույնահիմք): Տարարմատ հականիշները տարբեր արմատներ ունեն (զվարթ-տիխոր, թրծել-չորացնել, ստրուկ-տեր), համարմատ հականիշները միևնույն արմատները (արտագաղթ-ներգաղթ, գգոյշ-անգցույշ): Համարմատ հականիշները ծևավորվուն են ինաստարամական որոշակի արժեք ունեցող հականիշ նախածանցներով արտ-ներ, գերթեր, համ-հակ, վեր-ստոր, բաց-ներ, գեր-ստոր, համ-տար, ընդ-վեր (արտամդել-ներնդել, գերակատարել-թերակատարել, գերադասել-ստորադասել, ընդգետնյա-վերգետնյա և այլն):

- Վոր, - ուն, - կոտ, - ոտ, - իկ, - ին, - ովի, - ու վերջածանցները հատկապես ան-ժխտական նախածանցի հետ գտնվուն են հականիշային հարաբերության մեջ և սովորաբար ցույց են տալիս ունեցողի-չունեցողի, օժտված լինելու-օժտված չլինելու հարաբերություն (ողնաշարավոր-անողնաշար, երերուն-աներեր, գիտուն-անգետ, սահուն-անսահ, ամպոտ-անամպ, թափանցիկ-անթափանց, վախկոտ-անվախ, կարգին-անկարգ, աշառու-անաշառ): Ան-նախածանցով և վերը նշված վերջածանցներն ունեցող բառերով կազմված հականիշներուն այդ վերջածանցներն ընկնուն են: Միայլ կազմություններ են ողնաշարավոր-անողնաշարավոր, թափանցիկ-անթափանցիկ և այլն: Դազգաղեապ են վերջածանցավոր ծևի պահպաննան օրինակները (վերջավոր-անվերջավոր):

Տարբեր խոսքի մասերով արտահայտված տարբեր բնույթի բառերը հականիշներ չեն: Բախտ-անբախտ, շունչ-անշունչ, կիրք-անկիրք, վախ-անվախգույգերը հականիշներ չեն, քանի որ առաջին թևի բառերը գոյականներ են, երկրորդ թևի բառերը՝ ածականներ: Բախտավոր-անբախտ, շնչավոր-անշունչ, կրոռու-անկիրք, վախկոտ-անվախգույգերը հականիշներ են. դրանք արտահայտված են միևնույն խոսքի մասով:

Ան-ժխտական նախածանցը զգալապես կենսունակ է անորոշ դերբայի կաղապարով բայական հականիշներ կազմելու մեջ (ինանալի-անիմանալի, ըմբռնելի-անըմբռնելի):

Գոյականաբար առնված ածական հականիշները կարող են կրել գոյականին բնորոշ փոփոխությունները (կարծը-երկարը, կարծի-եր-

2. Կան նաև ան+գոյական, ան+ածական կաղապարներով հականիշներ (խոհեմություն-անխոհեմություն, նպատակային-աննպատակային):

կարի, կարծից-երկարից, կարծերին-երկարներին և այլն): Եթե հականիշները բայեր են, ապա կարող են ստանալ անդեմ և դիմավոր բայերի խոնարհման բոլոր ձևերը (հեշտանալ-դժվարանալ, հեշտացող-դժվարացող, հեշտացավ-դժվարացավ, կիեշտանա-կդժվարանա, պիտի հեշտանա-պիտի դժվարանա և այլն):

Բառարանում, որպես կանոն, հականիշային գույզը տրված է մեկական բառով: Յաշվի առնելով հայերենի բառերի բազմինաստությունը, նրանց ուղղակի և փոխաբերական նշանակությունը, ինչպես ծախս, այնպես էլ աջ թևում երբեմն նշվում են նաև հականիշների համանիշությունը, հանանունությունը, փոխաբերական ինաստները (բաց-փակ, գոց, ծածուկ; աշխատել (գործ անել)-հանգստանալ; աշխատել (վաստակել)-մսխել):

Յականիշ բառերը լինում են հակադրական և ժխտական: Յակադրական հականիշներն արտահայտում են մինյանց հակադիր հակառակ ինաստ (մանր-խոշոր): «Ժխտական են այն հականիշները, որոնցից մեկը ժխտուած, բացասում է մյուսի ցույց տված հատկանիշի առկայությունը, բայց ցույց չի տալիս ուղղակի հակադրությունը, բեռոյանորեն հակառակը» (Ե.Աղայան): **Ազատ-անազատ** գույզի առաջին բառը դրական թևերն են, երկրորդը ներկայացնում է այդ հատկանիշի բացակայությունը և ոչ թե առաջինին թևեռապես հակադիր հատկանիշ: Ժխտական հատկանիշը կարող է փոխարինվել ոչ ժխտականով կամ գուրկ, չունեցող բառերի հետ (անազատ-ոչ ազատ, անք-թև չունեցող, թևից գուրկ) և այլն: Բառարանում ընդգրկված բառերը կամ հակադրական են, կամ ժխտական: Ի դեպ, չ մասնիկով նոր հականիշ բառեր կամ նոր հականիշ դարձվածքներ չեն կազմվում: **Խոսել-չխոսել, սկը սպիտակից ջոկել-սկը սպիտակից ջոկել** գույզերի ժխտականները անկախ, տարբեր բառեր ու դարձվածքներ չեն: Դրանք միևնույն բառի կամ դարձվածքի դրական և ժխտական տարբերակները կամ խոնարհման ձևերն են:

(բ) Տեղի, տարածական, չափի, ժամանակային, ծավալային, մարդկային հոգեկան և այլ իմաստներ արտահայտող բառ-հականիշներից բացի բառարանն իր մեջ անփոփում է նաև հականիշ դարձվածքները. Դրանք պատրաստի, անքակտելի լեզվական միավորներ են, յուրատեսակ կառուցյներ և ունեն այլաբերական-փոխաբերական ինաստ: Յականիշ դարձվածքները նպաստում են բանավոր ու գրավոր խոսքի պատկերավորությանը, արտահայտչականությանը և լայնորեն կիրառ-

Վում են հաղորդակցվելիս: Այդ նպատակով խոսքի վարպետները ոչ սակավ դեպքերում հակադրության հենքով մարմին են տալիս իրենց խոհերին երբեմն հորինվածքների վերնագրերում օգտագործելով հականիշ բառեր ու հականիշ դարձվածքներ («Խելորն ու հիմարը», «Քուն թե արթուն...», «Դեյ ազահ մարդ, հեյ անզոհ մարդ, միտքը երկար, կյանքը կարծ» (Դ.Թումանյան), «Դու գնացիր,- ես մնացի», «Չատ մի տիխրիր, շատ մի խնդար, սիրելիս» (Ավ.Իսահակյան), «Ես չգիտեմ խնդա՞մ, թե լամ», «Թող էլ ոչ ոք ճիշտու ու շեղս շիմանար», «Ծիծաղեցի, թե լացի», «Այս աշխարհի ցավն ու խինդը» (Ս.Կապուտիկյան), «Երես ու աստառ» (Պ.Աևակ) և այլն):

Դականիշ դարձվածքները դրսեւրդում են համանման և տարանման կառուցվածքներով: Դամանման կառուցվածք ունեցող դարձվածքում հականիշությունը տրվում է նրա կազմում եղած հականիշ բառերով (*ծեղքը բաց-ծեղքը փակ, հանգիստը գտնել-հանգիստը կորցնել*): Տարանման կառուցվածքի դեպքում հականիշությունն այլ կերպ է արտահայտվում բաղադրիչների ընդհանուր իմաստով (*երկու քայլի վրա-յոթ սարի ետև*):

Ըստ բաղադրիչների քանակի՝ հականիշ դարձվածքները լինում են երկանդամ (ծալ(թ)ը պակաս-խելքը գլխին) և բազմանդամ (քունը աչքերին գալ-քունը աչքերից փախչել): Դականիշ դարձվածքների գերակշռող մասը երկանդամ է: Սակայ են գոյականական և ածականական հականիշ դարձվածքները (*կյանքի արշալույս-կյանքի մայրամուտ, խիղճը մաքուր-խիղճը կեղտոտ*): Դայերենն առատ է բայական հականիշ դարձվածքներով (*ժամանակի հետ քայլել-ժամանակից ետ մնալ, խոզ կտրել-կաշին ու ուկորը մնալ*):

Զգալի թվով բայական դարձվածքներ կարող են փոփոխվել, խոնարհվել բայի եղանակներով ու ժամանակներով, ունենալ անդեմ և դիմավոր ձևեր (դրական և ժխտական): Օրինակ՝ «Խոսքը գետին զցել» դարձվածքը հնարավոր է գործածել բայի խոնարհման հարացուցիքուր ձևերով (*խոսքը գետին զցող, խոսքը գետին զցեց, խոսքը գետին կզցի, խոսքը գետին պիտի զցի, խոսքը գետին չի զցի* և այլն):

Բառարանում երբեմն-երբեմն ծախս ու աջ թևերի դարձվածքները մեկնաբանվում են: Ոչ մի բացատրություն չի տրվում, եթե դարձվածքի իմաստը հանրածանոթ է: Դենց ծանոթ, հասկանալի լինելուց ելնելով՝ հազվաբեց բացատրվում է միայն մեկ թևի (ծախս կամ աջ) դարձվածքը:

Դարձվածքների գործածության շնորհիվ խոսքը դառնում է պատ-

կերավոր, հուզական: Այդաես չեն հնչում բառ-համարժեքները (հմմտ. «Կյանքի թելը կտրվել-մեռնել» և «Բախսի դրները բացվել-հաջողության հանդիպել» գույգերը): Եթի հականիշ դարձվածքի մի թևը ոչ թե դարձվածքը է տրված, այլ համարժեք բառով, ապա ոչ միայն արտահայտչականությունն է բուլանում, այլև որոշ դեպքերում համարժեք հականիշ բառերը լիովի չեն փոխարինում մյուս թևի հականիշային բովանդակությանը:

Դարձվածքի արժեք ունեն առածներն ու ասացվածքները, որոնք պատրաստի խոսք են, միտք են արտահայտում, շարահյուսորեն վերլուծելի են, ունեն հաղորդակցական արժեք: Դրանց բովանդակությունը հնարավոր չէ փոխարինել մեկ բառով: Գերազանցապես պարզ կամ միավորյալ նախադասություններ են (նաև բարդ): Յատկապես առածասացվածքների հականիշությունը յուրահատուկ ծևավորում ունի: Յակադրվում են դրանց երկու թևերը, որոնք սովորաբար համադաս նախադասություններ են, կարող են տրոհվել գերազանցապես իսկ, բայց ներհակական շաղկապներով կամ շարահարությամբ: Բաղադրիչ նաև սերը (քեւոնները) առանձին վերցրած հականիշային հարաբերություն չեն արտահայտում: Ասացվածք-դարձվածքի ընդհանուր՝ ի բառական իմաստը մնան է: «Դայոց լեզվի դարձվածքարանական բառարանում» կամ «Դառը դատել» (դժվար աշխատանք կատարել) և «Դատարկ նստել» (ծեխունայն գուրկ մնալ) դարձվածքները: «Դառը դատել դատարկ նստել» դարձվածքի բովանդակությունը մնելու է դժվար աշխատանք թափել, բայց իր կաստակածի տերը չի նել: Կամ ցայտոն հակադրություն է ցույց տալիս «Երեսից քահանա տակից սատանա», «Դրսից հայելի ներսից ածելի» ասացվածքներից յուրաքանչյուրը: Երկուսն էլ ունեն միևնույն իմաստը «Իրեն ազնիվ ու հարազատ ցույց տվող, իրականում նենգ, խորանանկ, վնասակար»:

Այսպիսի շատ դարձվածքներ սովորաբար չեն ունենում իրենց հականիշները: Իրենց կառուցվածքով նախադասություններին համարժեք ասացվածք-դարձվածքների բաղադրիչ նաստերից մեկի բովանձակությունն անբողոքին կամ մասամբ հակադրվում, ժխտվում է նյութով: Յականիշությունը ծևավորվում է բաղադրիչների դրական և ժխտական խռնարհման բայերի կամ էլ համադաս կապակցությունների հականիշ բաների օգնությամբ:

Ահա՝ այդպիսի կառուցվածք ունեցող ասացվածք-դարձվածքներ մարդու հական հակիրճ, դիպուկ, պատկերավոր իմաստներյուններ,

որոնք քաղված են Ա. Ղանալանյանի «Հայկական առածանիկց» (Երևան, 1951).

Աղջկա գեշը չը տեսանք, հարսի լավը:
Անբանը հաց ուտելիս առողջ է, բանելիս հիվանդ:
Աւնողը գտնում է, ծախողը կորցնում:
Աստված հալալին կուտա, հարամինը կը տանի:
Բարեկան կա սրտի, բարեկան էլ կա փորի:
Գիշ աղջիկը խելոք հարս կը լինի, գիշ հարսը խելոք կին:
Գիտունին մեկ, անգետին հազար:
Գլուխող պաղ պահե, ոտներդ տաք:
Գլուխը հաստ, ծուծը բարակ:
Գողնողը մեկ մեղք է անում, կորցնողը հազար:
Եկավ փաշի պես, գնաց բոշի պես:
Ընկել ա փողատերը, կանգնել ա տղատերը:
Թե հարուստ ես աչքիս վրա, թե աղքատ ես քաշվի գնա:
Թրի կտրածը կլավանա, լեզվի կտրածը չի լավանա:
Լավ է գիտունին գերի, քան անգետին սիրելի:
Լավ է կույր աշքով, քան կույր մտքով:
Լեզուն մեղր, միրտը լեղի:
Խոսքը մեծին, ջուրը պուճուրին:
Օախողի մեկ աչք բավ է, առնողին հազարն ալ թիչ է:
Ծուռ նստինը շիտակ խոսինը:
Կապրի գրկվողը, չի ապրի գրկողը:
Հազար կը մեռնի մեկ չի շվարի, մեկը մեռնի հազար կը շվարի:
Հալալ մազը չի կտրվի, հարամ գերանը կը կոտրվի:
Հարուստը մեռնի աշխարի թնդա, աղքատը մեռնի մարդ չիմանա:
Մոր գովածը թող ու փախի, դրկցին գովածը առ ու փախի:
Սերը սովորը կուտի, քանը մոլորը:
Կուրին ավար, վուրին խավար:
Տերավորին տերն ա տարե, անտերին գելը:
Քիչ խոսիր, շատ լսիր:
Փորձկած քանը լավ ա, քանց անփործ մածունը:
Ինչպես երևում է, բերված ասացվածքների հիմքում ընկած են լավ-վատ, առողջ-հիվանդ, գտնել-կորցնել, հալալ- հարամ, շատ-թիչ, խելոք-գիշ, հեշտ-դժվար, գիտուն-անգետ, բարակ-հաստ, մեկ-հազար և այլ գույգերի հակադիր ինաստները: Իրոք, նշված առած-ասացվածք-

Աերը յուրահատուկ կառույցներ ունեցող հականիշ. դարձվածքներ են, հակադրության ու համենատության հիմքով ձևավորված և իրենց ներսում հականիշություն արտահայտող ներհականիշային դարձվածքներ:

Յուրօրինակ դարձվածքներ են նաև անեծքները, հիշոց-հայիտյանքները և օրինաբ-բարեմաղբանքները, փաղաքշանքները: Դրանք, որպես ուղղակի խոսքեր, արտահայտում են մարդկային վատ վնասակար, կամ լավ օգտագետ արարքները: Մի կողմուն խոսդն է (անիծողը, օրինողը), մյուս կողմուն դիմացինը, խոսակիցը (անիծվողը, օրինվողը):

Բառարանում կան այդպիսի կառույց ունեցող հականիշներ: Ահա մի փունջ էլ ազգագրագետ Ս. Չարությունյանի «Անեծքի և օրինաբի ժանրը հայ բանահյուառության մեջ» ուսումնասիրությունից առանց մեկնաբանությունների.

Աստղծ. հացդ կտրի-սատված հացդ տանիցդ անպակաս անե:

Արնոտ շապիկդ գա-էն ծաղկանց նման-ծաղկիս:

Արկդ թաղեն-ապրի արևնդ:

Սուրազդ փորդ մնա-բարով նուրազիդ հասնեա/աղեկ բախտի ռաստգաս:

Չհասիս կենճութքն (Երիտասարդության)-սադ ջանով պառվես:

Չորեցոք օխտը սրբի դուռ էրթաս, էլի նուրազդ չառնես-լավ օրեր ու արև շատ տեսնես:

Պետինք (օժիտ) կապած մնա-կարմիր խարս էրթաս:

Վրիցդ բռուզ չպակասի-գեշ օր չը տիխնաս:

Տակորդ (արմատ) չորանա-որդով, զավակով ուրախանաս:

Տանդ կուկուն բուն դնի-աստուծ քր օջախը հաստատ պահե:

Տունդ բըռըշակ (ավերակ) մնա-օջախիդ մուխն-ռւ ծուխը անպակաս ըլմի:

Տունդ կրակ ընկնի, բալեքդ քուլ (մոխիդ) դառնա-շեն օջախդ շեն մնա, որքան դու կուզես:

Տունդ վրեդ քանդվի-տունդ շեն մնա:

Բազմազան են հականիշների յուրացմանը նպաստող աշխառանքների ձևերը:

Ա. Չաճախ տարարմատ (նաև համարմատ) հականիշ բառերը (մեծ մասամբ ածականական) ճյուղավորվուն են և ձևավորում այլ հականիշ գույքեր (բայական, գոյականական, մակրայական): Սակայն միշտ չեն,

որ հնարավոր կազմությունները նշվում են բառարանում: Անհրաժեշտ
է բառարանից օգտվողները դրանք գտնեն ինքնուրույնաբար: Այսպես
կարելի է կրահել և, ասենք, չար-քարի, չարություն-քարություն գույ-
գերին ավելացնել չարանալ-քարիանալ, չարացնել-քարիացնել, չա-
րացում-քարիացում հականիշները:

Բ. Գտնել առանձնացված բառերի հականիշները, բացատրել դրանց
իմաստները, ուղղագրությունը, դրանցով կազմել նախադասություն-
ներ:

գ. Դականիշ դարձվածքները փոխարինել հականիշ բառերով և հա-
կառակը:

դ. Գեղարվեստական երկերից քաղել հակառակ իմաստներ, հա-
կառակի վիճակներ և մտքերի հականիշություն պարունակող նախադա-
սություններ, հատվածներ:

Վերջին առաջադրանքի վերաբերյալ բնագրային ննուշներ.

1. Երկու ըսպանակ ունի ծեռքերում,
Սեկն արյունով լի, մյուսը կարով.
Երկու բուրվառներ կայծակնացնցուղ,
Սեկը խնկարույր, մեկը ճենճահոտ.
Անոթներ, երկու համեմունք կրող,
Սեկը բաղցրություն, մեկը դառնություն...

(Պ.Նարեկացի)

2. - Սեկն ի պապանց պարոնորդի.
Սեկն ի հարանց մուրող լինի.
Սեկին հազար ծի և ջորի,
Սեկին ոչ ուլ մի, ոչ մաքի.
Սեկին հազար դեկան ոսկի,
Սեկին ոչ փող մի պղնձի.
Սեկին բեհեզ և ծիրանի,
Սեկին բրդէ շալ մի չանկնի.
Սեկին հարամըն յաջողի,
Սեկին հալալն կորուսի...
- Անգետն է ի հուր նման,
Ուր ընկնի զտեղն կու էրտ.
Գիտուն է ի ջուր նման,
Ուր երթայ կանաչ բուսէր է:

(Ֆրիկ)

3. - Յորս ծեռին կարծ ու երկար, հաստ ու բարակ մի փետ կար, երեսն առավ, նշան դրեց, մին էլ տրա՞թ, որ կրակեց...

- Տեր աստված, արդարն ու մեղավորը դու գիտես: Եթե ես մարդը մեղավոր է, ինձ ուժ տուր, որ մի զարկով թոցնեմ նրա զլուխը, իսկ եթե արդար է, թող փայտ դառնա ին թուրը:

(Դովի.Թումանյան)

4. - Ես շատ սիրեցի իմ ընկերներին, և բոլոր մարդկանց մոտիկ ու հեռու:

- Այդ քաղցր թույնը, որով արբորը ստրուկ է դառնում և կամ բռնակալ:

- Ողջույն չեր վերցնում, ողջույն չեր տալիս անցնող ու դարձող քարավաններին:

- Ոչ ոք չի լսել սկիզբը նըրա, և չի լսելու վախճանը նըրա...

- Նորից սկսվում և վերջանում է ամեն մի մարդու կյանքի հետ մեկտեղ:

- Ի՞նչ է օրենքը,- մարդկանցից օրինած, բիրա ուժեղների այդ սուրը դաժան,

Անզորի գլխին կախված հավիտյան, խեղճին խողիսողող, հզորին պաշտպան:

- Ապիրատ աշխարհ, ուր հզոր ոսկին դարձնում է գողին ազնիվ բարեհուս,

Ապուշին հանճար, վախկոտին կտրիծ, տգեղին շքնաղ և պոռնիկին կուս:

- Ասում եմ ես աշխարհի չարն ու բարին, պարտքն ու վարձքը, լավն ու վատց:

- Անհամար թշնամին եկավ հարավից և հյուսիսից, արևելքից ու արևմուտքից...

(Ավ.Խաչակյան)

Այսպիսի վարժություններ, պրատումներ կատարելով աշակերտները, դիմորդները, շատերը հեշտությամբ հարյուրավոր նոր հականիշներ կգտնեն և ստեղծագործական, որոնողական ու տրամաբանական նպատակադիր գործողությունների շնորհիվ կճշխացնեն, արտահայտիչ կրարձնեն իրենց և բանավոր, և գրավոր խոսքը:

Այս հակիրծ պարզաբանումներն ել կօգնեն լավագույնս օգտվելու բառարանից:

Օգտագործված գրականություն

- Աբրահամյան Ս., Դայոց լեզու, բառ և խոսք, 2-րդ հրատ., Երևան, 1986:
- Ակոպյան Ա., Русско-армянский школярный словарь антонимов,
Երևան, 1988.
- Աղայան Ե., Արդի հայերենի բացատրական բառարան, Երևան, 1976:
- Բաղդիկյան Խ., Ժամանակակից հայերենի դարձվածային միավորները,
Երևան, 1986:
- Բեղիրյան Պ., Ժամանակակից հայերենի դարձվածաբանություն,
Երևան, 1973:
- Գևորգյան Ե. Դայերենի դարձվածքները, Երևան, 1969:
- Մարգարյան Ա., Դայոց լեզվի հականիշները, Երևան, 1987:
- Մարգարյան Ա., Ժամանակակից հայոց լեզու, Երևան, 1990:
- Մուրվալյան Ա., Դայոց լեզվի դարձվածաբանություն և
բայակազմություն, Երևան, 1959:
- Չալյունց Ռ., Հականիշ դարձվածքները ժամանակակից հայերենում,
«Դայոց լեզուն և գրականությունը դպրոցում», 1978, թիվ 2:
- Չալյունց Ռ., Հականիշ բառերը ժամանակակից հայերենում, Երևան,
1979:
- Ոուս-հայերեն դարձվածաբանական բառարան, Ռ. Մելքոնյանի և
Պ. Պողոսյանի խմբագրությամբ, Երևան, 1975:
- Սութիասյան Ա., Գալստյան Ս., Դայոց լեզվի դարձվածաբանական
բառարան, Երևան, 1975:

ԱԱ

Աբրահամի գառ (հեզ, բարի, միամիտ մարդ)-սատանայի ճուտ
(անհնագանդ, չար, խորամանկ, խաբեբա)

ագռավի ճանկ (անվարժ տգեղ գիր)-մարգարտաշար (գեղեցիկ
վայելուց գիր)

ագռավի ճուտ (տգեղ, այլանդակ)-սիրամարգ (գեղեցիկ, հաճելի)
աղաթից ընկնել (սովորույթը մոռանալ)-աղաթի փեշից կախվել
Սիամի եզ (ծույզ անհոգ մարդ)-գործը ամելով. էշը քշելով
Սիամի տարվանից (հին ժամանակներից)-նորերս, վերջերս
ազատ-1. ճնշված, հալածված, գերի, 2. սեղմ, զբաղված
ազատարար-ճնշող, հարստահարող, բռնակալ
ազատ արձակել-գերեվարել, գերի տանել, գերի վերցնել
ազատ զգալ-կաշկանդվել
ազատագրում-նվաճում, ճնշում, կեղեքում
ազատություն, անկախություն-գերություն, նահ, ստրկություն
ազգային-ապազգային, հակազգային
ազգայնական-հակազգայնական
ազգայնացում-ապազգայնացում
ազգասեր-ազգատյաց, ազգուրաց
ազգասիրություն-ազգատեցություն, ազգուրացություն
ազդակ-հակազդակ
ազդել- հակազդել
ազդեցիկ-անազդեցիկ
ազդեցություն-հակազդեցություն
ազդիչ-հակազդիչ
ազդում-հակազդում
ազնիվ, անկեղծ, ուղղամիտ-անազնիվ, կեղծավոր, նենգամիտ
ազնվաբար-անազնվաբար, խորամանկորեն
ազնվորեն-անազնվորեն
ազնվություն-անազնվություն, ստորություն
ալիք տալ (ալեկոծվել)-մեղնանալ, հանդարտվել
ալուրը մաղել նաղը կախնել (վերջացնել)-շարունակել
ախորժ-անախորժ
ախորժակը բավարարել (պահանջները կատարել)-ախորժակը կտրել
ախորժակը բացել-ախորժակը փակել

ախորժակը գրգռել-ախորժակը զսպել (հափշտակելու ցանկությունից
Ետ կանգնեցնել, սանձել)

ախորժելի, դրտեկան, հաճելի-անախորժելի, տիած, անդուր
ախտավոր-անախտ, ախտազերծ, առողջ
ածելի լիզել (Խիզախլինել)-վախկոտ անհամարձակ լինել
ածուի (=մարգի) պատի վրա կենալ (շատ քաջ անվախ լինել)-վախկոտ
երկչոտ լինել

ականապատել-ականազերժել
ականապատում-ականազերժում
ականջը բամբակ դնել (չլսել)-ականջը բանալ//լսողությունը լարել
ականջը կախ (սպասողական վիճակում, հեզ, հնազանդ)-անուշաղիր,
անհնազանդ

ականջի բուրդը (բամբակը) հանել (ուշաղիր լսել)-ականջում բուրդ
դնել

ականջի ետև գցել//մինդարի բարձի տակ դնել (չլսելու տակ,
բաշքուկի հասցել)-խոսքը բանի տեղ դնել (լսել և չմոռանալ)
ականջին հասնել (լսվել, լսելի լինել)-ականջին թաղիր կապել
ականջին օդ անել (միշտ հիշել)-մտցից հանել, արհամարհել
ականջի տակ (շատ մոտ)-շատ հեռու
ականջից բռնած բերել (զոռով բերել)-կամովին բերել
ականջ ծակող (սուր)-բուր, բույլ և 'ցած՛ (ծայս)
ականջները սրել//ականջները չորս անել (լսողությունը լարել, ուշաղի
լսել)-ականջները փակել

ականջները փակ (անտարբեր)-ուշաղիր
ականջներից խեղճ (խուլ, լավ չլսող)-ականջը սուր
ականջ չունենալ (չլսել)-լսել, լսելու ունակություն ունենալ
ակնկալ (=ակնկալվող, սպասվող)-անակնկալ
ակնկալություն-անակնկալություն
ակնհայտ-թաքուն, ծածուկ, գաղտնի
ակտիվանալ-պասիվանալ, ոչ գործուն դառնալ
ահ առնել (երկյուղել)-չվախենալ, չզարհութել
ահել-ջահել
ահելություն-ջահելություն
ահ ու դող (երկյուղ)-անվախություն, համարձակություն
աղավաղի ապրել (անհոգ և ունենոր կյանք վայելել)-յոլա գնալ, քարշ
գալ, աղքատ կյանքով ապրել

աղջոյուրը տանել, ծարավ եւս թերեւ (հնարագետ ճարափիկ լինել
իսպել)-ապիկար անկարող միամիտ լինել
աղեկ-գեշ, վառ, տգեղ
աղը հանել/հանը հանել (չափը անցնել)-չափը ճանաչել ինահայ.
չափի մեջ մնայ
աղը չոր լինել (որևէ բանի կարուտ չլինել)-ապահով կյանքից կարուտ
լինել
աղի-անաղի, անաղի
աղին ու անաղին իրարից չցոլել (անգետ լինել)-քանինաց լինել
աղի պէտ հազվել (անորից կարսրել)-անանոր լինել, չանաչել
աղի ու չեղի (դասն, դժնորակ)-քաղցր
աղմուկ-անորոր, անորորություն, լռություն
աղորած էշ (մողորված, շփորված, անճարած)-զգոն, աշխույժ
աղորարանը բացվել (լուսանալ)-մուքը ընկնել, մրնել
աղոտ-անաղի, անաղի
աղոտ-վառ, պայծառ, պարզ, բացահայտ
աղվոր-տգեղ, վառ, գեշ
աղտոտ-մաքրուր
աղտոտել, մաքրել
աղտոտություն-մաքրություն
աղուհացը հավալ լինի-աղուհացը հարան լինի
ԴՐԱ աղուհացը մուսանակ (Երախտանութ լինել)-աղուհացը հիշել,
Երախտապարու լինել
աղուհացին քոս մոխիկ անեկ-Երախտապարութ լինել
աղուհացից կուրացած (ապէրախոլ)-Երախտագետ
աղ ու հացով (հյուրախեր)-անաղուհաց, անիյուրախեր
աղքատ-հարուստ, ունեոր, ճիխ, մեծատուն
աղքատանալ-հարստանալ
աղքատություն-հարստություն
ամաչկոտ, անորիսած-անպատկառ, անանոր
ամառ-ձնեռ
ամատնամուտ-ձնեռնամուտ
անքողջ-մաս, կոտորակ
ամքողջովին-մասամբ
ամքողջությանք-մաս-մաս

ամեն բան յուր անունով կոչել (Ծշնարմիռյունը ապագ ասել, չամաշել)-
 կեղծավորել, կեղծել, խեղաթյուրել
 անեն ինչ-ոչինչ
 անեն մեկը-ոչ մեկը
 անեն մի-ոչ մի
 անեն ոք-ոչ ոք
 անենուր (Եք)-ոչ մի տեղ
 անենքը-ոչ ոք
 անօթխած-անամոք
 անոք ունենալ (պատկառել)-պատկառանքից զուրկ լինել
 անոք (=մեղմ, խաղաղ)-անանոք, անհաճիստ, տիած
 անպել-պարզել, արևել
 անպոտ-անանպ, պարզ, ջինջ
 անրակազմ-թուլակազմ
 անրանալ-թուլանալ, փափկանալ
 անրապնովել-թուլանալ, տկարանալ
 անրացնել-թուլացնել, փափկացնել
 անուսնանալ-անուսնալուծվել, բաժանվել
 անուսնացած-անուրի
 անուսնություն-անուսնալութություն, ապահարզան
 անուր-ամուր-թուլ-թուլ
 անուր, պինդ-թուլ, խախուտ, ոչ դիմացկութ, վեռիթէ
 անուր կաղին (դժվար հայրահարելի)-ոյուրամատչնի, հեշտ
 հաղբահարելի (բան)
 անուր իինքի վյականագնել (հուսայի հաստատուն երաշխիք ունենալ)-
 ոտքի տակի հողը կորչել
 անփոփ-ցրիվ, ցիրուցան
 անփոփել-ցրել, տարածել, պարզել
 այգաբաց, աղամամութ-մթնշաղ
 այգեբաց (մեքենա)-այգեբաղ (մեքենա)
 այլ-նույն
 այլասեր-եսասեր, եսանոլ, անձնանոլ, եսապաշտ
 այլասիրական-եսասիրական
 այլասիրություն-եսասիրություն
 այլտեղային-տեղական
 այծերը գալ (չարությունը բռնել)-այծերը գնալ

այո (հա)-ոչ (չէ)

այոն այո է, ոչը ոչ/խոսքի տերն է (հաստատամիտ է, համար է)-խոսքի
տերը չէ

այս աշխարհից չինել (անտեղյակ լինել)-սատանայից յոթ օր շուտ
ծնվել

այս խնորդ դեռ շատ ջուր կվերցնի-պարզ է, անվիճելի է
այստեղից-այնտեղից

այստեղ մի բայց կա (հանգամանքները պարզ չեն)-ամեն ինչ պարզ է,
բացահայտ է

այսօր-Երեկ, վաղը

այսօր կա, վաղը չկա (անցողիկ է)-մշտնջենական է, անմահ է
այրող հարց (հրատապ խնդիր)-Երկրորդական անկարևոր խնդիր
այրվել, վառվել-մարել, հանգչել

անազնվաբար, խորանանկորեն-ազնվաբար

անազնվորեն-ազնվորեն

անախորժ-ախորժելի, հաճելի

անախորժակ-ախորժակով, ախորժալուր

անամպ-ամպամած, նառախլապատ

անանձնասեր-անձնասեր, եսասեր

անանցանելի-անցանելի

անառակ որդի-քարի ծնողներին հնազանդ որդի

անատամ-ատամնավոր

անարգանքի սյունին գամել (խստորեն դատապարտել, նշավակել,
պախարակել)-դրվատել, փառաքանել

անարի- արի, քաջ

անարկ-արկոտ

անբախտ-բախտավոր

անբան անասուն (ծույլ ապիկար մարդ)-բանող աշխատասեր մարդ
անբեղ-բեղավոր

անգետ-գիտուն

անգրանալ-գրոտ դառնալ, գութ ունենալ, կարեկցել

անգույն-գունավոր

անդանակ մորթել (կործանել, նեղել, տանջել)-փրկել, ազատել

անդեն-դիմավոր

անդրանիկ-կրտսեր

անդրուր-դուրեկան

անելանելի-ելանելի
անեծք-օրինանք
անեծք բափել (անիծել)-օրինել
անեծք քեզ, չար աստանա (բարկության բացականչություն)-վիառք
քեզ, աստված
անգեն-զինված
անգեն աշքով (առանց օպտիկական սարքի օգնության)-զինված աշքով
անզոր-զորեղ, հզոր
անընդհատ-ընդհատ
անընդհատ-երբեք
անթաղ մեռել (գերեզման չունեցող)-շիրիմ ունեցող
անքև, թևատ-թևավոր
անիծել-օրինել
անխելք-խելացի
անխոռով լրություն-աղմուկ, իրարանցում
անկախ-կախյալ
անկեղծ, շիտակ-ծածկամիտ, կեղծավոր, կեղծ
անկեղծություն-կեղծավորություն
անկյունի ավել դառնալ (միշտ տանը նստել)-դրսի մարդ լինել
անկյունի ետևից (թաքուն)-անդավադիր, բացահայտորեն
անկողին ընկնել (իիվանդանալ)- ոտքի կանգնել, ապաքինվել
անկոչ հյուր (աներես այցելու)-հրավիրված՝ ցանկալի հյուր
անկորել ձներուկ (չփորձված)-ներքին եռթյամբ բնավորությամբ
հայտնի մարդ
անհամ-համեղ
անհամ-անհամ դուրս տալ (անիմաստ ոչ տեղին անհետաքրքիր
բաներ ասել, շատախոսել, բարբաջել)-կարևոր տեղին բաներ ասել
անհայտանալ-հայտնվել
անհայտության քողով ծածկված (չպարզաբանված, մութ մնացած)-
միանգանայն հայտնի, պարզաբանված
անհանգիստ-խաղաղ, հանգիստ
անհաս-հասուն
անհաս-հասանելի
անհատական-հանայնական
անհետանալ-ի հայտ գալ
անհիշաչար-հիշաչար

անհոգ-հոգատար
անհող-հողառատ, հողատեր
անհոտ-հոտավետ
անհոտ ծաղիկ (ապաշնորհ ոչ մի բանի պետք չեկող մարդ)-շնորհալի
պիտանի մարդ
անհրաժեշտաբար-պատահաբար
անհրաժեշտորեն-պատահականորեն
անհրաժեշտություն-պատահականություն
անհուն-հունավոր, սահմանափակ, չափավոր
անհուն ցեցի տեր (մեծահարուստ)-աղքատ
անձեռակերտ-ձեռակերտ, ոչ բնական
անձրև ուտել (անձրևից թղթվել)-անձրևի տակ չընկնել
աննասն-մասնակից
անմեղ-մեղավոր
անմիջաբար-միջնորդաբար
աննշան-նշանակալից
աննպաստ-նպաստավոր
անշեշտ-շեշտավոր
անշրջահայաց-շրջահայաց, հաշվենկատ (մարդ)
անշունչ-շնչավոր
անշուշտ-բնավ
անոթի-կուշտ
անող-դնող-ծույլ, անաշխատասեր
անոսր-թանձր, խիտ
անոսրանալ-թանձրանալ, խտանալ
անոսրություն-թանձրություն, խտություն
անորոշություն-որոշակիություն
անջատ-անանջատ, կից, միասին
անջատել-միացնել, կցել
անվանը մուր բսել (անարգել)-անունը բարձրացնել, գովաբանել
անվանի-անունով անհայտ, քչերին հայտնի
անվավեր-վավեր (=վստահելի, օրինական ուժ ունեցող)
անվճար-վճարովի
անտակ ծով (առատ, անչափ շատ)-շատ քիչ, սակավ
անտակ փոր (անհագ, անկուշտ)-քչակեր, սակավակեր
անտառոտ-անտառազուրկ, անանտառ

անցած, անցյալ, նախորդ-գալիք, եկող
անցյալ(ը)-ներկա(ն)
անցնել-դառնալ
անցողական-անանցողական
անցողիկ-մնայուն
անունը աշխարհով մեկ ամել (մեկին հօչակել)-աշխարհով մեկ անունը
գցել, անունը ջնջել
անունը գետնով տալ (վարկաբեկել, արատավորել)-անունը
փառավորել
անունը թնդալ-խայտառակվել
անունը կոտրել (հեղինակազրկել, պատվագրկել)-անունը բարձրացնել
անունը չտալ-անունը հիշատակել, հիշել ցանկանալ
անունը ցեխի մեջ գցել (խայտառակել)-անունը ցեխից հանել
(խայտառակուրյունից փրկել)
անունով երդվել (շատ հարգել)-ատել, արհամարհել
անուն վաստակել-համբավից զրկվել, անվանազրկվել
անուշ-դառը, լեղի
անուշահոտ-գարշահոտ
անուշահոտություն-գարշահոտություն
անուշություն-դառնություն, լեղիություն
անփայլ-փայլուն
անփորձ-փորձված
անփորձ աչք-հմուտ, փորձառություն ունեցող
անփել վայր ընկնել (տկար լինել)-ուժեղ առողջ լինել
անփուտ-փտած
աշխատանք-պարապուրդ
աշխատանքը ջուրը գցել (ձեռք բերածը փչացնել)-ձեռք բերածը
պահպանել
աշխատասեր, ջանասեր-ծույլ, ալարկոտ, անաշխատասեր
աշխատասիրություն- ծովություն
աշխատել (գործ անել)-պարապ մնալ
աշխատել (վաստակել)-մսխել, վատնել
աշխատունակ-անաշխատունակ
աշխարհ գալ (ծնվել)-աշխարհից գնալ (մեռնել)
աշխարհը բռնել գնալ (շատ երկար ապրել)-կանաչ տերևից ընկնել
(կարճ ապրել)

աշխարհը իրենը լինել-դժբախտության համովիպել
աշխարհի աչք (Երևելի)-ատելի, չսիրված
աշխարհի ծայրը (հեռավոր տեղ)-մոտիկ տեղ, մարդկանց մոտ
աշխարհիկ-հոգկոր, եկեղեցական
աշխարհի չափ (անչափ շատ)-չափավոր, քիչ
աշխարհից կտրված (առանձնացած)-մարդամեջ մտած
աշխարհից կուշտ (կյանք վայելած, լիացած)-աշխարհին կարոտ
(կյանքի վայելըներից չօգտված)
աշխարհ մտած (անուսնացած)-չոր գլուխ (չամուսնացած, մեն-մենակ.
նաև՝ անհնազանդ)
աշխարհով մեկ (ամենուր)-ոչ մի տեղ
աշխարհով մեկ լինել (շատ ուրախանալ, բերկրել, հրճվել)-շատ տիսրել
տրտմել, ներանձնանալ, անձկանալ
աշառու-անաչառ
աչքաթող անել (անուշադրության մատնել)-աչքից չփախցնել, կողքով
չանցնել
աչքախաք լինել (ճիշտը չտեսնել)-տեսածը ճիշտ ընկալել
աչքերը բացել (արթնանալ, միամտությունից ելնել, տեսնել)-աչքերը
փակել (քնել, չտեսնել)
աչքերին քունը գալ (քունը տանել, ննջել)-աչքերից քունը փախչել
աչքը դրանը (ամուսնական ուխտին չղափաճանող)-աչքը դրաս(ը)
աչքը լիանալ (կշտանալ, ներքուստ հագենալ)-աչքը վրան մնալ
աչքը ծանր (չար)-աչքը բարի (բարեբեր, անվնաս)
աչքը կուշտ (լիացած, բավարարված)-աչքը ծակ (ագահ)
աչքը մտնել (սիրելի դառնալ)-աչքից ընկնել
աչքի գրող//աչքի փուշ (ատելի)-աչքի լուս (շատ սիրելի)
աչքի ընկնել (ճանաչվել, ուշադրություն գրավել)-ստվերում մնալ,
չնկատվել
աչքի լուս դարձնել-աչքից գտել
աչք չկացնել (ամենևին չքնել, անուշադիր չլինել)-աչք փակել (քնել,
չտեսնել)
աչքի տակով (ծածուկ, գաղտնի)-բացահայտ
աչքից ընկնել (չհարգվել)-աչքում բարձրանալ
աչքից ու երեսից ընկած (արհամարհիված, վարկը կորցրած)-
հարգարժան, հարգված

աչքն ու ունքը երեսին խաղացող (շարժ ու ծկի մեջ ազատ,
թերևաբարո)-գուսա, պարկեշտ, բարոյական
աչքով-ունքով (գեղեցկադեմ)-տղեղադեմ
աչքում ընկնել (հեղինակությունը վարկը կորցնել)-վարկը գտնել,
հարգելի դառնալ
աչքում մազ կանաչնել (շատ չարչարվել, երկար սպասել)-հանգիստ
անհոգ լինել
ապա-նախ
ապական-անապակ, անապական
ապահով-անապահով
ապացուց-հերքում
ապացուցել-հերքել
ապացուցում-հերքում
ապրել-մեռնել, վախճանվել, սատկել
ապրեցնել-մեռցնել, սատկեցնել, սպանել
ապուշ-հանճար, խելացի
ապօրինի-օրինական
աջ-ձախ, ակակ
աջակողմ-ձախակողմ
աջակողմյան-ձախակողմյան
աջափնյա-ձախափնյա
աջքայան-ձախքայան
աջլիկ-ձախլիկ
աջ ու ձախ նայել (զգուշանալ)-անշրջահայաց լինել
առանց այլքայլի (հանկարծ, առանց կշռադատելու)-հիմնավոր
կերպով, մտածված
առանց աչք բարելու (առանց տատանվելու)-երկմտելով, երկմտորեն
առանց ետ նայելու (իսկույն)-ուշացնելով, հապաղելով
առանց երկար ու բարակ մտածելու (առանց բանի էռթյան մեջ
խորանալու)-ծանր ու թերեւ անելով
առանց կոպեկի նստել (փող չունենալ)-դրամ ունենալ
առանց մազը ծռվելու (բարեհաջող, անվնաս)-վնաս կրելով,
կորուստով, անհաջող
առաջ-ետ, հետո
առաջ-վերջ, վերջում
առաջարան-վերջարան

առաջադաս-վերջադաս, ետադաս
առաջադեմ, առաջավոր-հետադեմ, հետամնաց
առաջադիմական-հետադիմական
առաջադիմել-հետադիմել, հետ մնալ
առաջադիմություն-հետադիմություն, հետամնացություն
առաջ անցնել-ետ ընկնել
առաջանցում-հետանցում
առաջապահ-վերջապահ
առաջացնել-ոչնչացնել
առաջ բերել-ետ տանել
առաջ գնալ (զարգանալ, առաջադիմել)-հետադիմել
առաջը կտրել (խոչընդոտել)-ճանապարհ հարթել (բարենպաստ
պայմաններ ստեղծել)
առաջընթաց-ետընթաց
առաջը քար գցել (խանգարել)-խոչընդոտները վերացնել
առաջին-վերջին, ետին
առաջին հավասարների մեջ (ամենանշանավոր)-աննշան,
երկրորդական
առաջին պլան դուրս գալ (կարևորություն ստանալ)-հետին պլան մղվել
առաջ խաղալ (առաջ ընթանալ)-ետ գնալ, հետադիմել
առաջնագիր-վերջնագիր
առաջնակարգ, հիմնական-երկրորդական
առաջնամաս-ետնամաս
առաջնային-երկրորդային
առաջնեկ-վերջ(ի)նեկ
առաջ տանել-ետ բերել
առաջ քաշել (մեկի պաշտոնը բարձրացնել)-պաշտոնագրկել,
պաշտոնը ցածրացնել, ետ քաշել
առաստաղ սկացնող (տուն ու տեղ դնող)-վատնող, բափառական
առավելագույն, մեծագույն-նվազագույն, փոքրագույն
առավելն-առնվազն
առավելություն-պակասություն, թերություն
առավտյան-երեկոյան
առատ-սակավ, քիչ, պակաս, սուր, աղքատ
առատարեր-սակավաբեր
առատաբուխ-սակավաբուխ

առատաձեռն-ձեռքը գրպանից խորվ (ժամ)

առատանալ-պակասել, սակավանալ, քչանալ, աղքատանալ

առատություն-սակավություն, պակասություն, կարիք, աղքատություն

առաքինի-արատավոր, անառակ, անբարոյական

առաքինություն-անառակություն, արատավորություն

առկա-բացակա, հեռակա

առկայություն-բացակայություն

առյուծի սիրտ ունենալ (Խիզախ քաջ լինել)-ճապաստակի գորտի
սիրտ ունենալ

առնականորեն-կանացիաբար, կնաբար

առնականություն-կանացիություն

առնել-ծախնել, վաճառել, տալ, ետ տալ

առնելիք-ծախնելիք, տալիք

առնվի-ծախու

առողջ-հիվանդ, անառողջ, տկար

առողջաբեր-հիվանդաբեր

առողջամիտ-հիվանդամիտ, տկարամիտ

առողջանալ-հիվանդանալ, տկարանալ

առողջ-առողջ-հիվանդ-հիվանդ

առողջարան-հիվանդանոց

առողջարար-հիվանդարար, հիվանդաբեր

առողջացնել-հիվանդացնել

առողջություն-հիվանդություն, ախտ

առ ոչինչ հանարել (նշանակություն չտալ)-բանի տեղ դնել

առջև-ետև

առջևանց-ետևանց, հետևանց

առջևից-ետևից

առջևում-ետևում

առ ու թառ լինել (ցիրուցան լինել)-ի մի գալ, խմբվել

առույգ, աշխույժ-թույլ, թոշնած, հիվանդոտ, խոնջացած

առույգանալ-թուլանալ, թոշնել, թնրել, ճլորել

առուն ջուր գալ (երազն իրականանալ)-փափազն անկատար մնալ

առ ու տուր-առ ու կուլ (հավշտակություն, թալան)

ասածք ասած լինել (բոլորովին չզիջել)-տեղի տալ

ասածի տերը լինել (չզիջել)-թքածը լիզել (հնազանդվել)

ասեղ գցելու տեղ չկար (ազատ տեղ չկար)-քիչ մարդ կար, ազատ դատարկ տեղ կար
ասեղը թելել (մեկի օգտին խոսել)-մեկի գործին վնասել
ասեղի ծակից ծակով կանցնի (չափազանց նիհար է, հյուծված)-գեր է, չաղ է
ասեղ կերած շուն (հյուծված)-առողջ, լիքը (մարմնով)
ասեղ մաշկող (խիստ ժատ)-առատաձեռն
ասեղների վրա լինել (իրեն ազատ չգալ)-գալ իրեն, ինչպես ծուկը ջրում
ասլանի բերան ճղող (քաջ, կտրիծ)-վախևոտ, ուժատ
ասլանի սիրտ ունենալ (քաջ լինել)-նապաստակի սիրտ ունենալ
(Երկչուր վախևոտ խեղճ լինել).
ասպարեզ դուրս գալ-ասպարեզից հեռանալ
աստիճանաբար-միանգամից
աստիճաններից ետ տալ (վիճութել)-ընդունել, հարգել
աստծո գառ (հեզ)-աստծո երեսից ընկած//աստծու կրակ (չար)
աստծու ծեռքի թաշկինակ (շատ խելոք, համեստ, հեզաբարո)-չար,
պարծենկուր
աստծուն ծառայել (աստվածապաշտ լինել)-աստծուց երես դարձնել
(անաստված լինել)
աստծու պատիժ//աստծու կրակ (չարաբարո, անգութ)-գրառատ,
հեզաբարո, հեզահամբույր
աստծու օրինած (առաքինի)-աստծու անիծած (չար, անազնիվ,
անառակ)
աստղը բաց (երջանիկ)-աստղը փակ (ապաբախտ)
աստղը բռնել (հավանել, սիրել)-դուր չգալ, ատել
աստղը ընկնել (դժբախտանալ, ծախորդության հանդիպել)-աստղը
բարձրանալ (բախտավորվել)
աստղով լինել (բախտավոր հաճելի լինել)-անբախտ անհաճո անդուր
լինել
աստվածասեր-աստվածատյաց
աստված անիծի-աստված օրինի
աստվածապաշտ-աստվածուրաց
աստված լսեց (աստված բաղձանքը կատարեց)-աստված խռովեց
(աստված չօգնեց չհասավ)

աստված պահի (ապահով և երկար կյանք ունենա)-գրողը տանի,
աստված կորցնի պատժի
ասուն-անասուն
ավագ-կրտսեր
ավագի վրա տուն շինել//ավագի վրա կառուցել (անհիմն գործ բռնել)-
որևէ գործ հուսատու՝ հաստատուն հիմքի վրա կառուցել
ավարտ-սկիզբ
ավարտել-սկսել
ավարտուն-անավարտ, թերի, կիսատ, թերատ
ավել-պակաս
ավելանալ-պակասել
ավելացնել, շատացնել-պակասեցնել, քչացնել, նվազեցնել
ավելացուն-պակասեցուն, նվազեցուն
ավելի-նվազ, պակաս
ավելի ուշ, հետագայում-ավելի շուտ, ավելի վաղ
ավելորդ-պակասորդ
սիվելորդ-անհրաժեշտ, պետքական
ավել-պակաս խոսել (առանց կշռադատելու ամեն բան ասել)-չափավոր
խոսել, կշռադատել
ավետարանի կողին գրած (ճշմարիտ)-սուստ, սխալ
ավետել-գումարել, բոթել (=բոթ վատ լուր հաղորդել)
ավեր-շեն
ավերել-կառուցել, շինել, պատրաստել
ավուր հացի կարոտ (աղբատ, ընչազուրկ)-մեծ ունեցվածքի տեր,
հարուստ, մեծատուն
ատամնավոր-անատամ, ատամնատ, ատամնագուրկ
ատամները հանել (չարից գործելու հնարավորությունից զրկել)-
վտանգավոր վնասակար դարձնել
ատամները սեղմած (ատելությամբ, զայրացած, զսպված)-
սիրայիրությամբ, հածելիորեն
ատելով ատել (ուժեղ ատել, գարշել)-ջերմորեն սիրել
ատելություն-սեր, համակրություն, համակրանք
արագ-դանդաղ, կամաց, ծանր
արագախոս-դանդաղախոս, ծանրախոս
արագանալ-դանդաղանալ
արագաշարժ-դանդաղաշարժ, ծանրաշարժ

արագաշարժություն-դամդաղաշարժություն
արագասահ-դամդաղասահ
արագ-արագ-դամդաղ-դամդաղ, կամաց-կամաց
արագացնել-դամդաղացնել
արագընթաց-դամդաղընթաց
արագորեն-դամդաղորեն
արական-իգական
արամբի-կանանքի (=կին ու նեցող տղամարդ)
արանջով սև կատու անցնել (գժովել, խօսվել)-ջերմ
 հարաբերություններ հաստատել, հաշտվել
արատավոր-անարատ, նաքուր, անքիծ
արգելել-թույլ տալ, թույլատրել
արգելված պտուղ (անթույլատրելի)-թույլատրելի
արգելք-թույլտվություն, թույլատրում
արդար, ծշմարիտ, իրավացի-անարդար, անիրավ, սուտ, ապօրինի,
 խարդախ
արդարադատ-անարդարադատ
արդարացիորեն-անարդարացիորեն
արդարացնել-մեղադրել
արդարացում-մեղադրանք
արդարություն-անարդարություն, անիրավություն, մեղք, հանցանք,
 խարդախություն
արդեն-դեռևս
արդյունավետ-ապարդյուն, անարդյունք
արեգակի կտոր (շատ գեղեցիկ)-աժմի կտոր (տգեղ, անդուր)
արթմնի-քնի մեջ, երազում
արթնանալ-քնել
արթնացնել-քնեցնել
արթուն-քնած
արժանավոր-անարժան
արժանի-անարժան
արժանին հատուցել (ճիշտ գնահատել)-ըստ արժանվույն չգնահատել
արժանիք, բարենասնություն-պակասություն, արատ
արժեքավոր-անարժեք, անպետք
արի-անարի, երկշոտ
արիաբար, քաջաբար-անարիաբար, երկշոտաբար

արիություն-վախկոտություն, երկուտություն
արհեստական-բնական, բնածին
արձակ-չափած
արձակ-նեղ, սահմանափակ
արձակել-ջել, կապել
արյունատու-արյունառու
արյունը գլուխը խիել/ինքն իրենից դուրս գալ//բերանը փրփուր կոխել
(խիստ զայրանալ)-ինքն իրեն տիրապետել, համդարտվել
արյունը եռալ (շատ եռանդուն լինել)-արյունը երակներում սառչել
(սարսռել)
արյունը պղտորել (վրոգվել, բորբոքել)-տրամադրությունը
բարձրացնել, հանգստացնել
արյունը սառ պաղ (հավասարակշռությունից դուրս չեկող,
սառնարյուն)-արյունը տաք (տաքարյուն, բորբոքվող)
արյունը տաք (տաքարյուն, ջահել)-արյունը պաղ (սառնարյուն, ծեր)
արյունոտ-անարյուն
արյուն-քրտինքով (մեծ դժվարությամբ, տանջանք-չարչարանքով)-
դյուրակ, հեշտությամբ
արշալույս-վերջալույս, մայրամուտ
արվեստավոր-անարվեստ
արտադրել-սպառել
արտադրողական-անարտադրողական
արտահայտիչ-անարտահայտիչ
արտահանում-ներմուծում
արտահաստիքային-հաստիքային
արտաշնչել-ներշնչել
արտասվել-ծիծաղել
արտաքին-ներքին
արտաքնապես-ներքնապես
արտաք կարգի (արտասովոր)-սովորական կարգով
արտաքուստ-ներքուստ
արցունք բերել (լացացնել)-խնդրություն պարզեցել
արքա-ծառա
արքայական-դժոխային, ռամկական
արևածագ-արևամուտ
արևային, արևոտ-ամպոտ, մռայլ, անարեգ

արևելյան-արևմտյան
արևելք-արևմուտք
արևի երես հանել (բացահայտել)-բաքցնել
արև ծագել (պայծառանալ, մոայլությանը ժպիտ հաջորդել)-մոայլվել,
տիսրել
արևով երդվել (շատ հարգել՝ սիրել)-արևը թաղել (ատել, չհարգել)
ափի մեջ (պարզորոշ տեսանելի) -անտեսանելի
ափին տալ (ալեկոծվել)-հանդարտվել
ափսոսը գալ (ափսոսալ, խնայել)-շռայլել, չափսոսալ, չխնայել

Բբ

բազմաբառ-սակավաբառ
բազմաբեր-սակավաբեր
բազմաբնակ-սակավաբնակ
բազմաբջիջ-միաբջիջ
բազմաբերթ-սակավաբերթ
բազմաբիկ-սակավաբիկ
բազմակնություն-միակնություն
բազմակողմանի-միակողմանի
բազմահնչյուն-սակավահնչյուն
բազմածայն-միածայն, մենածայն
բազմամարդ-սակավամարդ
բազմամյա-միամյա
բազմանալ-քչանալ, սակավանալ
բազմանդամանի-միանդամանի
բազմանիշ-միանիշ
բազմանշանակ-միանշանակ
բազմաշերտ-միաշերտ
բազմաչյա-միակնանի, միաչյա, միաչքանի
բազմասյուն-միասյուն
բազմավանկ-միավանկ
բազմատարր-միատարր
բազմատեսակ-միատեսակ
բազմատերև-միատերև, սակավատերև

բազմարժեք-միարժեք
բազմացնել-քացնել
բազմափեղկ-միափեղկ
բազմափորձ-սակավափորձ
բազմինաստ-մենինաստ
բազմինաստություն-մենինաստություն
բազմիշխանություն-մենիշխանություն
բազմուտանի-միուտանի
բազմօրյա-սակավօրյա, միօրյա
բազում-սակավ, քիչ, մի
բաժան-անբաժան, միասին, միատեղ, կախյալ, համատեղ
բաժանել-միացնել, միավորել, հավաքել
բաժանում-բազմապատկում
բաժինը բերել (մասնակցել)-անմասն մնալ
բախտավոր, երջանիկ-դժբախտ, անբախտ, ապաբախտ
բախտավոր աստղի տակ ծնվել (երջանիկ լինել)-վատ աստղի տակ
ծնվել (դժբախտ լինել)
բախտավորվել-դժբախտանալ, անբախտանալ
բախտավորություն-դժբախտություն, անբախտություն
բախտը աջ (գործերը հաջող)-բախտը ձախ
բախտը գտնել (երջանկանալ)-բախտը կորցնել
բախտի անիվը աջ դառնալ (գործերը հաջող գնալ)-բախտի անիվը
թերվել ձախ դառնալ
բախտի դրները բացվել (հաջողության հանդիպել)-բախտի դրները
փակվել
բախտից գանգատվել (իր կյանքից դժգոհել)-բախտից գոհ լինել
բախտից փախչել (բարենպաստ պայմաններից չօգտվել)-բախտից
կախվել կպչել
բախտն անիծել (իր ճակատագիրը նախատել)-բախտը սիրել
(ճակատագրից գոհ լինել)
բաղածայն-ձայնավոր
բամբ (=բավ, ցածր և հաստ (ձայն)-նուրբ, դաշն, քաղցր
բամբասանքի բույն (միշտ բամբասող)-բամբասանք ատող չսիրող
բանագետ-անգետ
բանալ, բացել-փակել, գոցել, ծածկել, կողանել
բանական, գիտակ-անբանական, անգիտակ

բանը բուրդ լինել//բանը ձախ լինել (անհաջողության մատնվել)-
բարվոր վիճակում լինել
բանի տեղ դնել (գնահատել, արժանիքը ճանաչել)-կարևորություն
չտալ, հաշվի չտանել
բանից դուրս գալ (պարզվել, երևալ)-անհայտ մնալ
բանուկ-սակավագնաց, թիշ երթևեկություն ունեցող
բավականություն-անբավականություն, անախորժություն
բավարար-անբավարար
բարակ-հաստ
բարակ մանող (սաստիկ նիհար, հիվանդութ)-պարարտ, գեր, առողջ
բարդություն-պարզություն
բարեբախտ-չարաբախտ, տարաբախտ
բարեբախտաբար-դժբախտաբար
բարեբանել (=գովել)-չարաբանել, չարախոսել
բարեբաստիկ-չարաբաստիկ
բարեբարո-չարաբարո
բարեբեր-չարաբեր
բարեգործ-չարագործ
բարեգործ-չարագործ, դաժան, անգործ, անագորույն
բարեգուշակ-չարագուշակ
բարեղեն-չարաղեն
բարեխիղճ-անբարեխիղճ
բարեխոփ-չարախոփ
բարեխոս-չարախոս
բարեխոսական-չարախոսական
բարեծնունդ-չարածնունդ
բարեկազմ-կոպիտ, անտաշ, անճոռնի
բարեկամ-չարակամ, թշնամի, ոսոխ, ախոյան, հակառակորդ
բարեկամաբար-թշնամաբար
բարեկամանալ-թշնամանալ
բարեկարգ-անբարեկարգ
բարեկիրթ-անբարեկիրթ
բարեհաճ-անբարեհաճ
բարեհաջող-անբարեհաջող
բարեհոգի-անբարեհոգի, չարահոգի, չարակամ
բարեհույս-անբարեհույս

բարեծև-տծև
բարեծևություն-տծևություն
բարեմիտ-չարամիտ
բարենտորեն-չարամտորեն
բարենպաստ-անբարենպաստ
բարեշուք-չարաշուք
բարեպաշտ-չարապաշտ, չարասեր
բարեսիրոտ-չարասիրոտ
բարետես-չարադեմ, չար կերպարանք ունեցող
բարի- չար, անբարի, վատ
բարիանալ-չարանալ, չար դառնալ
բարի աչքով նայել (բարյացակամ լինել)-չար աչքով նայել
բարի հրեշտակ-չար ոգի, չարք
բարիք-չարիք
բարկությունը գալ (Վրդովվել, զայրանալ)-բարկությունը շիջել
(հանդարտվել)
բարձել-բեռնաթափել
բարձր-ցածր
բարձրագույն-ցածրագույն, ստորին
բարձրադիր-ցածրադիր
բարձրակետ-ցածրակետ
բարձրակրունկ-ցածրակրունկ
բարձրահասակ-ցածրահասակ, կարճահասակ
բարձրահարկ-ցածրահարկ
բարձրածայն-ցածրածայն
բարձրանալ-ցածրանալ, իջնել
բարձրանիստ-ցածրանիստ
բարձրաշեն-ցածրաշեն
բարձրաստիճան-ցածրաստիճան
բարձրացնել-ցածրացնել, իջեցնել
բարձրացնել-նվաստացնել, ստորացնել
բարձրացում-ցածրացում, իջեցում, ստորացում
բարձրաքանդակ-խորաքանդակ, ցածրաքանդակ
բարձր-բարձր-ցածր-ցածր
բարձրիկ-ցածրիկ
բարձրորակ-ցածրորակ

բարձունք-ցածրավայր, ցածր վայր՝ տեղ
բարյացական-անբարյացական
բարոյական-անբարոյական, բարոյազուրկ, հակաբարոյական,
անբարոյ

բարորակ-չարորակ
բարություն-չարություն
բարե-ցտեսություն, մնաս բարով, հրաժեշտ
բարեել-հրաժեշտ տալ
բաց-մուգ
բաց-փակ, գոց, ծածուկ
բացակա-ներկա
բացակայություն-ներկայություն
բացահայտ-թաքուն, գաղտնի, ծածուկ
բաց աչքերով (գիտակցաբար)-փակ աչքերով (առանց մտածելու
կշռադատելու)

բացադիկ-սովորական
բացասական-դրական
բացասականորեն-դրականորեն
բացարձակ-հարաբերական
բացել-փակել, ծածկել, գոցել
բաց ճակատ (պարզերես, հպարտ)-գլուխը կախ
բաց սիրտ (սրտաբաց, անկեղծ, ուրախ)-տխուր
բացվել-փակվել, ծածկվել, գոցվել
բեղի տակին փնթփնթալ (ցածրածայն ոչ պարզ խոսել)-բարձրածայն
պարզ ու հասկանալի խոսել
բեղ ու նորությով (հասուն, տարեց)-դեռահաս, աղվանազն երեսին
բեղուն-անբեղուն, չբեր
բեմ բարձրանալ (դերասանական գործունեություն ծավալել)-բեմից
իջնել, բեմը բողնել
բեռնավորուն-բեռնաթափուն
բեռնատար-մարդատար
բեռնել-բեռնաթափել
բերանացի-գրավոր
բերանդ լուս դառնա-բերանդ չորանա (անեծք խոսելու
կարողությունից գրկվես)

բերանը դուռ չունենալ (գաղտնիքը պահել չկարողանալ)-բերանը
փակել կարողանալ

բերանը նշխարք չդնել (սոված մնայ) -բերանը բան դնել
բերանը շաղ տալ (հայիոյել)-չափը ճանաչել, խոսքը չափավորել
բերանը ջուր առնել (պապանձվել, լռել)-շատախոսել
բերանը փակել-բերանը բացել

բերանին դուռ դնել//բերանին փակ դնել (լռել)-բերանին կապ չունենալ
(սանձարձակ խոսել)

բերանին հուպ տալ (1. լռել, 2. չուտել)-1. խոսելը շարունակել, 2. ուտել
բերանից կարի համ հոտ գալ (դեռ երեխա լինել, անփորձ լինել)-
չափահաս լինել

բերանից պինդ (գաղտնապահ)-բերանից թույլ
բերանի փակը հանել-բերանը կողպել//բերանին փակ դնել
բերանում լեզու դնել-լեզուն կտրել
բերանում լեզու ունենալ-բերանում ջուր լինել (պապանձվել,
պատասխանել չկարողանալ)

բերանում լորի՝ չիր չքրօքել (բերանբաց լինել)-գաղտնապահ լինել
բերոի բանայիները հանձնել (ինքնակամ հանձնվել քննանուն)-չժի
տակ չմնալ (ազատ ապրել)

բերել-տանել
բերներերան-դատարկ
բերովի-տանովի
բերրի-անբերրի
բերքից ընկնել (այլևս բերք չտալ)-բերրիանալ
բրանալ-սրանալ
բժիշկ-հիվանդ
բկիդ կանգնի (չվայելես)-հալալ լինի (վայելես)
բնազիր-պատճեն
բնական-արհեստական, շինու, շինովի
բնականաբար-արհեստականորեն
բնակելի-անբնակ
բնակլել-զայթել
բնիկ-օտար, եկվոր
բոլոր դեպքերում-ոչ մի դեպքում
բոլոր (ը), ամեն ինչ-ոչինչ, ոչ ոք, ոչ մեկը, ոչ մի բան

բոլորը նույն գուշանան են փշում (ուրիշի խոսքն են կրկնում)-իր
կանգունով է չափում
բողկի պես (առողջ, առույգ)-հիվանդ
բոյը թիզուկն (բավական կարճահասակ)-բարձրահասակ,
պարթևահասակ
բորբոքվել, թեժանալ-մարել, շիջանել, շիջել, հանգչել
բոցավառվել-մարել
բռնել-բաց բողնել
բռնկվել-հանգչել, մարել
բութ-սուր
բուժական-հակարուժական
բուժել-ախտահարել
բուժիչ-վարակիչ
բույն դնել (ապրել, բնակվել)-բույնը լքել
բուօք մտնել (ենթարկվել)-չփառակվել, չենթարկվել
բուսակեր-մսակեր
բուրավետ-անբույր, անհոտ
բուրող գգել (իսիստ քննադատել)-գովաբանել

ԳԳ

գագաթ-ստորոտ
գագաթնակետ-ցածրակետ
գազային-հակագազային, պինդ (վիճակ)
գալ, հասնել-գնալ, հեռանալ
գահակալություն-գահավիժություն, գահընկեցություն
գահ բարձրանալ (թագավոր դառնալ, իշխել)-գահից ընկնել
(իշխանությունից գրկվել)
գաղտնաբար, ծածուկ-բացեիբաց, բացահայտորեն
գաղտնապահ-բերանբաց, անգաղտնապահ
գաղութային-հակագաղութային, տերունական
գայլ բարեպաշտ (կեղծավոր երկերեսանի մարդ)-անկեղծ բարի մարդ
գայլի ճրագու քսել (մեկին գայթակղել)-գայթակղել կախարդել
չկարողանալ

գայլի մազ ունենալ վրան (բախտավոր լինել)-դժբախտ լինել,
անհաջողություն կրել
գանձ կապել (հարստություն դիզել)-գանձը վատնել
գառ-գայլ
գառան պես մարդ (խոնարհ հեզ իլու մարդ)-անհնազանդ ընթառատ
մարդ
գառները ուշերից ջոկել (արդարներին մեղավորներից տարբերել)-
թացն ու չորս իրար հետ այրել
գառնություն-գայլություն
գարնանային-աշնանային
գարնանացան-աշնանացան
գարնանը-աշնանը
գարուն-աշուն
գարուն աշուն իրար խառնել- լավն ու վատը իրարից ջոկել
առանձնացնել
գեղեցիկ-տգեղ, այլանդակ
գեղեցկաբար-տգեղաբար
գեղեցկադեմ-տգեղադեմ
գեղեցկանալ-տգեղանալ
գեղեցկացնել-տգեղացնել
գեղեցկացուցիչ-տգեղացուցիչ, տգեղացնող
գեղեցկորեն-տգեղորեն
գեղեցկություն-տգեղություն
գետնին կպած (ցածր, կարճ, կարճահասակ)-բարձր, երկար
բարձրահասակ
գեր-նիհար, Վտիտ, լղար, լղպոր
գերագանձում-թերագանձում
գերագնահատել-թերագնահատել
գերագնահատելի-թերագնահատելի
գերագնահատում-թերագնահատում
գերադասել-ստորադասել
գերածախս-թերածախս
գերակատար-թերակատար
գերակատարում-թերակատարում
գերակշիռ-թերակշիռ
գերակշռել-թերակշռել

գերաճ-թերաճ
գերաճուն-թերաճուն
գերան-շյուղ, ծեղ
գերարտադրություն-թերարտադրություն
գերբեռնվածություն-թերբեռնվածություն
գերզարգացուն-թերազարգացուն
գերմանասեր-գերմանատյաց
գերսնել-թերասնել
գրազուրկ-գրառատ
գրասրտություն-դժնասրտություն
գրոտ-անգուք
գրություն-անգրություն
գժուվել-հաշտվել
գին չունենալ (անարժեք լինել)-քանկ լինել
գիշեր-ցերեկ
գիշերային-ցերեկային
գիշերապահ-ցերեկապահ, ցերեկային պահակ
գիշեր բարի-լուս բարի
գիշերն ընկնել (մքնել, գիշերը վրա հասնել)-լուսն ընկնել (լուսանալ)
գիսառատ-ճաղատ
գիտական-հակագիտական
գիտակից-անգիտակից
գիտակցաբար-անգիտակցաբար, բնագդաբար
գիտակցորեն-տարերայնորեն, անգիտակցաբար
գիտուն-անգետ, տգետ, հիմար
գիրանալ-նիհարել
գիրություն-նիհարություն
գլխազիր-փոքրազիր
գլխավոր-երկրորդական
գլխավոր դեր խաղալ (ամենաազդեցիկը լինել)-երկրորդական դեր
խաղալ
գլխի ընկնել//գլուխ մտնել (հասկանալ, կռահել)-հասկանալ ըմբռնել
իմանալ չկարողանալ
գլխի մազի չափ (անթիվ, անհամար)-քիչ, սակավ, համրվող
գլխին ամպեր կուտակվել (աղետի մեջ լինել)-վտանգից ու փորձանքից
ազատված լինել

գլխին գոյակ դնել (տղամարդ լինել)-գլխին լաշակ ծածկել
գլխին դնել ման ածել (մեկի նկատնամբ հոգ տանել, գուրգուրել)-
ուշադիր հոգատար չինել
գլխին հարամ լինել (չմարսել, չվայելել)-բավականությամբ
օգտագործել իր ստեղծած բարիքները
գլխին ծյուն նստել (մազերը ծերմակել, ծերանալ)-սևահեր
երիտասարդ լինել
գլխին վայ տալ (սգալ, ողբալ, կոծել, զղջալ)-ուրախանալ, չափսոսալ
գլխին տալ (զղջալ, ողբալ)-անհողողող մնալ, ուրախ ապրումներ
ունենալ
գլխին տեր ունենալ (հովանավորող ունենալ)-անտեր անպաշտպան
լինել
գլխին փափախ դնել (տղամարդ լինել)-գլխին լաշակ կապել
գլխիս վրա/աչքիս վրա (սիրով, հաճուքով)-տիաճությամբ
գլխիվեր-գլխիվայր
գլխում անրանալ (հիշել, յուրացնել)-մոռանալ
գլորել ցեխի մեջ (խայտառակել, վարկաբեկել)-ցեխից հանել
գլուխ-պոչ, ներքև, տակ, ոտ
գլուխ բերել (որևէ գործ հաջողությամբ ավարտել)-գործը ծախողել
գլուխ գալ (հաջողվել)-գլուխը գալ (փորձանքի հանդիպել)
գլուխ գլխի/քիթ քիթ (մտերսորեն, ծածուկ)-չարակամորեն, բացահայտ
գլուխ գովող (պարծենկոտ, ամբարտավան)-համեստ
գլուխ դնել (ուշադրություն դարձնել, մեկով գրաղվել)-գլխից հեռացնել
գլուխը ծանր/կրունկը ծակ (բանիմաց, խելոք)-անբան, տգետ,
հետամնաց
գլուխը ծոռել (խեղճանալ, աղաչել, մուրալ)-գլուխը բարձր պահել
(չընկճվել)
գլուխը կախ (ամորթահար)-քիթը բարձր
գլուխը կախել-քիթը բարձրացնել (գոռոզանալ)
գլուխը կացնի տակ դնել (իրեն զոհաբերել)-գլուխն ազատել
գլուխը հաստ (բբամիտ, չզիջող)-սուր միտք ունեցող
գլուխը մի բանից չբարձրացնել (գրաղված լինել)-գործը ընդհատել,
ժամանակ ունենալ
գլուխը յուղել (քաղցր խոսքերով խաբել)-գլուխը թողել չկարողանալ
գլուխը պահել (իրեն խնայել, ծուլանալ)-ջանասեր լինել

գլուխը քարի տակ մնալ (անօգնական վիճակում լինել)-գլուխը քարի
տակից հանել
գլուխ հանել//գլուխ բերել (հասկանալ, լուծել)-որևէ կնճռոտ բան լուծել
պարզել չկարողանալ
գլուխն աշխատել (հասկանալ)-խելքը չհասնել
գլուխ չունեցող (անգետ, տղետ)-խելոք, հասկացող
գլուխ պահել (մի կերպ ապրել, յուա գնալ)-գանձ կապել
գլուխ պրծացնել//գլուխն ազատել (մի կերպ փրկվել)-գլուխը
փորձանքի մեջ գցել
գլուխ տանել//համը հանել (ծանծրացնել)-հաճելի դարձնել
գլուխ ուտել-գլուխն ազատել (մի կերպ փրկվել)
գնալ-գալ, վերադառնալ, մնալ
գնալդ լինի, գալդ չլինի (անեծք կորչես, մեռնես)-բարով գնաս, բարով
գաս (մաղթանք)
գնացական-մնացական
գնացող-մնացող
գնդակը խմոր դառնա (գնդակը նպատակին չհասնի)-գնդակը գետնին
չընկնի (չվրիափի)
գնել, առնել-ծախել, վաճառել
գնող-վաճառող
գնորդ-վաճառորդ
գնում-վաճառք
գոգավոր-ուռուցիկ
գոհ-դժգոհ, անգոհ
գոհանալ-դժգոհանալ
գոհություն, հաճույք-դժգոհություն, տիաճություն
գոհունակ-դժգոհ, անգոհ
գոհունակություն-դժգոհություն
գոյություն-չգոյություն, անգոյություն, անեություն
գոռալ, ճչալ-շշնջալ, փսփսալ
գոռող-համեստ, հեզ
գոռողություն-համեստություն
գովաբանել-պարսավել, պախարակել, վատաբանել, փնովել
գովազդատու-գովազդառու
գովասանական-նախատական
գովասանք-հայիոյանք, պարսավանք, դսրովանք (=նախատինք)

գուլել-պարսավել, ծաղրել, հայիոյել, վատարանել
գովելի-պարսավելի, պախարակելի, այպանելի
գովեստ, գովք- պարսավանք, դսրովանք, նախատինք, հայիոյանք,
հիշոց, լուտանք
գովքն անել (մեկին մի բան փառաբանել)-պախարակել, վատարանել
գոտին թուլանալ (բաղցել, ուտել ցանկանալ)-գոտին պնդանալ
(կշտանալ)
գործադրելի-անգործադրելի
գործածելի-անգործածելի, չգործածվող
գործաեր-գործատյաց
գործ բաց անել-գործը կարծել (գործի ընթացքը դադարեցնել)
գործը աց գնալ (հաջողվել)-գործը ձախ գնալ
գործը տեսնել (գործ աշխատանք կատարել)-գործը փչացնել
(խանգարել)
գործնական-տեսական
գործնականապես-տեսականապես
գործունյա-անգործունյա, անտարբեր
գորովայից-կոպիտ, անտաշ, գորովազուրկ
գտնել-կորցնել
գրագետ, գրաճանաչ-կիսագրագետ, անգրագետ, անգրաճանաչ
գրագետ, վարպետորեն-անգրագետորեն, տգիտաբար
գրագիտություն-անգրագիտություն
գրանցվել-դուրս գրվել
գրավատու-գրավառու
գրավիչ-ծանծրայի
գրկաբաց ընդունել (ուրախությամբ դիմավորել)-տիաճորեն ընդունել
գրոհ-հակագրոհ, նահանջ
գրոհել-նահանջել
գրողի տոպրակից ընկնել (փորձանքից ազատվել)-գրողի բաժին
դառնալ (փորձանքի մեջ ընկնել)
գրչագիր-տպագիր
գրչագրություն-տպագրություն
գրպանը դատարկ/գրպանը ծակ (աղքատ, անդրամ)-գրպանը հաստ
(հարուստ)
գրպանը դատարկել (մեկին ծախսի տակ գցել)-գրպանը լցնել
գրպանը լիքը-դատարկ գրպանով

գրպանը քամել-գրպանը տոզացնել (հարստություն դիզել)
գրպանում մկներ խաղալ (դրամ չունենալ)-գրպանը հաստանալ (մեծ
գումարի տեր դառնալ)
գցել-բռնել
գցել-բարձրացնել, վերցնել
գումարել-հանել
գումարում-հանում
գույները թանձրացնել-գույները մեղմացնել
գույնը պատի ծեփ դառնալ (գունատվել)-գույնը տեղը գալ
(շփոթությունն անցնել)
գունավոր-անգույն, դժգույն, տգույն, գունատ

Դի

դադար-շարժում
դադարել-շարունակել
դալար-չոր, չորացած, գոս
դալարել-չորանալ
դանակը թկին դնել (սպառնալով անելանելի վիճակի մեջ դնել)-օձիքը
բաց թողնել
դանակը ոսկորին հասնել (իրադրությունը սրվել)-օայրութը շիշել
դաշինքը ոտնակոխ անել (ուխտը դրժել)-դաշինք կապել
դաշնակից, համախոհ-հակառակորդ, թշնամի, ախոյան
դաշտ-լեռ
դաշտաբնակ-լեռնաբնակ
դաշտեցի-լեռնցի, լեռնական
դառը արցունքները կոկորդում խեղուել (վիշտը լուր ու մունջ կրել)-
վիշտն արտահայտել
դառը դատել (դժվար աշխատանք կատարել)-դատարկ նմտել (գուրկ
մնալ)
դառը-քաղցր
դառնություն-քաղցրություն
դառնություն ճաշակել (վիշտը ցավը զգալ)-ուրախությունից պարել,
չտանջվել
դառնություններ կրել (տառապել)-լայն օրեր տեսնել (ուրախ լինել)

դաշ ու դատարկ լինել (ընչագուրկ աղքատ լինել)-հազարների հետ
խաղալ
դասարանական-արտադասարանական
դավաճանել-հավատարիմ լինել
դատարկ (բաժակ)-լի
դատարկ (գլխով)-լիքը գլխով
դատարկ (գլուխ)-խելոք, խելացի
դատարկ (խոսք)-բովանդակալից
դատարկ (սեղան)-ճոխ, լի, առատ
դատարկել-լցնել
դատարկ ման գալ (անգործ պարապ-սարապ թափառել)-գրադաժ
ժրաջան լինել
դատարկություն-լիություն
դատարկ փորով (քաղցած)-կուշտ ու կում
դատ բանալ (դատական գործ հարուցել)-դատը տանուլ տալ
դարերից ի վեր (անհիշելի ժամանակներից)-վերջերս, նորերս
դարձի բերել (սխալ ճանապարհից հետ պահել)-ճիշտ ուղղուց շեղել
դարմանի տակի ջուր (խորամանկ)-միամիտ, անմեղ
դափնիներ շնորհել (մեկին փառք ու պատիվ տալ)-դափնիներից գրկել
(շնորհագրկել)
դեմ-կողմ, թեր
դեմքը բացվել (ուրախանալ)-դեմքը թթվել (մոայլվել)
դեմքը թթվեցնել (խոժորվել)-դեմքը փայլեցնել
դեմքը մքնել (տխրել)-դեմքը պարզվել (ուրախանալ)
դեմ քշել (հեռացնել մի կողմ)-մոտեցնել
դեպի իրեն քաշել- իր վրայից նետել
դեպի լավը գնալ (1. սկսել առողջանալ, 2. հաջող ընթացք ունենալ)-
դեպի վատը գնալ (1. հիվանդանալ, 2. անհաջող ընթացք ունենալ)
դեպքից դեպք (հազվադեպք)-մշտապես, հաճախ
դես ու դեն գցել (վատնել, ցիրուցան անել)-ետ գցել (խնայել)
դերասանություն անել (ձևացնել, կեղծել)-անկեղծ լինել
դեր խաղալ (մեծ ազդեցություն ունենալ)-որևէ նշանակություն
չունենալ
դժբախտություն-երջանկություն
դժվարությունելի-դյուրմբությունելի
դժվարություն-հեշտություն

ηիզել, կուտակել-շռայլել, վատմնել
դիմադրել-հանձնվել
դիմակագերծ անել (մերկացնել)-դիմակ դնել (իր իսկական էությունը
ծածկել կեղծել)
դիմակ կրել-դիմակը դեն օցել (անկեղծ լինել)
դիմավոր-անդեմ
դիմավորել-հրաժեշտ տալ, ճանապարհել, ուղեկցել
դիմաց-ետև
դիմացից-ետևից
դիտավորյալ-պատահական
դիտնամբ-պատահնամբ, պատահարար, դիպանամբ
դիրք գրավել-դիրքը զիջել (նահանջել, տեղի տալ)
դյուր (=հեշտ)-դժվար
դյուրաբորբություն-սառնություն
դյուրագրիռ-պաղարյուն
դյուրակատար-դժվարակատար
դյուրակեզ-դժվարակեզ
դյուրահալ-դժվարահալ
դյուրահած-դժվարահած
դյուրահաս-դժվարահաս
դյուրահավան-դժվարահավան
դյուրահավատ-դժվարահավատ
դյուրահնչուն-դժվարահնչուն
դյուրահունչ-դժվարահունչ
դյուրանած (=մածուցիկ, կաչուն)-դժվարանած
դյուրանաշ-դժվարանաշ
դյուրանատույց-դժվարանատույց
դյուրանարս-դժվարանարս
դյուրանալ-դժվարանալ
դյուրաշարժ-դժվարաշարժ
դյուրասահ-դժվարասահ
դյուրաստեղծ-դժվարաստեղծ
դյուրավառ-դժվարավառ
դյուրարտասանելի-դժվարարտասանելի
դյուրացնել-դժվարացնել
դյուրըմբոնելի-դժվարըմբոնելի

ηյուրընտիր-ηժվարընտիր
ηյուրին-ηժվարին, ηժվաρ
ηյուրություն-ηժվարություն
ηյուրուտոյց-ηժվարուտոյց
դողալ անեն մի կոպեկի համար (Ժատ գծուծ լինեկ)-ծեռնաբաց
առատաձեռն լինեկ
դպրոցական-արտադպրոցական
դպրոց անցնել (մի բամուն վարժվեկ, հնուանայ)-կենսափորձ չունենալ
դռնեղութ ընկնել (կյանքը քարշ տալ, մուրալ)-լիության մեջ ապրել
դռները բաց անել-դռները փակել (մեկի առաջ)
դրախտ, արքայություն-դժոխք
դրական-բացասական, ժխտական, մերժողական
դրականորեն-բացասականորեն
դրոշակի տակ առնեկ (նվաճել, իրեն ենթարկել)-աննվաճ մնալ
դրության մեջ մտնել (կարեկցել, օգնել)-անկարեկից լինել, չօգնել
դունչը ցեկ//նազ ծախել (մեծամտել, գոռոզանալ)-իրեն խոնարի հեզ
պահել
դուռը բաց (հյուրասեր)-դուռը փակ (անհյուրընկալ)
դուռը բացել (հող հնարավորություն ստեղծել)-դուռը փակել
դուռը երեսին ետ դնել (փակել, ծածկել, վոնդել, չօգնել)-դուռը լայն
բացել
դուռը ցույց տալ (վոնդել)-ոտքը շեմից ներս դնել
դուր գալ (հավանել)-սրտով չլինել
դուրեկան-անդուր, անդուրեկան
դուրս-ներս
դուրս գալ-մտնել, մայր մտնել
դուրս ընկնել (շեղվել, փչանալ)-բարոյական կյանք վարել
դուրս քաշել-ներս մղել, ներս զցել, ներս քաշել, մեջ քաշել

ԵԵ

եզակի-հոգնակի
եզակիություն-հոգնակիություն
եզան պես աշխատել (ջանասիրությամբ և շատ աշխատել)-ծովանալ
ելակետ-վերջնակետ, վախճանակետ

Ելակետային-վերջնակետային
Ելնել-իջնել, մտնել
Ելք-մուտք, էջք
Եղանակը խառնվել-Եղանակը բացվել
Եղբայրասեր-Եղբայրատյաց
Եղելություն, իրողություն-հեքիաք, հնարովի բան, հորինվածք
Եղջյուրներ ցույց տալ (ուժով սպառնալ)-Եղջյուրները կոտրել հանել
Եղունգի չափ (փոքր, շատ քիչ)-սարի չափ (շատ մեծ)
Եղունգ ու միս լինել (շատ սիրով լինել)-անհամերաշխ լինել
Եվայի հագուստով (մերկ)-հազնված
Ետ գցել (վաստակել, տնտեսել, խնայել)-շռայլել, վատնել
Ետպատերազմյան-նախապատերազմյան
Երազ-իրականություն, իրողություն
Երազային-իրական
Երազ դառնալ-իրականություն դառնալ, իրականանալ
Երախտագետ-երախտամոռ, ապերախտ
Երակների մեջ արյունը սառչել (խիստ վախենալ)-անվախ լինել
Երանի-վայ
Երանի (Երնեկ) տալ (շատ հավանել)-վայ տալ
Երաշտաբեր-անձրևաբեր
Երաշտային-անձրևային
Երբեմն-հաճախ
Երբեմնակի-հաճախակի
Երեխա-մեծ, մեծահասակ, տարիքն առած մարդ
Երեկ-այսօր, վաղը, էգուց
Երեկո-առավոտ
Երեկույթ-ցերեկույթ
Երես-աստառ
Երես-տակ
Երեսանց-տականց
Երես դարձնել//Երես թեքել (արհամարհել, անուշադրության մատնել)-
ուշադրության արժանացնել
Երեսը բռնել (չամաչել)-ամաչել, քաշվել
Երեսը բրկեցնել (չափազանց մռայլ հայացք ունենալ)-շատ բարի
հայացք ունենալ
Երեսը կախ (տիսուր)-ուրախ

Երեսը չտեսմել-համդիպել ուզել
Երեսը պատռած (շատ համարձակ, աներես)-ամոթով, պատկառանք
ունեցող, համեստ

Երեսը պարզ (պարզերես, որևէ բանից պատվով դուրս եկած)-սևերես
(ամոթով մնացած)

Երեսը պինդ (անզգա, անամոթ)-երեսը փափուկ

Երեսի գույնը գետին կաթել (շատ առողջ լինել)-երեսի գույնը թռչել
(դժգույն դեմք ունենալ, հիվանդ լինել)

Երեսի կաշին հաստ (անինքնասեր, անպատկառ)-ամոթի զգացում
ունեցող

Երեսին խոսք ու գրուց գալ (նախատինք ստանալ)-գովեստի
դրվատանքի արժանանալ

Երեսի ջուրը գնալ (լրբանալ, ամոթը կորչել)-ամոթ պատկառանք
ունենալ

Երեսի ջողը պատռել-դիմակ դնել (իր էրթյունը թաքցնել)

Երես ունենալ-համարձակություն չունենալ, քաշվել

Երերուն-աներեր, կայուն, հաստատուն

Երեց-կրտսեր

Երթալ-գալ

Երիտասարդ, պատանի-ծեր, տարեց, հասակավոր

Երիտասարդանալ, ջահելանալ-ծերանալ, պառավել, մեծանալ

Երիտասարդություն-ծերություն

Երկաթ ջղեր (դիմացկուն ամուր կամք)-թույլ կողմ

Երկաթը տաք-տաք ծեծել (առանց հապաղելու սկսած գործը
շարունակել)-առիթը բաց թողնել

Երկար-կարճ

Երկարաբազուկ-կարճաբազուկ, կարճածեռ

Երկարաբուրդ-կարճաբուրդ

Երկարազգեստ-կարճազգեստ

Երկարաթև-կարճաթև

Երկարաժամկետ-կարճաժամկետ

Երկարալիք-կարճալիք

Երկարակեցություն-սակավակեցություն

Երկարակյաց-կարճակյաց, սակավակյաց

Երկարակտուց-կարճակտուց

Երկարահասակ-կարճահասակ

Երկարահեր-կարճահեր
Երկարամորուս-կարճամորուս
Երկարանալ-կարճանալ
Երկարառոտ-կարճառոտ, կարճոտ, կարճոտանի
Երկարապատում-կարճապատում
Երկարապոչ-կարճապոչ
Երկարասրունք-կարճասրունք
Երկարավուն-կարճավուն
Երկարատև-կարճատև
Երկարափեշ-կարճափեշ
Երկարաքիթ-կարճաքիթ
Երկարել-կարճանալ
Երկար լեզու ունենալ (իրավասու լինել մեծ-մեծ խոսելու)-լեզուն
կաշկանդել
Երկար խելք (հեռուն տեսնող, գիտուն)-կարճ խելք (անհեռատես,
տգետ)
Երկար կապել (Երկարաձգել)-կարճ կապել (ասել վերջացնել)
Երկարորեն-կարճորեն
Երկար պատմություն (ձգձգվածություն)-կարճ պատմություն
Երկարություն-կարճություն
Երկար ու ձիգ (Երկարատև)-կարճատև, համառոտ
Երկարօյա-կարճօյա
Երկրայաբար-աներկրայաբար, անկասկած
Երկինք-գետինք, Երկիր
Երկինք բարձրացնել//Երկինք համել (մեծարել, փառաբանել)-հողին
հավասարեցնել (ստորացնել)
Երկիր, գետին-Երկինք
Երկնարնակ-Երկրարնակ
Երկնարդորդ-Երկրադորդ
Երկնաթորիչ (=Երկնալաց)-Երկրաթորիչ (=Երկրի Երեսին ցածրից թռչող)
Երկնածին-Երկրածին
Երկնակալ-Երկրակալ
Երկնամերձ-Երկրամերձ
Երկնային-Երկրային
Երկնային արքայություն (Երանավետ վայր Երկնքում)-Երկնային
դատաստան (Երկնքից ուղարկված պատիժ)

Երկնային քուն մտնել (մահանալ)-ապրել, ողջ լինել
Երկնասեր-Երկրասեր
Երկնատարած-Երկրատարած
Երկնաքար-Երկրաքար
Երկոտանի-չորդոտանի
Երկոտ-աներկոտ
Երկպառակություն սերմանել (բշնամացնել)-հաշտեցնել,
բարեկանացնել
Երկրպագել-ատել, անգոսնել (=արհանարհել)
Երկրպագելի-արհանարհելի, ատելի, անգոսնելի
Երկու աչքի մեջտեղ (անակնկալ ժամանակ)-ակնկալվող սպասվող
ժամանակ
Երկու իշխ գարին բաժանել չկարողանալ (անգրագետ լինել, բան
չհասկանալ)-մի բանից գլուխ հանել (գիտուն լինել)
Երկու խոսք (համառոտ կարծ ասելիք)-ընդարձակ խոսք,
երկարաբանություն
Երկու ծեռքով ստորագրել (լիովին համաձայնել)-տարակարծություն
ուժենալ
Երկուսի ջուրը մի առվով չգնալ (անհաշտ միշտ ընդհարվող լինել)-
բնավորությունները բօնել, հաշտ խաղաղ լինել
Երկու տիրոջ ծառայել (Երկերեսանի շողոքորթ լինել)-ուղղամիտ
ազնիվ լինել
Երկու քայլի վրա (շատ մոտ)-յոթ սարի ետև
Երջանիկ-ապերջանիկ, դժբախտ, քվառ
Երջանկություն-թշվառություն, տաճաճք, կակիծ, վիշտ
Երևալ-անհետանալ, չքանալ, թաքնվել, կորչել
Երևակայական-իրական
Երևակայելի-աներևակայելի
Երևելի-աննշան
Երևութապես-աներևույթ
Եփած-անեփի, հում
Եփած հավի ծիծաղը գալ (իիմար-իիմար բաներ ասելու տրամադիր
լինել)-խելքը գլխին բաներ ասելու տրամադիր լինել

Զգ

զայրույթից իրեն ուտել (կատաղել)-զայրույթը շիջել (հանգստանալ)
զանց առնել (անուշադրության մատնել)-ուշ դնել (ուշադրություն
դարձնել)

զառը բերել (հաջողության հասնել)-գործը ձախողվել, անհաջողության
մատնվել

զարիվեր-զարիթափ

զավակասեր-զավակատյաց

զարգացած-հետամնաց

զարդարել-այլամֆակել, եղծել, զարդագրկել

զարգացնը գալ (խիստ վախենալ)-ահը սրտից հանել

զարթուն-քնած

զարմանալի-սովորական

զարտուիդ ճանապարհով (դատապարտելի ծևով, ոչ օրինական
կարգով)-ազնիվ ճանապարհով

զգայաբար-անզգայաբար

զգայական-անզգայական, դատողական

զգայուն, բարի-անզգա, անտարբեր, անկարեկից

զգայունակ-անզգայունակ

զգեստավորվել-մերկանալ, տկլորանալ

զգոն-անզգոն, անուշադիր

զգոնություն-անզգոնություն

զգույշ-անզգույշ

զենք բարձրացնել-զենքը ցած դնել

զինաթափել-սպառազինել

զինակից-հակառակորդ

զինել-զինաթափել, ապազինել

զինուն-զինաթափուն

զնայլանք-զզվանք

զմայլելի-զզվելի

զմայլելիորեն-զզվելիորեն

զնայլեցնել-զզվեցնել

զնայլեցուցիչ-զզվեցուցիչ

զննելի-անզնին, անզննելի

զոռով-շառով (դժվարությամբ, մի կերպ)-հեշտորեն

զորահիավար-զորագրում
զորանալի-թուլանալ տկարանալ
զորավոր-անզոր թույլ, տկար, ապազոր
զորություն-անզորություն, թուլություն
զվառք-տիխուր
զվարթագին-տիխրագին
զվարթաղեն-տիխրաղեն
զվարթալի(ց)-տիխրալի(ց)
զվարթակարկաչ-տիխրակարկաչ
զվարթակերպ-տիխրակերպ, տիխրատեսիլ
զվարթանալ տիխրել
զվարթացուցիչ-տիխրեցուցիչ
զվարթորեն-տիխրորեն
զվարծ-տիխուր
զվարճաբար-տիխրաբար
զվարճաբեր-տիխրաբեր
զվարճաղեն-տիխրաղեն
զվարճախսառն-տիխրախսառն
զվարճաձայն-տիխրաձայն
զվարճանք-տիխրանք, սուզ
զվարճասեր-տիխրասեր, անզվարճասեր
զվարճացնել-տիխրեցնել
զրոյի հավասարեցնել (արժեգրկել)-արժեքավորել
զրույցի տոպրակը թափ տալ (խոսելու զրույցի նյութը սպառել)-զրույցի
տոպրակը թացել
զրուցասեր-լռակյաց, սակավախոս
զուգապար-կենտապար, մենապար
զույգ-կենտ
զույգ-զույգ-կենտ-կենտ
զույգ կազմել (ամուսնանալ)-ապահարզան տալ
զուռնայի տակ պարել (նեկի կպնակատարը լինել) իր ցանկությամբ,
իր կանքով գործել

Ե

էական-անէական
էանալ-անէանալ
էացնել-անէացնել
էացում-անէացում
էժան-քանկ
էժանանալ-քանկանալ
էժան նստել-քանկ նստել (բարձր գնով ծեռք բերվել)
էժան պրժնել (շատ չտուժել)-վնաս կրել, տուժել
էժանություն-քանկություն
էլի իր էշը քշել-ուշադրություն դարձնել ուրիշի դիտողություններին
էժերը բռնել/էժերը զալ (չարանալ)-էժերը զնալ
էշը տանիքից իշեցնել (սխալն ուղղել)-սխալեցնել, մոլորեցնել
էշը ցեխից հանել (դրությունը փրկել)-էշը ցեխում թողնել
էշի տեղ դնել (արհանարհել)-նարդատեղ դնել
էշ ներկող (խարեբա, խարդախ)-ճշմարտախոս, անկեղծ
էս խմորը շատ ջուր կտանի (այս գործը շատ կծավալվի)-գործը
անհետևանք կմնա
էսօր-էգուց, վաղը
էրիկ-կին

Ը

ըմբոստ-իլու, հնազանդ
ըմբոստանալ-հնազանդվել
ըմբոստացում-հնազանդեցում
ըմբոստացուցիչ-հնազանդեցուցիչ
ըմբոստորեն-հնազանդորեն
ըմբռնելի-անըմբռնելի
ընդարձակ, ազատ-փոքր, նեղ, անձուկ, հակիրճ, համառոտ
ընդարձակել-փոքրացնել, նեղացնել, համառոտել
ընդարձակորեն-համառոտակի
ընդարձակում-համառոտում
ընդդեմ-հօգուտ, հանուն

ընդհանրանալ-մասնավորվել
ընդհանրապես-մասնավորապես, հատկապես, բացառապես
ընդհանրացում-մասնավորում
ընդհանուր-մասնավոր, անհատական, անձնական
ընդհանուր լեզու գտնել (որևէ հարցի կապակցությամբ
հանաձայնության գալ)-տարածայնություն ցուցաբերել
ընդհատ-անընդհատ
ընդհատակ անցնել (գաղտնի գործել)-ընդհատակից դուրս գալ
ընդհատելի-անընդհատելի
ընդհատորեն-անընդհատորեն
ընդհատություն-անընդհատություն
ընդմեջ-անընդմեջ
ընդմիջաբար-անընդմիջաբար
ընդմիջելի-անընդմիջելի
ընդունակ, շնորհալի-անընդունակ, անձիրք
ընդունել-հաղորդել, հանձնել, մերժել, հեռացնել
ընդունիչ-հաղորդիչ
ընդունվել-հեռացվել, մերժվել
ընդունում-հանձնում, մերժում
ընթեռնելի-անընթեռնելի
ընթեռնելիություն-անընթեռնելիություն
ընկած-ելած//ընկած դուրս եկած (փորձառու, կյանք տեսած)-անփորձ,
միամիտ
ընկնել, վայր ընկնել-ելնել, բարձրանալ, վեր կենալ
ընչասեր-ընչատյաց (=ինչք հարստություն չսիրող)
ընչասիրություն-ընչատեցություն
ընտանենալ, ընտելանալ-վայրենանալ
ընտանի-օտար, վայրենի
ընտել-անընտել, անվարժ
ընտիր-սովորական, հասարակ, խոտան
ընտրել-նշանակել
ընտրողաբար-անընտրաբար
ընտրովի-նշանակովի
ըստ-հակառակ, ընդդեմ
ըստ ամենային (իիմնավորապես)-անհիմն կերպով
ըստ արժանվույն (արժանիքի համեմատ)-արժանիքին հակառակ

**ըստ կարելվույն (հմարավորության չափի)-ուժերից վեր
թթ**

**թագդ կապեն (օրինանք՝ տեսնեն ամուսնանալոյ)՝թագդ սև կապեն
(անեծք դժբախտանաս)**

թագդ հափշտակել (հշխանությունը խլել)՝թագդ վերադարձնել
թարզ վրան դնել (իրենը համարել, խլել, ճնշել)՝թարզ վրայից վերցնել
թաք ու կրունկ (գինովացած, հարբած)՝ուշքը գլխին (սրափ, զգաստ)
թախտից գցել (հշխանությունից զրկել)՝գահ թարձրացնել
թախտից նոր ելած (երիտասարդ, նոր ամուսնացած)՝ծեր, ծերացած,
տարիքն առած

թակարդ ընկնել (դավադրության զոհ դառնալ)՝ծուղակից ազատվել
թան դառնալ (գունատվել)՝գույնը տեղը գալ
թանին թրու չասել-քննադատել

թանկ-ջրի գին, էժան

թանկագին-էժանագին

թանկանալ-էժանանալ

թանկանց-էժանանց

թանկացում-էժանացում

թանկ-թանկ-էժան-էժան

թանկ գնով (մեծ տանջանքով)՝էժան գնով (առանց դժվարությունների)

թանկ նստել (բարձր գնով ծեռք բերվել)՝էժան նստել

թանկություն-էժանություն

թանկություն գցել-գներն իջեցնել

թանկ ու կրակ (չափազանց թանկ)՝էժան, ջրի գին

թանձր, խիտ-նոսր, թերեւ, փափուկ, նուրբ

թանձր, խիտ-ջրիկ, ջրալի

թանձրահեր-նոսրահեր

թանձրամիտ-նրբամիտ, սրամիտ

թանձրանալ-նոսրանալ

թանձրավուն-նոսրավուն

թանձրացական-վերացական

թանձրացում-նոսրացում

թավ-կոշտ, նուրբ, նոսր

թավահունչ-նրբահունչ

թավածայն-նրբածայն

թատերաբեմ դուրս գալ (գործունեություն սկսել)-թատերաբեմից իջնել
թարգմանելի-անթարգմանելի
թարկ անել (վերջ տալ)-շարունակել
թարմ-թառամաժ, չորացած, հին, ապխտած
թարմանալ-թառամել, բոշնել, չորանալ, հնանալ
թարմություն-հնություն, չորություն, բոշնածություն
թարս-շիտակ, ուղիղ
թարս ծի նստել (հակառակվել)-համակերպվել
թաց-չոր, ցանք
թացանալ-չորանալ, ցանքել
թաց աչքի կարոտ (երջանիկ)-չոր աչքի կարոտ
թացացում-չորացում
թացը չորից ջոկել (մեղավոր անմեղից ջոկել տարբերել)-թացն ու չորը
իրար հետ այրել
թափանցելի-անթափանցելի
թափանցիկ-անթափանց
թափառական - նստակյաց
թափառաշրջիկություն-նստակեցություն
թափել-հավաքել, լցնել
թափը ընկնել (եռանդը ուժը մարել)-թափ բերել (ուժ հաղորդել)
թեզ, դրույթ-անտիթեզ, հակադրույթ
թերև, դյուրին-ծանր, դժվարին
թերև, հեշտ-դժվար, դժվարին
թերև-թերև-ծանր-ծանր
թերևակշիռ-ծանրակշիռ
թերևանալ-ծանրանալ
թերևացնել-դժվարացնել, ծանրացնել
թերև ձեռք (հաջողություն բախտավորություն բերող)-ծանր ձեռք
թերևությամբ-դժվարությամբ
թեժ-մարնանդ
թել ու դերձան (=թել, առասան) դառնալ (սաստիկ նիհարել, հյուծվել)-
գիրանալ
թեր-դեմ
թերի-ավարտուն, լրիվ, անթերի
թերություն-առավելություն
թեք-ուղիղ, շիտակ

թեքել-ուղրել
թեքություն-ուղղություն
թթվադեմ-ժպտադեմ, զվարթ, ուրախ
թրու խոսք (հանդիմանություն)-քաղցր խոսք
թիկունքային-ճակատային
թիկունքը գետին զարկել (գետնել)-թիկունքը գետին չտեսնել
թիկունքին կանգնել (պաշտպան նեցուկ լինել)-անպաշտպան
անօգնական ննալ
թիվ կա աստղերին, թիվ չկա դրան (շատ, անհամար)-մատների վրա
կարենի է հաշվել (քիչ)
թխադեմ-սպիտակադեմ
թխահեր-սպիտակահեր
թխամորթ-սպիտակամորթ
թղթի վրա (ծևականորեն)-գործնականորեն
թղթի վրա մնալ (չիրականացվել)-գործը շարժվել
թյուր-ուղիղ, ճիշտ, անսխալ
թշնամի-բարեկան
թոկից փախսած (սանձարծակ, ապերասան)-գուսայ
թողնել-արգելել
թոշակառու-թոշակատու
թոփք-վայրէցք
թոչել-ընկնել
թոչունի ծոփ թեռվ (շատ արագ)-կորիայի քայլերով (շատ դանդաղ)
թվակիր-անթվակիր, անթվական
թոջել-չորացնել
թոջվել-չորանալ
թուլակազմ-ամրակազմ, պնդակազմ
թուլակամ-հաստատակամ
թուլակապ-ամրակապ
թուլամորթ-աշխույժ, արի, եռանդուն, ուժեղ
թուլանալ-ուժեղանալ, զորեղանալ, ամրանալ, խստանալ
թուլասիրտ-արիասիրտ, սրտոտ
թուլացնել-ուժեղացնել, ամրացնել, զորացնել, արիացնել
թուլացնել, մեղմացնել-վատրարացնել, ծանրացնել
թուլացում-հզորացում, զորեղացում
թուլություն-պնդություն, ամրություն, ուժեղություն, կորով

թուլս-սպիտակ, շեկ
թույլ-հզոր, ուժեղ, զորեղ
թույլատրել-արգելել, խափանել
թույլատրելի-անթույլատրելի
թույլատրում-արգելում
թույլ բերան-փակ բերան (գաղտնապահ)
թույլ կողմ (թերություն)-ուժեղ կողմ (առավելություն)
թույն-հակարույն, դեղքափ
թույնը բափել (զայրանալ)-հանդարտվել
թունդ-թույլ, մեղմ, պայծառ, բաց
թունդ խոսք ասել (հայինել, կշտամբել)-քաղցր խոսք ասել
թուրը կտրել (մեծ իրավունքներ ունենալ)-մեծ իրավունքներից
իշխանությունից գուրկ լինել
թուրը ոտքի տակ դնել (հաշտվել, հանձնվել)-թուրը թրի տալ
(պատերազմել)
թուր ու դանակ դառնալ (թշնամանալ)-հաշտվել, բարեկամանալ
թքել-մրել (անորթանք տալ)-գովարանել
թքով կացրած (հսախռտ, հերյուրածո (=անհիմն, հնարովի)-
տրամաբանական, հիմնավոր
թևաթափ անել (հուսահատեցնել)-թև տալ
թևանի-անթև, թևազուրկ
թևավոր-թևաբեկ
թևերը թուլանալ (վհատվել)-հրճվել
թևերի տակ առնել (խնամել, պահել)-լրել, անօգնական թողնել
թևի տակ ձմերուկ չնտնել (գոռոզանալ)-հեզ դառնալ
թևից բռնած (ուժով, բռնի)-իր կանքով, կանովին
թև տալ (քաջալերել)-թևաթափ անել (ընկճել)
թև ու թիկունք լինել (հովանավոր լինել, պաշտպան կանգնել)-
նեցուկից հովանավորից գուրկ լինել

ԺԺ

ժամանակակից-հին, հնացած
ժամանակավոր-անժամկետ, մշտական, հավիտենական
ժամանակը մեկի օգտին աշխատել (ժամանակի երկարաձգվելու

ղեաքում օգտվել)-վնասվել
Ժամանակի հետ քայլել (հարմարվել)-ժամանակից ետ մնալ
Ժամանակի քննությանը դիմանալ (չինանալ)-կյանքից ետ մնալ
Ժամանակ կորցնել//ժամանակ վատնել-ժամանակն արդյունավետ
օգտագործել
Ժամանակ շահել-ժամանակ սպանել
Ժամանակավորապես-մշտապես
Ժամանակին-անժամանակ
Ժամանել-մեկնել, ուղևորվել
Ժամանում-մեկնում
Ժառանգություն-անժառանգություն
Ժիր-ծույլ, թմրած
Ժլատ, կծի-առատաձեռն, ձեռնբաց, շռայլ
Ժլատորեն-շռայլորեն
Ժխտել-հաստատել, խոստովանել
Ժխտում-հաստատում, խոստովանում
Ժողովել-ցրել, շաղ տալ
Ժողովրդական-անժողովրդական
Ժողովրդականություն-անժողովրդականություն
Ժողովում-ցրում
Ժպիտը չիջնել (ժպտադեմ լինել, միշտ ժպտալ)-ժպիտը սառչել
Ժրաբար-ծուլաբար
Ժրանալ-ծուլանալ
Ժրազան-ծույլ, քնկոտ
Ժրացում-ծուլացում
Ժուժկալ-անժուժկալ, անզուսպ, հախուռն

Ի՞

իժի ծնունդ (վտանգավոր նենգ մարդ)-անվտանգ բարեմիտ մարդ
ի խորոց սրտի (միանգամայն անկեղծ)-անբողջովին կեղծ
ինանալի-անինանալի
ինաստալի(ց)-անինաստ, ինաստագուրկ
ինաստասեր-անինաստասեր
ինաստուն-տիսմար, հինար, բութ

իմացական-զգայական
իմաց անել (տեղեկացնել, հայտնել)-իմաց չտալ
իմացյալ մահ (անմահություն)-չիմացյալ մահ
իմացություն-անիմացություն
ինչ գնով լինի (ոչ մի միջոցի առաջ կանգ չառնելով)-ոչ մի գնով, ոչ մի
կերպ

ինչպես ջրի երկու կաթիլ (նույն, նման)-տարրեր
ինչքան ուզես (շատ)-դեղի համար (քիչ)
ինքնագովություն-ինքնապարսավանք
ինքնաժխտուն-ինքնահաստատուն
ինքնասիրությունը շոյել-ինքնասիրությունը շոշափել (վիրավորել)
ինքն իրեն գտնել (սրափել)-ինքն իրեն կորցնել (շփորվել, մոլորվել)
ինքն իրեն ուտել (անհանգստանալ)-հանգիստ զգալ
ինքնուրույն, անսովոր-տափակ, ծամծնված
ինֆորմացիա, տեղեկացում-դեգինֆորմացիա, ապատեղեկացում
իշխան-ռամիկ, ծառա
իշխել, տիրել-հնազանդվել, հպատակվել
իշու գին (շատ էտան)-կրակի գին (սաստիկ թանկ)
իշնել-բարձրանալ
իսկական-արհեստական, կեղծ, շինծու
իսկական, բուն-պատճենված, ընդօրինակված
ի վեր- ի վար
ի վնաս-հօգուտ
իր, յուր, սեփական-ուրիշի
իրազեկ-անիրազեկ, անտեղյակ
իրազեկություն-անիրազեկություն
իրական-անիրական, երևակայական, ցնորական, մտացածին,
հերիաթային
իրական գետնի հողի վրա դնել (գործնականորեն իրագործելի
դարձնել)-երևակայական դարձնել
իրականություն-երևակայություն, երազանք
իր աչքի գերանը նորանալ, ուրիշի աչքի շյուղը նկատել-անաչառ լինել
իրավահավասար-անիրավահավասար
իրավացի-անիրավացի
իրավացիորեն-անիրավացիորեն
իրավացիություն-անիրավացիություն

իրավություն-անիրավություն

իրար անցնել (շփորվել, աշխուժանալ)-հանգստանալ, խաղաղվել
իրար բերան թքել (միասնաբար հանդես գալ)-իրար բերնից պատառ
խլել (իրար դեմ պայքարել)

իրար գլխով անցնել (աղմկել)-լռել

իրար թար կոխել (իրար չպաշտպանել)-պատվար լինել, իրար
հովանավորել

իրար լեզու հասկանալ (մտերմանալ, միաբանել)-քշնամանալ, իրարից
խռովել

իրար տանել-իրար ուտել// իրար միս ուտել (քշնամանալ, գզվոտել)

իրար քիր մտած (իրար շատ մոտ, ընդհուպ)-իրարից հեռու

իրեն գտնել-իրեն կորցնել (զայրանալ, շփոթվել)

իրեն կարողանալ պահել-հավասարակշռությունը կորցնել
(պատշաճության սահմաններից դուրս գալ)

իրեն նաքուր պահել-իրեն արատավորել

իրերի բերումով (պատահականորեն)-անիրաժեշտաբար

իր էշը քշել//իր ծին քշել (իրենը պնդել)-անսալ ուրիշներին

իրիկնամուտ-լուսաղեմ

իր խոսքին հաստատ մնալ-խոստումը դրժել, ուխտազանց լինել

իր կաշվի համար դրդալ//իր կաշվից վախենալ (մորթապաշտ լինել)-
այլասեր լինել, անձը դնել

իր հաշվին-ուրիշի հաշվին

իր մահով մեռնել-գլուխն ուտել

Ա

լալ, լաց լինել-ծիծաղել, խնդալ

լայն-նեղ, սեղմ

լայնաբերան-նեղաբերան

լայնագիծ-նեղագիծ, նեղաղուր, նեղածիր (=նեղ ծիր գիծ ունեցող)

լայնանալ-նեղանալ, սեղմվել

լայն ապրել (շքեղ կյանք վարել)-նեղություն կրել, կարիքի մեջ լինել

լայնավուն-նեղավուն

լայնարձակություն-նեղվածք, անձկություն

լայնացնել-նեղացնել, սեղմվել

լայնացում-նեղացում, փոքրացում
լայնիրան-նեղիրան
լայն-լայն-նեղ-նեղ
լայնմիտ-նեղմիտ
լայնամտություն-նեղնտություն
լայնսիրտ-նեղսիրտ
լայն սիրտ ունենալ (համբերատար ներողամիտ լինել)-նեղ սիրտ
ունենալ
լավ-վատ, գեշ, հոռի
լավաբարո-վատաբարո
լավագույն-վատագույն
լավաճարդ-վատաճարդ
լավաճալ-վատաճալ
լավ աչքով նայել (բարյացակամ լինել)-չար աչքով նայել
լավ աստղի տակ ծնվել-վատ աստղի տակ ծնվել (դժբախտ լինել)
լավատես-վատատես, հոռետես
լավատեսաբար-վատատեսաբար
լավատեսական-վատատեսական, հոռետեսական
լավատեսորեն-վատատեսորեն, հոռետեսորեն
լավ-լավ-վատ-վատ
լավ համարել (գերադասել)-վատ համարել
լավորակ-վատորակ
լավորակություն-վատորակություն
լավ պահել իրեն (ողջախոհ լինել, բարոյական կյանք վարել)-իրեն վատ
պահել
լավության տակ չմնալ (փոխհատուցել)-երախտամոռ լինել
լավություն-վատություն
լավ օր (ապահով բարեկեցիկ կյանք)-սև օր
լավ օրի հասնել-վատ օրի հասնել
լարվածորեն-անուշադիր, ցրված
լաց-ծիծաղ, խինդ, ուրախություն
լացացնել-ծիծաղեցնել
լացը գալ-ծիծաղը գալ
լաց ու կական անել//լաց ու շիվան անել (ողբալ)-ուրախանալ
լաց ու կոծ բարձրանալ (սգալ, ողբալ, կականել)-իրճվել, ուրախանալ
լաց ու կոծով (դժվարությամբ, ոչ կամովին)-հեշտությամբ, հոժարական

լեզալ, օրինական-ամեզալ, գաղտնի, արգելված
լեզվին կապ դնել-լեզվի կապը արձակել
լեզվին տալ (շատախոսել)-լեզվին փակ դնել
լեզուն առնվել (պապանձվել)-լեզուն բացվել
լեզուն ատամների տակ (լուռ, անձայն, գաղտնապահ)-ձայնով,
բացելիքաց
լեզուն երկար (ըմբոստ, համարձակ խոսող)-լեզուն կարճ (հնազանդ,
անհամարձակ խոսող)
լեզուն կապ ընկնել-կարողանալ խոսել՝ պատասխանել
լեզուն ներս քաշել (լրել)-լեզուն շաղ տալ՝ շաղել
լեզուն չորանալ (համրանալ, պապանձվել)-լեզվի տակի քարերը հանել
լեղին ջուր կտրել (երկյուղել, ուժեղ վախենալ)-քաջակորով արիասիրտ
լինել
լեղի ունենալ (համարձակվել, քաջ լինել)-երկնչել
լեռ-հովիտ, դաշտ
լեռնային-դաշտային, հովտային
լեփ-լեզուն-դափ-դատարկ
լի, լիքը-դատարկ, թերի, ունայն, փուչ
լիաբերան-կիսաբերան
լիալուսին-կիսալուսին
լիահավատ-թերահավատ
լիածայն-կիսածայն
լիարժեք-անլիարժեք
լիովին-բոլորովին
լիցքավորել-լիցքաթափել
լիցքավորում-լիցքաթափում
լիություն-դատարկություն
լիքը գրապանով-դատարկ գրապանով
լիքը-լիքը-կիսատ-պռատ, թերատ-թերատ
լորի-լորի խոսել (անհամ խոսել)-հանով-հոտով խոսել
լորի ուտող (անճաշակ, անշնորհը)-շնորհալի
լուակյաց-շատախոս
լուել-խոսել
լսելի-անլսելի
լոիկ-թերի, մասնակի, կիսատ, պակաս, մասամբ
լոջաբար-թեթևաբար

լրջամտություն-խենքություն
լրջանալ-թերևանալ, թերևանտանալ
լրջորեն-թերևանտորեն, հեգնորեն
լրջություն-թերևանտություն, թերևություն
լցնել-դատարկել
լուծելի-անլուծելի
լույս-մութ, խավար, ստվեր, մթություն
լույս աշխարհ գալ (ծնվել)-հոգին ավանդել (մեռնել)
լույսելույս անել (օր ու գիշեր աշխատել)-մատը մատին չխփել
(ծովանայ)

լույսը պատերով տալ (անչափ գեղեցիկ լինել)-շատ տգեղ լինել
լույսի կտոր//լույսի պես (շատ գեղեցիկ, չքնաղ)-անհրապուր, տգեղ
լույսի պես պարզ (անվիճելի)-վիճելի, վեճի տեղիք տվող
լույս ու ճար անել (օգնել)-խանճարել
լուն ուղղ շինել//ճանճը փիղ շինել-չնչին բանը չչափազանցել
չնեծացնել

լուռ-անլուռ
լուսաբաց-մայրամուտ
լուսաբեր-խավարաբեր
լուսադեմ-խավարադեմ, իրիկնադեմ
լուսաժին-խավարաժին
լուսահալած-խավարահալած
լուսամիտ-խավարամիտ
լուսամտություն (լուսամիտ զարգացած լինելը)-խավարանտություն
լուսային-խավարային
լուսանալ-խավարանալ, մթնել
լուսապաշտ-խավարապաշտ
լուսապատ-խավարապատ
լուսասեր-խավարասեր, մթնասեր
լուսասիրություն-խավարասիրություն
լուսավոր-մութ, խավար, անլույս
լուսավորել-խավարեցնել, մթնեցնել
լուսավոր կողմ-ստվերոտ կողմ
լուսավորուն-խավարուն
լուսատյաց-խավարատյաց
լուսացիր-խավարացիր

լրւենդ (=պայծառ)-մբնեղ
լուսնկա երես (գեղեցիկ, սիրունատես)-գարշելի, տգեղ
լուրջ-անլուրջ, թերևամիտ, կատակ
լուր տալ (հայտնել, ինաց տալ)-տեղյակ չպահել
լու քերթող (ժլատ)-սիրտը լայն (հյուրասեր, առատաձեռն)

Խխ

Խարրը առնել (զղական վերաբերմունք ցույց տալ)-խարրը կոտրել
խախտելի-անխախտելի, անխախտ
խախուտ, խարխուլ-հաստատուն, ամուր
խակ-հասուն, հասած
խակություն-հասունություն
խաղաղթերը բաց անել (գաղտնիքը մտադրությունը հայտնել)-
մտքերը ծածկել
խողաղ-անհանգիստ, աղմկալից, խոռվ, խոռվահույզ, փոքրոկոտ
խա.՝սղասեր-խոռվարար, կովարար, խոռվասեր
խաղաղասիրություն-պատերազմասիրություն, ռազմասիրություն,
ռազմատենչություն
խաղաղություն-խոռվություն. կոհվ, պատերազմ
խառից դուրս գալ (դադարել գործին մասնակցելուց)-խաղի մեջ մտնել
խաղ ու պարով (հաճույքով, ուրախությամբ)-քիթ ու մռութով
(տիհաճությամբ)
խամ-խաս, վարժ, մշակված
խամանալ-վարժվել, ընտելանալ
խանգարել-օգնել
խանդ ու պվուն կորել (խիստ ոգևորվել)-խիստ տրտմել
խանչալի քարը ընկնել (պատվազուրկ լինել)-պատվի արժանանալ
խաշած-հում
խաչ դնել//խաչ քաշել (հույսը կտրել, վիատվել)-հուսալ
խաչը չճանաչել (դավանակիոխվել)-ծնողների դավանանքն ընդունել
խաչով (ը) խաչվել (քալանվել)-գտնվել, հայտնաբերվել
խառը, խառն-պարզ, գուտ, մաքուր, անխառն
խառնակ-անխառնակ, հանդարտ
խառնաւիճռոր-պարզ, կանոնավոր

խարօնիխուրն-կանոնավոր, կարգին
խառնվել-պարզվել, անջատվել, հեռու մնալ
խավար-լուսավոր, պայծառ
խավար-լույս
խավարի թագավորություն (տգիտություն, հետամնացություն)-լույսի
թագավորություն
խարդախ-ազնիվ, անմեղ, պարզ, ուղղամիտ
խափան-անխափան
խափանելի-անխափանելի
խեր աչքով նայել //ծուռ աչքով նայել (անբարյացական վերաբերվել)-
բարի աչքով նայել
խելահաս-անխելահաս, խակ
խելամիտ-անխելամիտ, խելացնոր, հիմարամիտ
խելամտություն-խելացնորություն, անխելամտություն
խելացի-անխելք, հիմար, խենք
խելոր-անխելք, տխնար, խենք, գիծ, հիմար
խելոքաբար-խենքաբար, հիմարաբար
խելոքանալ-խենքանալ, գժվել, հիմարանալ
խելոքություն-խենքություն, գժություն, հիմարություն
խելքահան անել (մոլորեցնել)-խելքի բերել
խելքը գլխից թոցնել (հիմարանալ)-խելքը գլխին (խելացի, հասկացող,
ուշիմ)
խելքը հացի հետ ուտել (անխելք գործ բռնել, խելքը կորցնել)-խելքը
կտրել, գլուխ հանել
խելքը տեղը (խելոր, սրափ)-ծալապակաս, ցրված
խելքի գալ (սրափել)-խելքը թոցնել
խելքի(ն) մոտիկ (հավանական, ծշմարտանման)-խելքից հեռու
(անհավանական)
խելք-խելքի տալ (խորհրդակցել)-հարցը միայնակ լուծել
խզելի-անխզելի
խիզախ-վախկոտ, երկչոտ
խիզախություն-վախկոտություն
խիղճը կորցնել-խիղճը գտնել
խիղճը մաքուր (արդարացի)-խիղճը կեղտոտ
խիղճը մեռնել-խիղճը զարթնել (գութ ունենալ)

խինալի (=յուղալի)-ամիսին
խինդ-լաց, ցավ, վիշտ, թախիծ
խինդախառն-լացախառն, վշտախառն
խինդաշաղախ-լացաշաղախ, վշտաշաղախ
խինդաշատ-վշտաշատ, թախծաշատ
խիստ-մեղմ, քաղցր
խիտ-նոսր, սեղմ, ցանցառ, անոսր
խանալ-ձայնեղանալ
խլություն-ձայնեղություն
խղճի առջև մաքուր լինել-խղճի դեմ գնալ (անարդար լինել)
խղճով-անխիղճ, խղճազուրկ
խճել, թնջկել-բաց անել, քանդել
խմբապար-մենապար
խմբերգ-մեներգ
խնայաբար-շռայլաբար
խնայասեր-շռայլասեր
խնայասիրական-շռայլասիրական
խնայել-շռայլել, վատնել
խնայող, տնտեսող-շռայլող, վատնող, շռայլ
խնայողաբար-շռայլորեն
խնայորեն-շռայլորեն, անխնա
խնայություն-շռայլություն
խնդագին-տխուր, տրտմագին
խնդալ-տրտմել, տխրել, սգալ, ողբալ
խնդալի-տխրալի, թախծալի
խնդացող տխուր-սրտաբեկ ուրախ
խնդիրը հարգել (ընդառաջն) -խնդիրը գետնին թողնել, խնդիրը մերժել
խնդություն-ցավ, տխրություն, թախծություն
խնդում-լաց, սուգ, վիշտ
խնդումերես-լացերես, թախծերես, վշտադեմ, տխրադեմ
խնդուն-տխուր, տրտում
խոզ կտրել (սաստիկ գիրանալ)-կաշին ու ոսկորը մնալ (հյուծվել,
նիհարել)
խոհական-անխոհական, զգացական
խոհեմ-անխոհեմ
խոհեմաբար-անխոհեմաբար

խոհուն-անխոհուն, անխոհ
խոնավ-չոր, ցամաք
խոնավանալ-չորանալ
խոնավասեր-չորասեր
խոնավավուն-չորավուն
խոնարի, կլու-բարձր, վերին, անհնազանդ, գոռող, ըմբոստ
խոնարհամիտ, խոնարհաբարո-բարձրամիտ, մեծամիտ, գոռող
խոնարհելի-աճխոնարհելի
խոնարհություն-ամբարտավանություն, գոռողություն
խոնջ-անխոնջ, հոգնազուրկ
խոշոր-մանր, փոքր, չնչին, աննշան
խոշորագիր-մանրագիր, փոքրագիր
խոշորագլուխ-փոքրագլուխ
խոշորագույն-մանրագույն, փոքրագույն
խոշորադեմ-փոքրադեմ
խոշորադիտակ-մանրադիտակ
խոշորահասակ-մանրահասակ, փոքրահասակ
խոշորահատ-մանրահատ
խոշորամարմին-փոքրամարմին
խոշորանալ-մանրանալ, փոքրանալ
խոշորատառ-մանրատառ, փոքրատառ
խոշորացում-փոքրացում
խոշորացուց-մանրացուց, մանրադիտակ
խոշորաքայլ-մանրաքայլ, փոքրաքայլ
խոշոր-խոշոր-փոքր-փոքր, մանր-մանր
խոպոպել, գանգրացնել-հարթեցնել
խոսել-լուել
խոսել-կապ դնել լեզվին (լուել)
խոսեցնել-լուցնել
խոսկան-չխոսկան
խոսքերը չքայլեցնող (խոսքերը իրականություն չդարձնող)-խոսքերը
կատարող
խոսքը բերան առնել (խոսել)-խոսքը բերանուն թողնել
խոսքը գետին գցել/խոսքը գետնովը տալ (մերժել)-խոսքը ընդունել
կատարել
խոսքը երկարացնել-խոսքը կարծ կապել (համառոտ հակիրծ պատմել)

խոսքը խոսք լինել (վճիռը խոստումը հաստատ լինել)-
խոստումնազանց լինել
խոսքը չվաճի պարանի դնել (հաշվի առնել, կարևորություն տալ)-
արհամարիել
խոսքը ուտող (խոստումը դրժող)-խոսքի տեր
խոսքը քանուն տալ (իգուր խոսել)-խոսքի տերը լինել
խոսքի գալ (համոզվել)-համառ լինել
խոսքի տակ մնալ (պատասխան զտնել)-հակածառել
խոսքով ընկնել (խոսակցությանք տարվել)-խոսքը կտրել (զրույցը
խոսքը ընդհատել)
խոսք ու գրուց (կոիվ, վեճ, տիած խոսակցություն)-հաշտություն,
հաճելի խոսակցություն
խոտակեր-մսակեր
խոտակերություն-մսակերություն
խոտելի-անխոտելի
խոտոր-անխոտոր, ուղիղ
խոր-ծանծաղ, մակերեսային
խորանանկ, խարդախ-միամիտ, ոյուրահավատ
խորանանկաբար, նենգորեն-միամտաբար, պարզասրտորեն
խորանանկություն-միամտություն
խորապես-քուցիկ, մակերեսային, մասամբ
խորք մոր կորեկ (շատ դժվար գործ)-յուրին շատ հեշտ գործ
խորիրդակցական-վճռական
խորտակել-փրկել, ազատել
խորություն, խորք-մակերեսայնություն, մակերես
խոցելի-անխոցելի
խոցելիություն-անխոցելիություն
խոփօ սուր (գորեղ, գորավոր)-անզոր
խռով-անխռով, հաշտ
խռովասեր-խաղաղասեր
խռովասիրություն-խաղաղասիրություն
խստաբար-մեղմաբար
խստաբարո-մեղմաբարո
խստագին-մեղմագին
խստաժամակիտ
խստահնչյուն, խստահունչ-մեղմահնչյուն

խստածայն-մեղմածայն
խստաշունչ-մեղմաշունչ
խստասեր-մեղմասեր
խստասիրտ-մեղմասիրտ, գքոտ
խստացում-մեղմացում
խստացուցիչ-մեղմացուցիչ
խստորեն-մեղմորեն
խտահեր, խտամագ-նոսրահեր, նոսրամագ
խտանալ-նոսրանալ, լայնանալ
խտիր (=խտրություն)-առանց խտրության, անխտիր
խտրական-անխտրական
խտրականություն (=ջոկողություն)-անխտրականություն
խտրություն-անխտրություն
խրախուսանք-պարսավանք, նախատինք, պատիժ
խրախուսելի-անխրախուսելի
խրոխտ-հեզ, համեստ, մեղն, ցածր
խցանել-խցանահանել, բացել
խցանում-խցանահանում
խուլ-ծայնեղ
խուլ-հնչուն, զիլ
խուսափելի-անխուսափելի
խուփերան (գաղտնապահ)-բացբերան

ԾԸ

ծագել-վերջանալ, կորչել
ծագել, ելնել-նայր մտնել, մարել
ծագում, առաջացում-մարում, վախճան, վերացում, անհայտացում
ծալավոր-անծալ
ծալել-բացել
ծալ (թ) ը պակաս (խելքից թեթև, անխելք, խենթ)-խելքը գլխին
(խելացի, դատող)
ծախս-մուտք, Եկամուտ
ծախսել-տնտեսել
ծախսի տակից դրւիս գալ (փոխհատուցել)-ծախսի տակ մնալ
ծախսում-տնտեսում

ծածկաբար-ակներևաբար
ծածկագրել-վերծանել
ծածկագրություն-վերծանություն
ծածկագրում-վերծանում
ծածկամիտ-պարզամիտ
ծածկել-բացել
ծածուկ-բաց, բացեիքաց, հայտնի
ծակը կոխել (բանտ գցել, բանտարկել)-ծակից համել (ազատել)
ծակը մտնել (թաքնվել, ճողոպրել)-լուս աշխարհ գալ (հայտնվել)
ծաղիկ պահել (գիշերն անքուն մնալ)-քնել
ծաղկել, փթթել-չորանալ, բոշնել, բառամել
ծաղկում-անկում (մշակույթի, արդյունաբերության)
ծանավոր-անծամ
ծայրահեղ-չափավոր
ծայրահեղություն-չափավորություն
ծայրանասային-կենտրոնական
ծանոթ, հայտնի-անժանոթ, անհայտ
ծանոթաբար-անծանոթաբար
ծանոթ-թեթև, հեշտ, շուտ, արագ
ծանրաբար-թեթևաբար
ծանրաբարո-թեթևաբարո, թեթևսոլիկ
ծանրաբեռն-թերաբեռն
ծանրագին-թեթևագին
ծանրագույն-թեթևագույն
ծանրախոհ-թեթևախոհ
ծանրակշիռ-թեթևակշիռ
ծանրամիտ-թեթևամիտ
ծանրամտորեն-թեթևամտորեն
ծանրանալ-թեթևանալ
ծանրաշարժ-թեթևաշարժ, արագաշարժ
ծանրաշունչ-թեթևաշունչ
ծանրասահ-թեթևասահ, արագասահ
ծանրասիրտ-թեթևասիրտ
ծանրացուցիչ-թեթևացուցիչ
ծանրաքայլ-թեթևաքայլ

Ժանրընթաց-թերևնընթաց
Ժանր խոսք ասել (անպատվել, նախատել)-քաղցր խոսք ասել
Ժանր-ժանր-թերև-թերև
Ժանրորեն-թերևորեն, թերևամտորեն
Ժանր ու թերև անել (բոլոր դրական և բացասական կողմերը հաշվի
առնել)-կշռադատել չկարողանալ
Ժանրություն-թերևություն
Ժառը լինել-իջնել, սուզվել
Ժարավը կոտրել (խմելու պահանջը հագեցնել)-ժարավ թողնել
ծեղել-մթնել
ծեղ-գերան
Ժեղը գերան շինել (չափազանցել)-փոքրացնել
Ժեր-մանուկ, պատանի, ջահել
Ժեր աղվես (խորամանկ, փորձառու)-միամիտ, անփորձ
Ժերություն-մանկություն, երիտասարդություն
Ժիժաղ-լաց, արցունք
Ժիժաղը գալ-լացը գալ
Ժիտը ջուր խմած (առավոտ շուտ, վաղ)-օրը ճաշ դառած (ուշացած)
Ժնվել, ապրել-մեռնել, չքանալ
Ժնունդ-մահ
Ժնունդ առնել (ժնվել)-շունչը փչել//հոգին տալ (մեռնել)
Ժոնապահ-ժոնադրուժ, ժոնադավ, ժոնը լուծել քանդել
Ժոնը կոտրել-ժոնը պահել (քաղցած մնալ)
Ժով-ցանաք
Ժովաբնակ-քաղաքաբնակ
Ժովային-ցանաքային
Ժովանալ-ցանաքանալ, ցանաք դառնալ
Ժովապատ-ցանաքապատ •
Ժովացում-ցանաքացում
Ժովը տանել, ժարավ ետ թերել (շատ հնարամիտ խորամանկ լինել)-
միամիտ ոյուրահավատ լինել
Ժով խելք (շատ խելոք, խելացի)-դատարկ գլուխ
Ժով կրակող (ստախոս, չաշանակ)-ծշմարտախոս, անսուտ
Ժռել, ճկել-ուղղել, շտկել
Ժոտի-պոտի բան-կարևոր ուշադրության արժանի բան
Ժտի աչք (1. շատ փոքր, 2. սրատես)-1. շատ մեծ, 2. վատատես

ծտի թևով (արագ)-դանդաղ
ծտի հետևկից փող զցել (փողն անխնա շռայլել վատնել)-տնտեսել
ծտի նման (շատ արագ, շատ թեթև)-փայտի նման (դանդաղաշարժ)
ծուռ-ուղիղ, շիտակ
ծուռ աչքով նայել (վատություն անել)-քաղցր աչքով նայել
ծուռ խոսք (վիրավորական խայթող արտահայտություն)-ուղիղ խոսք
(ճիշտ հաճելի խոսք)
ծուռ-ծուռ-ուղիղ-ուղիղ

ԿԿ

կազդուրվել-նիհարել
կազմակերպել-կազմալուծել
կազմակերպիչ-կազմալուծիչ
կազմակերպվածություն-կազմալուծվածություն
կաթը հալալ լինի (բարենաղթություն ուղղված հույսերն արդարացնող զավակին)-կաթը հարաց լինի
կաթ ու կորեկ դառնալ (խիստ մտերմանալ)-քշնանանալ, իրարից հեռանալ
կախյալ-անկախ
կախ քիթ (տխուր, շվարած)-քիթը բարձր (գոռոզ, հպարտ, չնահավան)
կակղանալ-կոշտանալ, չորանալ
կակղացնել-կոշտացնել, չորացնել
կակուղ-կոշտ, պինդ, չար, խիստ
կանա-ականա
կանածին-բնական, իրական
կանային-անկամ, կամագուրկ
կանավոր-ականա, բոնի, բռնաբար
կամեցող-չկամ
կամովին-ականայից, ակամա
կամք, կամքի ուժ-անկամություն, կամագրկություն
կայուն-անկայուն, երերուն, խախուտ
կայունություն, հանգիստ վիճակ-անկայունություն, շարժում,
փոփոխություն
կանաչ-կարմիր(ը) կապել (տղային աղջկան ամուսնացնել)-կանաչ

ՄԵՐԱԿԻԾ ԸՆԿՆԵԼ
Կանգնել-նստել, պառկել, քայլել, գնալ
Կանգնեցնել-նստեցնել, պառկեցնել
Կանգուն-անկանգ, երերուն
Կանոնապահ-կանոնազանց
Կանոնավոր-անկանոն
Կանուխ-ուշ
կաշառակեր, կաշառառու-կաշառատու
կաշառասեր-կաշառատյաց
կաշառելի-անկաշառ, չկաշառվող
կաշի ու ոսկոր դառնալ (իսիստ նիհարել)-գիրանալ
կաշի քերթող (դաժան, ժանտ)-բարեսիրտ, հեզաքարո, բարի
կաշկանդյալ-անկաշկանդ
կաշվից դուրս գալ (ոչինչ չխնայել, շատ չարչարվել)-ջանին ջափա
չտալ
կապալառու-կապալատու, պատվիրատու
կապակից-անկապակից, չկապակցված
կապ ոմել լեզվին (լոել)-խոսել
կապել-արձակել, կտրել
կապել, կցել- բաժանել, անջատել
կապը կտրել (լրանալ, անառակ դառնալ)-կապը քաշել (ուղիղ
ճանապարհի բերել, զսպել)
կառուցել-քանդել, ավերել, կործանել
կառուցում-քանդում, ավերում, կործանում
կառքի իինգերորդ անիվ (միանգամայն ավելորդ)-պիտանի,
պետքական, անհրաժեշտ
կասկած-վստահություն, ապահովություն
կասկածելի-անկասկածելի, անկապած
կատակերգակ-ողբերգակ
կատակերգու-ողբերգու
կատակը մի կողմ (լուրջ)-կատակով, անլուրջ
կատակի տալ (կատակել)-լրջանալ
կատակով-լուրջ, լրջորեն
կատաղաբար-մեղմաբար
կատաղի-մեղմ, հանդարտ
կատար-ստորոտ

կատարելի-անկատարելի, անկատար
կատարելիություն-անկատարելիություն
կատարը գլուխը տաքանալ (հարբել, գինովանալ)-սբափ լինել
կատարյալ-անկատար, թերի, պակասավոր
կատվի ազքերը փակող//լվից ճրագու հանող (խիստ ժատ)-հյուրասեր,
առատածեռն
կատու դառնալ (հպատակվել, հնազանդվել)-առյուծ կտրել
կարգ, կամոն, կարգ ու կանոն-շիոթ, քառ
կարգապահ-անկարգ, անկարգապահ
կարգին-անկարգ
կարելի-անկարելի
կարելիություն-անկարելիություն
կարեկից-անկարեկից
կարեկցաբար-անկարեկցաբար
կարծր-կակուղ, փափուկ, փուխոր, նուրբ
կարծրանարմին-փափկանարմին
կարծրանալ-փափկանալ, կակուղ
կարծրասիրտ-փափկասիրտ
կարծրություն-փափկություն, փխրունություն
կարծ-երկար
կարճաճիտ(թ)-երկարաճիտ(թ)
կարճատես-հեռատես
կարծ կտրել//կարծ կապել (ասելիքը համառոտել)- ասելիքը շատ
երկարացնել
կարմիրերես-գունատ, դալուկ
կարմիր օր-սև օր
կարմրել, շիկնել-սևանալ, սպիտակել, գունատվել, գույնը գցել
կարմրություն-սպիտակություն
կարող-անկարող, ապիկար, անկար, տկար
կարևոր-անկարևոր, աննշան, երկրորդական
կեղծ-անկեղծ, ծշմարիտ, ճիշտ, շիտակ
կեղծաբար-անկեղծաբար
կեղծավոր-անկեղծ
կեղծիք-ծշմարտություն, իսկություն
կեղտոտ-մաքուր
կենաց-մահու

կենդանական-բուսական
կենդանի-անկենդան, մեռած
կենսունակ-անկենսունակ
կենտապար-խմբապար
կենտրոնաձիգ-կենտրոնախույս
կենտրոնանալ-ցրվել, ապակենտրոնանալ
կենտրոնացնել-ապակենտրոնացնել
կենտրոնացված-ցրված
կենտրոնացվածություն-ցրվածություն
կեսօր-կեսգիշեր
կերածն ուրացող (ապերախտ, անաղուհաց)-երախտահատույց,
երախտիքը հասուցող
կեցություն-գիտակցություն, անգոյություն
կիզանուտ (=ոյուրավառ)-անկեզ
կիպ-զատ, անջատ
կիսաբաց-կիսափակ
կիսալուսին-լիալուսին
կիրակնօրյա, տոնական-առօրյա, աշխատանքային
կիրք-անկիրք
կծիկը ետ տալ-գործերը հաջող ընթացք ունենալ
կծիք-առատածեռն, առատորեն տվող բաշխող
կծիկություն-առատածեռնություն
կծկել-ետ տալ, քանդել
կդերական-հակակդերական
կյանք-նահ
կյանք առնել (կենդանություն ստանալ, ծնվել)-կյանքն առնել (սպանել)
կյանքը բաշխել (ներուն շնորհել)-կյանքից զրկել, սպանել
կյանքը խնայել-կյանքը կարճել (սպանել)
կյանքը տալ (մեռնել)-կյանքը փրկել
կյանքի արշալույս-կյանքի նայրամուտ//կյանքի ձմեռ (խոր ծերություն)
կյանքի վերջալույս//կյանքի ձմեռ-կյանքի արշալույս//կյանքի գարուն
կնասեր, կնամոլ, ցանկասեր-կնատյաց, կին ատող
կնասիրություն-կնափեցություն
կշիռ ունեցող մարդ-պատկառանքից հեղինակությունից գուրկ մարդ
կշոելի-հակակշոելի, անկշոելի
կշոելիություն-անկշոություն, անկշոելիություն

կշտամբելի-անկշտամբելի, գովելի
կշտանալ-սովածանալ
կշտություն, հագեցածություն-սովածություն, քաղց
կորավոր-անկոր
կոլեկտիվ-անհատական, անհատ, մասնավոր
կոկ-խորդուբորդ, անհարթ
կոկորդը պատռել (գոռգոռալ)-լոել
կողերն իրար կպած (սաստիկ նիհար)-գեր, մարմնեղ
կողմ-դեմ
կողմնակալ-անկողմնակալ
կողմնակից-հակառակորդ, ախոյան
կողմնապահ-անկողմնապահ
կողմնորոշել-ապակողմնորոշել
կողոպտելի-անկողոպտելի, անկապուտ, անկապութելի
կոճակը մեր գցել (կոճկել)-կոճակը օղակի միջից հանել, արձակել
կոճկել-արձակել
կոշտ-փափուկ, կոկ, կակուդ, նուրբ
կոպեկի համար մեռած (ֆլատ)-առաստորեն բաշխող
կոպիտ-նուրբ, քնքուշ, կոկ, կիրք
կոպտաբար-քնքշաբար, նրբորեն
կոպտություն-նրբություն, մեղմություն
կոտորակ-ամբողջ, գնդակ
կոտրած սրտով (վիրավորված, հիասթափված, անտրամադիր)-ուրախ
սրտով, ոգևորված
կոտր զնկնել (սնանկանալ)-հարստանալ
կոր-անկոր, ուղիղ, շիտակ
կորագլուխ-բարձրագլուխ
կորանալ-ուղղվել, շտկվել
կործանարար-փրկարար
կործանել-փրկել
կործանելի-անկործանելի
կորսվել-գտնվել, հայտնվել
կորցնել-գտնել, շահել
կոփածո-անկոփ
կաչել-անջատվել, զատվել, պոկվել
կպցնել-պոկել

կրանալ-ուղղվել, շտկվել
կռիվ-հաշտություն, խաղաղություն
կոնակը գետին գալ (պարտվել)-հաղթել
կովասեր-խաղաղասեր, հաշտասեր
կովարար-հաշտարար
կովել-հաշտվել
կովեցնել-հաշտեցնել
կտրիճ-վախկոտ, երկչոտ, վախլուկ
կտրիճաբար-երկչոտաբար
կտրիճություն-վախկոտություն, երկչոտություն
կտուրը քոչել (նեղանալ, բարկանալ)-կտուրից իջնել (համածայնել, հանգստանալ)

կրակ, բոց, հուր-ջուր, սառույց, մոխիր
կրակե շապիկ հագցնել (սաստիկ նեղել, չարչարել)-բարվոք վիճակ ստեղծել

կրակը գցել (դժբախտացնել)-կրակից ազատել
կրակի բերանը տալ (դժվար դրության մեջ գցել)-փորձանքից նեղ վիճակից ազատել

կրակի գին (վերին աստիճանի թանկ)-ջրի գին (շատ էժան)

կրակի գնալ (աճապարել)-հապաղել, չշտապել

կրակի վրա ջուր լցնել-կրակի վրա յուղ լցնել (կրքերը բորբոքել)

կրակներում կորած (զինավառ)-զինաքափ

կրիայի քայլերով (դանդաղ)-յոթ մղոնանոց քայլերով (արագ)

կրկիտ (=ամուր, պինդ)-քույլ, խախուտ

կրկնելի-անկրկնելի

կրճատելի-անկրճատելի

կրնկավոր-անկրունկ

կրոնական-հակակրոնական, աշխարհիկ

կրտսեր, փոքր-ավագ, մեծ

կրտսերագույն-ավագագույն

կրքոտ-անկիրք

կուլն ու կատիկը կարմիր (առողջ)-հիվանդ, տկար

կուշտ-սոված, քաղցած, սովալլուկ, անոթի

կուշտ-կուշտ-սոված-սոված

կուշտ ու կող անել (մոտենալ, մերձենալ)-հեռանալ, օտարանալ

կուտակել-շոայլել

կուտակել, հավաքել-մսխել, վատնել
կուտակիչ-վատնիչ
կուտակվել-վատնվել
կռատակում-վապենում
կռւտ ուտել, լեռն ելնել (սաստիկ զայրանալ, կատաղել)-հանգիստ
վիճակում լինել
կռւրանալ-տեսնել, տեսողությունը վերականգնել

Դ

հագնել-հանել
հագնվել-հանվել
հազցնել-հանել տալ
հազար անգամ (բազմիցս)-հազարից մի անգամ (հազվադեպ, ուշ-ուշ)
հազար բերան (շատ-շատ, բազմիցս)-մի բերան (մի անգամ)
հազարից մեկը (շատ հազվադեպ)-հաճախադեպ
հազար մարդի հաց կերած (շատ տուն մտած-ելած, շատ բան տեսած)-
անփորձ
հազար չափել մեկ կտրել//տասը չափել մեկ կտրել (անելիքը
կշռադատել)-հապշտապ որոշում ընդունել
հալալել-հարամել
հալալ կարնակեր (առաքինի, արժանիքների տեր, ազնիվ)-հարամ
կարնակեր
հալալ կաթ ուտել (օրինավոր առաքինի ազնիվ լինել)-հարամ կաթ
ուտել
հալալություն-հարամություն
հալած յուղի տեղ ընդունել (անառարկելի ծշմարտություն համարել)-
կասկածելի առարկելի համարել
հալից ընկնել (շատ հոգնել, խեղճանալ, հյուծվել)-ձեռ ու ոտից չընկնել
հալ ու մաշ լինել (նիհարել, հյուծվել)-ուժ առնել (կազդուրվել)
հակազարդութային-գաղութային
հակարել-համակրել
հակամետ-անհակամետ, տարամետ
հակընթաց-համընթաց
հաղթահարելի-անհաղթահարելի

հաղբանակ-պարտություն
հաղբանակ տանել-պարտություն կրել
հաղթել-պարտվել
հաղթություն, հաղբանակ-պարտություն, ջախջախում
հաղորդ-անհաղորդ
հաղորդել-ընդունել
հաղորդիչ-մեկուսիչ
հաճախ, բազմիցս-հազվադեպ, սակավադեպ, երբեմն
հաճախսագյուտ-հազվագյուտ
հաճախսադեպ-հազվադեպ
հաճելի-տիհած, անհած
հաճելիորեն-տիհածորեն
հաճո-անհաճո
հաճություն-տիհաճություն, դառնություն
հաճուք-զգվանք, գարշանք
հաճույք վայելել-տանջվել, տառապել
համ-հակ
համարդական-վերլուժական, հարարդական
համադրություն-հարադրություն
համազգի-այլազգի
համախմբել-պառակտել, ցրել
համախոհ-այլախոհ, հակառակորդ
համակարծիք-տարակարծիք, այլակարծիք
համակենտրոն-տարակենտրոն, ապակենտրոն, հակակենտրոն
համակենտրոնացում-ապակենտրոնացում
համակիր-հակակիր
համակշիռ-հակակշիռ
համակողմանի-միակողմանի
համակողմանիորեն-միակողմանիորեն
համակրական-հակակրական
համակրանք-հակակրանք
համակրել-հակակրել
համակրելի-հակակրելի
համահունչ-անհամահունչ, տարահունչ
համաձայն-տարաձայն, դեմ, ընդորեմ, ներհակ, հակառակ
համաձայնել-տարաձայնել, մերժել

համաձայնում-տարածայնում, իրաժարում
համաձև-այլաձև, տարածև
համաձեռնություն-տարածեռնություն, այլաձեռնություն
համամետ-տարամետ
համամիտ-տարամիտ, հակամիտ
համանիշային-հականիշային
համանուն-տարանուն, հականուն
համաշափորեն-անհամաշափորեն
համապատասխանել-հակասել
համասեռ-տարասեռ
համատեղելի-անհամատեղելի
համարձակ-երկչուտ, վախկուտ
համարձակություն-երկչուտություն
համբերատուր-անհամբեր
համբերությամբ զինվել (տոկալ, դիմանալ)-համբերության բաժակը
լցվել
համբերությունից հանել-համբերություն ունենալ
համեղ-անհամ
համենատ-անհամենատ
համեստ-պարծենկուտ, հպարտ, լկտի, սանձարձակ, ճոխ
համեստանալ-լկտիանալ, պարծենալ
համեստորեն-լկտիորեն, լկտիաբար
համեստություն-պարծենկուտություն, շռայլություն, լկտիություն
համերաշխ-անհամերաշխ
համը բերանում մնալ-համը դուրս գալ (1. համը համեղությունը կորչել,
անհամանալ, 2. տաղտկալի ծանծրալի դառնալ)
համը հանել (պատշաճության սահնանն անցնել, ծանծրացնել)-չափը
ճանաչել//չափը պահել
համընթաց-տարդնթաց
համոզել-կարծիքի տակ դնել (կասկածելի դարձնել)
համոզիչ-անհամոզիչ
համով-անհամ
հայասեր-հայատյաց
հայացքը գամել//հայացքը սևեռել (ուշադիր լարված նայել)-հայացքը
սահեցնել
հայտնաբերել-թաքցնել, կորցնել, գաղտնի պահել

հայտնապես-ծածկապես
հայտնել-ծածկել, թաքցնել
հայտնի-գաղտնի, ծածուկ, անծանոթ, անհայտ
հայտնվել-չքանալ, անհետանալ, կորչել, թաքնվել
հայտնվելը, երևալը-անհետացում, չքացուն
հայրասեր-հայրատյաց
հայրասիրություն-հայրատեցություն
հայրենասեր-հայրենատյաց
հայրենասիրական-հակահայրենասիրական
հայրենի-օտար
հայրենիք, ծննդավայր-տարաշխարհ, օտար երկիր, օտարություն
հանգիստ, հանդարտ, անդորր, խաղաղություն-անհանգիստ,
տագնապալի, հուզուն, անհանգստություն
հանգիստը գտնել (հանգստանալ)-հանգիստը կորցնել
հանգիստ խղճով (առանց հոգեկան տագնապի, անվլողով)-վրդովված,
անհանգիստ
հանգչել-վառվել
հանգստանալ-աշխատել, հոգնել, հուզվել
հանգստացնել-հոգնեցնել
հանգստացուցիչ-հոգնեցուցիչ
հանգցնել-վառել
հանդարտ-հուզված, խրոխտ, խռովված, խիստ, բունդ
հանդարտորեն-աղմուկով
հանդիպել-քաժանվել, հրաժեշտ տալ
հանդիպուն-քաժանուն, հրաժեշտ
հանդուրժելի-անհանդուրժելի
հանել-հազնել
հանելի-գումարելի
հանձնել-վերցնել, ստանալ
հանճար-ապուշ, իիմար
հանճարեղ-տիսնար, ապաշնորհ
հանճան նշան-գումարնան նշան
հանվել-հազնվել
հանքական-մասնավոր, մասնական
հանուն, համար, օգտին-հակառակ, ընդունմ, ի վնաս
հաշվելի-անհաշվելի

հաշվետու-հաշվառու, անհաշվետու
հաշվի առնել (նկատի ունենալ)-բանի տեղ չդնել (անտեսել,
արհամարհել)
հաշտ-խռով
հաշտ աչքով նայել (լավ տրամադրվել)-չար աչքով նայել
հաշտասեր-խռովասեր, կրվասեր
հաշտարար-խռովարար, կրվարար
հաշտեցնել-խռովեցել, գժտեցնել
հաշտեցուցիչ-խռովեցուցիչ
հաշտվել-խռովել, գժտվել, ընդհարվել
հաշտություն-խռովություն, կրիվ, վեճ, թշնամություն
հաջողակ-ծախողակ, ծախորդ
հաջողվել-ծախողվել
հաջողում-ծախողում
հասակ առնել (հասունանալ)-հասակն առնել (ծերանալ)
հասակավոր-անչափահաս
հասանելի-անհաս
հասարակ-հասուկ
հասարակական-անհատական, մասնավոր
հասկանալի-բարդ, խրթին, անհասկանալի
հասկանալով, խելամտորեն-անմտաբար, անխոհեմաբար
հասկացող-անհասկացող, հիմար, բթամիտ
հաստ-բարակ, նուրբ, նիհար, վտիտ, լղպոր
հաստագույն-նրբագույն
հաստածայն-նրբածայն, բարակածայն
հաստանալ-բարականալ, բարակել
հաստաշուրթ-բարակաշուրթ
հաստավիզ-բարակավիզ
հաստավուն-բարակավուն
հաստատ-խախուտ, երերուն, անհաստատ
հաստատաբնակ-բափառական
հաստատական-թուլական, անկան, անհաստատական
հաստատական-մերժողական, ժխտական, երկբայական
հաստատել-հերքել, մերժել, ժխտել
հաստատողական-մերժողական
հաստատուն-կոփոխական, հեղիեղուկ, հոսանուտ

հաստացնել-բարակացնել
հաստիքային-արտահաստիքային, ժամանակավոր
հաստլիկ-բարալիկ, նիհարիկ
հասուն-անհաս, տիհաս, խակ
հավակնոտ-անհավակնոտ
հավան-անհավան, չմահավան
հավանականություն-անհավանականություն
հավանել-պարսավել, պախարակել
հավասար-անհավասար
հավասարակշռություն-անհավասարակշռություն
հավասարակշռությունից դուրս գալ (զայրանալ, իրեն կորցնել)-չափ-սահման չանցնել
հավասարապես-տարրեր ծևով
հավաստի-շինձու, անստույգ
հավատ, վստահություն-անվստահություն
հավատասեր, կրոնասեր-հավատատյաց, հավատամերժ
հավատավոր-անհավատք
հավատարիմ-անհավատարիմ, դավաճան
հավատարնաբար-անհավատարնաբար
հավատարնություն-դավաճանություն
հավատացյալ-անսատված, անհավատք
հավատացնել-խաբել, հիասքափեցնել
հավատը կորցնել-հավատ տածել (հուսալ)
հավատ ընծայելով (անկեղծությամբ)-կեղծորեն, չվստահելով
հավատով-կասկածով
հավաք-ցրիկ, թափթիված, ցիրուցան
հավաքել, կուտակել-վատնել, շռայել, մսխել
հավաքել-ցրել, շաղ տալ, բաժան-բաժան անել
հավերժ-անցողիկ, վաղանցիկ
հավերժական-անցողիկ, ժամանակավոր
հավի հիշողություն-սուր հիշողություն
հավիտենական քուն (նահ)-կյանք
հավիտենություն-ակնբարբ
հավիտյան, հավետ-քուցիկ, մի պահ
հավիտյանս հավիտենից (ընդմիշտ)-ժամանակավորապես
հավկիթ կշռող (խորինաց, ամենազետ)-բերուս, տգետ

հավուր պատշաճի (օրվա պահանջներին տվյալ հանգանանքներին
համապատասխան)-անպատշաճ, տեղին ու ժամանակին
անհամապատասխան

հատակ-առաստաղ
հատը գնալ-հատը հավաքել
հարաբերական-բացարձակ
հարազատ-խորթ, օտար, անծանոթ
հարազատություն-խորթություն
հարաշարժ-կայուն, հաստատուն
հարավ-հյուսիս
հարավային-հյուսիսային
հարավ-արևելյան-հյուսիս-արևելյան
հարավ-արևմտյան-հյուսիս-արևմտյան
հարատև-կարճատև
հարբած-զգոն, սրափ, զգաստ
հարբել-սրափել, զգոնանալ
հարգել-արհամարհել
հարգելի-անհարգելի, հարգանք չներշնչող
հարթ-խորդութորդ, կլոր
հարթավայրային-լեռնային
հարթաքանդակ-քարձրաքանդակ
հարիր-անհարիր (=կապ չունեցող, անհամատեղելի)
հարկավոր-անհարկավոր, ոչ հարկավոր
հարկատու-հարկառու
հարկի-անհարկի
հարձակողական-պաշտպանողական
հարձակվել-պաշտպանվել, նահանջել
հարձակում-նահանջում, նահանջելը, նահանջ
հարմար-անվայել, անպատշաճ, անպատեհ
հարմարություն-անհարմարություն
հարյուր մաղի հաց կերած (փորձված, շահադետ (=շահադիտական)-
անշահադիտական (նարոյ)
հարյուր տոկոսով (ամբողջությամբ, լրիվ չափով)-մասամբ
հարստանալ-աղքատանալ
հարստության մեջ լողալ-աղքատ լինել

հարստություն-չքավորություն
հարված-հակահարված
հարց-պատասխան
հարց բարձրացնել-հարցը փակել (խնդիրն իր ավարտին հասցնել)
հարցնել-պատասխանել
հարուստ, ճշխ-աղքատ, խեղճ
հացազուրկ-հացառատ, հացաշատ
հացի մեջ աղ չլինել (չգնահատվել)-երախտապարտ լինել
հացի տեր դառնալ (ապրուստի միջոցներով ապահովվել)-հացից
ընկնել (աղքատանալ)
հացի քո (անհյուրընկալ, ժլատ)-հացով մարդ (հյուրասեր,
առատածեռն)
հաց ու պանիր (հեշտ կատարվող բան)-դժվարությամբ կատարվող բան
հաց ու ջուր տալ (ապրուստ ուտելիք տալ, ապրեցնել)-հաց ու ջրից
զրկել
հափշտակություն-հիասքափություն
հեզ-հանդուգն, գոռոզ, խրոխտ, ամբարտավան
հեզաքար-զոռոզաքար
հեզաքարո-զոռոզաքարո
հեղա (=ծույլ, ալարկոտ)-ժիր, ժրածան, փույթ, աչքաբաց
հեղգություն-ժրություն
հեղինակավոր-հեղինակազուրկ, անվանազուրկ
հեղինակությունը բարձրանալ-հեղինակությունը ընկնել
(վարկարեկվել)
հեշտ-դժվար, ծանր
հեշտաբար-դժվարաբար
հեշտալույժ-դժվարալույժ
հեշտաժին-դժվարաժին
հեշտակիրթ-դժվարակիրթ
հեշտամարս-դժվարամարս
հեշտանալ-դժվարանալ
հեշտավուն-դժվարավուն
հեշտին-դժվարին
հեշտորեն-դժվարորեն, ծանրորեն
հեշտ ու հանգիստ (առանց խոչընդունի)-դժվարությամբ,
դիմադրությամբ, դիմադրության հանդիպելով

հեռակա-մոտակա, մերձակա, առկա
հեռանալ-մոտենալ, մերձենալ, առկայանալ
հեռանկարային-անհեռանկարային
հեռավոր-մերձակա, մերձավոր, մոտիկ
հեռատես-կարճատես
հեռվություն-մոտիկություն
հեռու-մոտ, մոտիկ, մերձ
հետազայում-մերկայումս, ինում
հետաձգելի-անհետաձգելի
հետապնդվել-ազատվել
հետաքրքրական-ծանծրալի, տաղտկալի
հետ գալ-հետ գնալ
հետ եկած (ընկած-ելած, խորանանկ, խարդախ, անպիտան)-անփորձ,
անկեղծ, պիտանի
հետը լավ լինել-հետը ընկած լինել (հաշտ չլինել, չհամակերպվել)
հետո-նախըան
հետքը բաքցնել (պարտակել)-հետքը գտնել (հանցանքը բացահայտել)
հետևակ-ծիավոր, հեծյալ, հեծելազոր
հետևակային-հեծելազորային
հետևում-առջևում
հերթական-արտահերթ
հերոս-վախկոտ
հերքել-մեղադրել, պնդել
հերքելի-անհերքելի
հեքիաթ պատմել (սխալ բաներ ասել)-ծիշտ խոսել
հզոր, ուժեղ-բույլ, անզոր
հիանալ, զնայլվել-հիասթափվել, զգվել, գարշել, հուսախարվել
հիանալի-գարշելի, նողկալի, զգվելի
հիացում, սքանչացում-հիասթափում, հուսախարություն
հիմա-հետո
հիմնական-երկրորդական, օժանդակ
հիմնավոր-անհիմն
հիմնավորապես-ժամանակավորապես, հարևանցիորեն
հիմնել-կործանել, քանդել, ավերել
հին-նոր, արոի, ժամանակակից
հինգ մատի պես գիտենալ-շատ վատ իմանալ ճանաչել

հին գայլ (փորձված)-անկիռօծ, միամիտ
հին դարմանը քանուն տալ-մոռանալ տալ անցած անախորժ դեպքերը
հին երգ (անցած պատմություն, մաշված գաղափար)-նոր երգ
հին ոսկոր (դիմացկուն, երկարակյաց)-կարճակյաց
հիշաչար-անհիշաչար
հիշել-մոռանալ, նտքից հանել
հիշելի-անհիշելի
հիշողության նեջ պահել-հիշողությունից ջնջել (մոռանալ)
հիշվել-մոռացվել
հիվանդ-առողջ
հիվանդանալ-առողջանալ, ապաքինվել
հիրավի-հանդիրավի, անդիրավի
հլու-անհնազանդ
հլություն-անհնազանդություն
հմայել-վանել
հմտորեն-անհմտորեն
հմտորեն-անփորձ, տիաս, անվարժ
հմուտ-անփորձ, տիաս, անվարժ
հյութաբեր-հյութազուրկ
հյութավոր-անհյութ, հյութասպառ
հյուսել, ոլրել-քանդել, հյուսվածն արձակել, ետ տալ, ետ ոլրել
հյուսիս-հարավ
հյուսիսակողմ-հարավակողմ
հյուսիսահայաց-հթրավահայաց
հյուսիսահողմ-հարավահողմ
հյուսիս-արևելք-հարավ-արևմուտք
հյուսիս-արևմուտք-հարավ-արևելք
հյուրասեր-հյուրատյաց, ժլատ
հյուրասիրություն-հյուրատեցություն
հյուրափախ-հյուրասեր, հյուրընկալ
հյուրի պես- տանտիրոջ պես
հնաբան-նորաբան
հնաբանություն-նորաբանություն
հնաբնակ-նորաբնակ
հնաբույր-նորաբույր, ժամանակակից
հնագույն-նորագույն

հնազանդ-ըմբոստ, անսաստ, անհնագանդ
հնազանդվել-ըմբոստանալ, հակառակվել, համառել, դիմադրել
հնախոս-նորախոս
հնաձև-նորաձև
հնամոլ-նորամոլ
հնանալ-նորանալ
հնաշեն-նորաշեն
հնառճ-նորառճ
հնասեր-նորասեր
հնավանդ-նորավանդ
հնատարագ-նորատարագ
հնարավոր-անհնար
հնարովի-իրական, ճիշտ, ճշմարիտ
հնացում-նորացում
հնեկ (=հնավանդ)-նորեկ
հնորակ-նորորակ
հնություն-նորություն
հնույթ-նորույթ
հնօրյա-նորօրյա
հոգատար-անհոգ, անփույթ
հոգեկան-մարմնական, աշխարհիկ
հոգեպես-ֆիզիկապես, մարմնապես
հոգեսեր-մարմնասեր
հոգի-մարմին
հոգին գրապանը դմել-գութ խիղճ ունենալ
հոգին դուրս գալ (տանջվել)-հոգին ազատվել (չարչարանքից փրկվել)
հոգին լույս դառնալ-հոգին դժոխքի բաժին դառնալ
հոգին կորցնել (խղճի դեմ գործել)-հոգուն մեղք չանել (խղճով անկեղծ լինել)
հոգին պղտորել (զայրացնել)-հոգին ջերմացնել (ուրախացնել)
հոգի տալ (շատ սիրել, սաստիկ փափագել)-ատել, սառն ու անտարբեր լինել
հոգի ու շումչ առնել (կյանք ստանալ, կենդանանալ)-կյանքից հեռանալ (մեռնել)
հոգոցն հանգուցելոց լինել (մեռնել) -ապրել
հոգու խորքում պահել (իբրև նվիրական բան միշտ իիշել)-

մոռացության տալ, մոռանալ
հոգու հատոր//սրտի կտոր (շատ սիրելի)-ամենաատելի
հոգևոր-մարմնավոր, աշխարհիկ
հոդավոր-անհոդ
հոժարաբար-քոնաբար, բոնի
հոժարամտություն-քոնադատություն
հողաշատ-սակավահոդ
հողդոդդ-ամհոդդոդդ
հողով ջրով կորչել (անսերունդ մնալ, անճնտվել (անճնտ=ճնտ զավակ չըւնեցող)-ազգ ու տոհմով գոյատևել
հոռետես-լավատես
հոսուն-կանգուն
հով-շոգ, տաք, տոք
հովանալ-շոգել, տաքանալ
հոտավետ-անհոտ
հոտի քոսոտ ոչխար (ավելորդ անպիտան բան)-անհրաժեշտ բան
հոր գինը վրան յնել (թանկ վաճառել)-ցածր գին ասել, էժան վաճառել
հպարտանալ-գլուխը կախել (անաչեն)
հոհոալ, քօքոալ, քրքջալ-հեկեկալ, հեծկլտալ
հսկա, աժդահա-փոքր, թզուկ, կարծ, գաճաճ, մարդուկ
հսկա, վիթխարի-չնչին, փոքրագույն, աննշան
հստակ-պղտոր, աղտոտ
հրաժեշտ-ողջույն, դիմավորում
հրաժեշտ տալ-ողջունել
հրամայական-խնդրական, աղաչական
հրամայել, իշխել-ինազանովել, ենթարկվել
հրամանատու-հրամանառու
հրապարակորեն-ժածուկ, գաղտնաբար
հրապուրիչ-անհրապուրիչ, անհրապույր, վանոդ
հրեասեր-հրեատյաց
հրել, վանել-մոտ քաշել
հրճվել-վշտանալ, դարդ անել
հրով ու սրով (դաժան քոնությամբ)-կամավոր կերպով, առանց բռնության
հուզել-հանգստացնել
հուզվել-հանգստանալ

հուլ լինել (վեր բարձրանալ օդի մեջ)-ցած նետվել
հույս-հուսաբեկություն, հուսահատություն, վիատություն
հույսը կտրել (հուսահատվել)-հույս ունենալ
հունասեր-հունատյաց
հունասիրություն-հունատեցություն
հունի մեջ մտնել (կարգավորվել)-հունից դուրս գալ (շեղվել)
հուսադրել-հուսալքել
հուսալի-անհույս, անհուսալի
հուսալիորեն-անհուսալիորեն
հուր հավիտյան (ընդիշտ, մինչև վերջ)-երբեք, ոչ մի ժամանակ

ԶՃ

Ճախ-աջ

ճախ գնալ (անհաջողության մատնվել, ճախողվել)-աջ գնալ
ճախից, ճախ կողմից-աջից, աջ կողմից
ճախ ծեռքով առնել-աջ ծեռքով տալ
ճախ ոտքի վրա վեր կենալ-աջ ոտքի վրա վեր կենալ (օրը հաջողակ
լինել, լավ տրամադրություն ունենալ)
ճախորդ փանոս (անհաջողակ)-հաջողակ, բախտավոր
ճայնավոր-բաղաձայն
ճայնավորահանգ-քաղաձայնահանգ
ճայնավորահիմք-քաղաձայնահիմք
ճայնեղային-աղմուկային
ճայնը բարձրացնել-ճայնը իջեցնել (լրել, ավելի հանգիստ խոսել)
ճայնը գլուխը զցել (գոռոզանալ)-ճայնը փորը զցել
ճայն հանել (խոսել, աղմկել)-ճայնը կտրել (լռել)
ճանձրալի-անճանձիր, անճանձրույթ, հետաքրքիր
ճգել-քուլացնել, թույլ թողնել, վանել
ճգողական-վանողական
ճգում-վանում
ճեթ հառնալ (ճեթի պես կաչել)-անջատվել, բաժանվել
ճեռագիր-տպագիր, մեքենագիր
ճեռագործ-անճեռագործ
ճեռակերտ-անճեռակերտ

Ճեղնաբացություն-Ժլատություն

Ճեղնատարած-Ճեղնամած (=Ճեղքերն իրար կցած ու կրծքին դրած)

Ճեղներեց-անձեռներեց, անգործունյա, ապաշնորհ

Ճեղները ժողին (շվարած, տխուր)-ուրախ

Ճեղնիաս-անձեռնիաս

Ճեղնտու-անձեռնտու, անշահավետ, աննպաստ

Ճեղք առնել (ծաղրել)-պատիվ անել (հարգել)

Ճեղք բերել (մի բամի տիրանալ, գտնել)-կորցնել

Ճեղք բռնել (օգնել, նպաստել)-Ճեղքը բռնել (խանգարել, խոչընդոտել)

Ճեղքերին շղա ղնել (կաշկանդել)-ազատ գործելու պայման ստեղծել

Ճեղքը բաց-Ճեղքը փակ (ժլատ)

Ճեղքը գրպանից խոռվ (աղքատ)-մի ճեղքը յուղի, մյուսը մեղրի մեջ

(հարուստ)

Ճեղքը դատարկ (աղքատ)-Ճեղքը լիքը (ունկոր)

Ճեղքը երկար//կուռը երկար-Ճեղքը կարճ (աղքատ, չունկոր, չքավոր)

**Ճեղքը թերև/Ճեղքը բարի//ստքը թերև (հաջողակ)-Ճեղքը ծանր
(անբարեհաջող, վնասակար)**

Ճեղքը լիքը-Ճեղքը դատարկ//Ճեղքը պակաս

Ճեղքը հուպ/Ճեղքը կիպ/Ճեղքը փակ (ժլատ)-Ճեղքը բաց (առատաճեռ)

**Ճեղքը վրայից քաշել (դադարել խնամելուց)-Ճեղքը վրան պահել
(հովանավորել)**

Ճեղքի տակից (գաղտնի, ծածուկ)-հայտնի, բացեիրաց

**Ճեղքի տակից բռունքը լիզող//ճանճից յուղ հանող (ժլատ)-Ճեղքը բաց
(առատաճեռ)**

Ճեղքից բաց բռնել-Ճեղքում պահել (տնօրինող լինել, արիթից օգտվել)

Ճեղք մեկնել (օգնել)-Ճեղք քաշել

**Ճեղքն ու ստքը ազատել (գործելու ազատություն տալ)-Ճեղքն ու ստքը
կապել**

Ճիավոր-ստավոր, հետիոտն, հետևակ

Ճիզ-բույլ, կախ

Ճիզ, դիզ, ուղղաձիզ-թեզ, թեքավուն, զառիվայր

Ճիզ կենալ (պինդ մնալ, համառել)-տեղի տալ (մահանջել, գիշել)

**Ճձուն հեծնող (բնավորությամբ չար, խորանանկ)-բարի, անխարդախ
ճմեռ-ամառ**

**Ճյութի պես կաչել (մեկին հետամտել հետևել, ինչ-որ բան համառորեն
պահանջել)-պոկ գալ**

ծյութ ու ծամոն դառնալ (աներես պնդերես դառնալ, ծանծրացնել)-
ամոք ունենալ
ծվից նոր դուրս եկած (անփորձ, անգիտակ)-փորձառու, գիտակ
ծուլածո-կրօածո, կրկածո
ծևավոր-անձև, պարզ

Ա

Ղազարոսի պես երգել (երկերեսանիություն անել)-բարի գործ
կատարել, շիտակ լինել
ոչի թևով (շտապ, արագ)-դանդաղ
դուշ-գիր

Ճ

ճակատ-թիկունք
ճակատը բաց (համարձակ, պարզերես)-ճակատը ցած (գլուխը կախ,
ընկճված)
ճակատը կտրած//երեսը կտրած (անամոք)-ամոք՝ պատկառանք
ունեցող
ճակատը համբուրել (գովել, գոհ լինել)-ճակատին մուր քսել
(անպատվել, դժգոհել)
ճակատը չափել (գովել)-վատաքանել, պարսավել
ճահճի մեջ խրվել (անազնիվ գործ կատարել)-ուղիղ ճանապարհով
ընթանալ
ճանաչում-ժխտում, հերքում
ճանապարհ բացել (զարգանալու՝ առաջընթացի համար ուղի հարթել)-
ճանապարհը կտրել
ճանապարհը կապել (խանգարել, խոչընդոտել)-արգելքներն ի չիք
դարձնել
ճանապարհը շեղել (վարվելակերպը փոխել դեպի վատը,
անբարոյական լյանք վարել)-ճանապարհի բերել
ճանապարհից հանել (շփոթեցնել, վատ բան անելու դրդել)-ճիշտ

ճանապարհի վրա դնել//ճանապարհ ցույց տալ
ճանճ բռնել (պարապ-սարապ լինել)-գործ ունենալ
ճանճի ճնուռ (շատ նիհար, վտիտ)-վիզը հաստ
ճաշակավոր-անճաշակ
ճապաղ-սեղմ, անփոփ
ճապաղել-սեղմվել, կծկվել, թուլանալ
ճառել-հակածառել
ճառելի-ամճառելի
ճար անել (ամոքել, ելք՝ միջոց գտնել)-ճարը կտրել (հնար չունենալ)
ճարպակալած, գեր-նիհար, վտիտ
ճարպոտ-անճարապ
ճեի պոչը երկարացնել (երկարաբանել, խոսքը ձգձգել)-ճեի պոչը
կարճացնել//խոսքը կարծ կապել
ճիշտ-սուտ, սխալ, ոչ ճիշտ
ճկուն-ծանրաշարժ, փայտ կուլ տվածի պես, անթեքելի
ճնճուրկի լեղի ունենալ (վեհերոտ երկչուտ լինել)-վախ երկյուղ
չունենալ
ճշմարիտ, ստույգ-սուտ, կեղծ, հնարովի
ճշմարտախոս-ստախոս
ճշմարտասեր-ճշմարտատյաց
ճշմարտացի-խաբեական
ճշմարտություն-խաբեություն, մոլորություն, անճշմարտություն
ճշտորեն-անճշտորեն, սխալաբար
ճշտություն-սուտ, կեղծիք, խաբեություն
ճոխս, պերճ, շրեղ-աղքատ, խղճուկ, չնչին
ճոխություն-խեղճություն
ճորոն-պարզ, անպաճույճ
ճորտ-կալվածատեր
ճչալ-լրել
ճրագը համգցնել (մեկի տունն ավերել, մեծ աղետ պատճառել)-օջախը
ծխեցնել (տունը շեն պահել շենացնել)

Մմ

մագիլները ցույց տալ (չար եռթյունը բացահայտել)-չարությունը

թաքցնել

մազերը փետուել (սգալ, կոծել, ողբալ)-հրճվանք ապրել, ուրախանալ
մազը կտրած//ծամը կտրած (անամոք)-ամոք հարգանք ունեցող
մազին դիպչել (աննշան չափով վնասել)-մազին ձեռք չտալ
մազի չափ (շատ քիչ)-աշխարհի չափ
մազից կախված լինել (խիստ վտանգավոր վիճակում լինել)-մազից
պրծնել
մաժնի մերան (խառնակիչ, բանսարկու)-հաշտարար, բարեխոս
մակընթացություն-տեղատվություն
մահ-ծնունդ, կյանք, հարություն, անմահություն
մահածին-կենդանածին
մահանալ-անմահանալ
մահկանացու-անմահ
մահվան երեսին ծիծաղել (մահն արհամարհել)-մաշկի վրա դողալ
(մեռնելուց վախենալ)
մաղր ծակ (անգաղտնապահ, բացբերան)-գաղտնիքը պահող
(գաղտնապահ)
մայրենի-օտար
մայրիշխանություն-հայրիշխանություն
մայր հող-օտար աշխարհ
մանանա ղնել բերանը (որևէ բան ուտել)-ոչինչ չուտել
մանկաբար-մեծաբար, ծերունավարի
մանկաբարո-մեծաբարո
մանկական-ծերունական
մանկահասակ-մեծահասակ
մանկամիտ-խելամիտ, խորամիտ
մանկանալ-ծերանալ, մեծանալ
մանկութ (=մանկական հասակում, մանուկ օրերին)-ծերութ
(=ծերության հասակում, ծերության օրերին)
մանկություն-ծերություն, մեծություն
մանր-խոշոր
մանրամասն-համառոտ, ամփոփ
մանր-մանր-մեծ-մեծ
մանուկ-մեծ, երեց, ավագ, ծեր
մաշված-նոր, խավը վրան, յուղը վրան
մասնական-հանրական, ընդհանուր

մասնավոր-ընդիանուր, պետական, պաշտոնական
մասնատիրական-համայնական
մատաղ, նորատի-հասուն, հասած
մատը մատին չտալ (բոլորովին չաշխատել)-մատը մատին խիել (գործ
անել, գրադպել)
մատին աղ ամել (օգնել)-վճասել, խանգարել
մատների ծայրերի վրա (չափազանց զգույշ, անաղմուկ)-որոտընդուստ
քայլերով
մատչելի-անմատչելի
մարդ-անասուն, գազան
մարդաբար-գազանաբար
մարդաբարո-գազանաբարո
մարդաբնակ-անմարդաբնակ
մարդամոտ, զրուցասեր-մարդախույս, ինքնամփոփ, մեկուսացած
մարդամոտություն-մարդախուսություն
մարդասեր-մարդատյաց
մարդասիրաբար-դաժանորեն, անգթաբար
մարդասիրական-մարդատեցական
մարդավարի-անմարդավարի, էշավարի
մարդատար-բեռնատար, ապրանքատար
մարդկային-անասնական, տնարդի, անգութ
մարմնապաշտ-մարմնատյաց
մարմնավոր-հոգեկոր, հոգեկան
մարմնեղ, գեր-նիհար, վտիտ
մարսելի-անմարսելի
մաքրագիր-սևագիր
մաքրագրություն-սևագրություն
մաքրասիրություն-անմաքրասիրություն
մաքրել, սրբել-կեղտոտել, աղտոտել, ապականել
մաքրություն-կեղտոտություն, աղտոտություն, ապականություն
մաքրում-կեղտոտում, աղտոտում
մաքրուր-աղտոտ, կեղտոտ, խառնակ, անազնիվ
մաքրուր սրտով/սրտի մտոր (անկեղծորեն, ազնվորեն)-կեղծորեն,
անազնվաբար, անշիտակ
մաքրուր սրտով մոտենալ-չար մտրով մոտենալ
մեխսը գլխից հանել (մոռանալ)-հիշողության մեջ պահել (հիշել)

մեխի գլուխ (անզոր, անգործունյա, կողմնակի)-գործունյա
մեծ, հսկա-փոքր, փոքրիկ, մանուկ, թզուկ, մանր, չնչին
մեծագին-սակավագին
մեծագլուխ-փոքրագլուխ
մեծագույն-փոքրագույն
մեծադիր-փոքրադիր
մեծաթիվ-փոքրաթիվ
մեծածախ-մանրածախ
մեծահասակ-փոքրահասակ
մեծահոգի-փոքրոգի
մեծահոգություն-փոքրոգություն
մեծամասնական-փոքրամասնական
մեծամարմին-փոքրամարմին
մեծամիտ-խոնարի, հեզ, համեստ
մեծանալ-փոքրանալ
մեծավոր-փոքրավոր
մեծատառ-փոքրատառ
մեծարժեք-սակավարժեք, փոքրարժեք
մեծաքանակ-փոքրաքանակ
մեծ բանի տեղ դնել (կարևորություն տալ, գնահատել)-հաշվի չառնել
(արժանիքը չգնահատել)
մեծ բերան (գոռոզ, ամբարտավան, պոռոտախոս)-համեստ, խոնարի,
հասարակ
մեծ-մեծ-փոքր-փոքր
մեծ-մեծ խոսել (պարենալ, մեծախոսել)-չափը ճանաչել
մեծ սրտի տեր (վեհանձն, մեծահոգի)-մեծամիտ
մեծություն-փոքրություն
մեկ-հազար
մեկ-երկու (շատ քիչ)-հազար ու մեկ (բազմաթիվ)
մեկի ականջի բուրդը հանել (մոլորությունից հանել)-մոլորության մեջ
գցել
մեկի առաջ դռները փակել (մուտք գործելու հնարավորություն չտալ)-
դռները լայն բացել
մեկի թանին թքու ասել (մեկին տիհանություն պատճառել, ի հեճուկս
մեկի արտահայտվել)-մեկին հաճույք պատճառել
մեկի կողքաճաղերը դուրս տալ (վատաբանել, հայիոյել)-գովաբանել,

փառաբանել
մեկի չվաճով հորը մտնել (մեկի հանձնարարությամբ գործել)-
ինքնուրուց իր խելքով գործել
մեկի ջրաղացին ջուր լցնել (մեկի օգտին գործել, մեկին օժանդակել)-
մեկին խանգարել
մեկի վրա հույս դնել-հույսը կտրել (մեկից)
մեկ-մեկ-հաճախ, խմբով
մեկնարկ, մրցասկիզբ-ավարտ, վերջ
մեկնել-ժամանել
մեկնելի-անմեկնելի
մեկնում-ժամանում
մեկտեղ-առանձին
մեղադրել-արդարացնել
մեղադրյալ-մեղադրող
մեղապարտ-անմեղ, անմեղապարտ
մեղապարտություն-անմեղապարտություն
մեղավոր-անմեղ, արդար, իրավացի
մեղմ-խիստ, ուժգին, բիրտ, կոպիտ
մեղմորեն-խստորեն
մեղմություն-խստություն
մեղսունակ-անմեղսունակ
մեղր ու կարագ դառնալ (բարեկամանալ, նտերմանալ)-շուն ու կատու
դառնալ
մեղք գործել (հանցանք կատարել)-մեղքը քավել (հատուցել գործած
հանցանքի համար)
մեղքի տակ մտնել-մեղքի տակից դուրս գալ, մեղքը քավել
մենախոսություն-երկխոսություն
մեներգ-խմբերգ
մեներգային-խմբերգային
մեներգել-խմբերգել
մեներգու-խմբերգու, համույթ
մենինաստ-երկինաստ, բազմինաստ
մեջ-դուրս, վրա
մեջքը գետնովը տալ (հաղթել, զգետնել)-պարտվել
մեջքը կոտրվել (ընկճվել, ուժարափ լինել)-հուսավառվել, ոգևորվել
մեջքը շտկել (ծանր նկուն վիճակից ազատվել)-մեջքը ծոել

մեջքը պնդանալ (հարուստ ունկոր դաշնալ)-աղքատանալ
մեջքի վրա պառկել (պարապ մնալ, ուրիշի հաշվին ապրել)-իր
աշխատանքով ապրել
մեռած տառ (թղթի վրա մնացող չիրագործվող օրենք կանոն)-կյանքի
կոչված օրենք
մեռելը պտտել (շատ երկար ապրել)-կարճ կյանք ունենալ, թիթեոի
կյանք ունենալ
մեռնել-ապրել, ծնվել
մերազնյա-օտարազգի
մերժելի-լընդունելի
մերծ-հեռու
մերծավոր-հեռավոր, բացակա, օտար
մերենագործություն-ձեռագործություն
մթնել, խավարել-լուսանալ, պայծառանալ, լուսավորվել
մթնշաղ, աղջամուղ-լուսաբաց, արշալուս
մի, մին, մեկ-բազում, շատ
միաբան-անմիաբան, անհամածայն
միաբանություն-երկպառակություն
միազույն-բազմազույն
միադիմի-երկդիմի, բազմադիմի
միաթև-երկթև, բազմաթև
միաժամանակյա-տարաժամանակյա
միալար-բազմալար, բազմատեսակ, ընդհատ
միածին-բազմածին
միածնություն-բազմածնություն
մի ականջով լսել (լրիվ չլսել, մի մասը թեթևակի լսել)-ականջները չորս
անել/ականջները լարել
միակենցաղ-երկկենցաղ, բազմակենցաղ
միակերպ-բազմակերպ
միակնություն-բազմակնություն
միակողմ-երկողմ
միակողմանի-երկողմանի, բազմակողմանի
միակողմանիորեն-բազմակողմանիորեն
միահավասար-անհավասար
միամիտ-երկմիտ, խորանանկ, խորագետ
միամտաբար-երկմտաբար, խորանանկաբար

միայն անունով (ձևականորեն)-առանց ձևականության
միանալ-անջատվել, բաժանվել
մի անկյուն քաշվել (մեկուսանալ, առանձնանալ)-մարդամեջ դուրս գալ
միաննամ-տարրեր, տարնման
միանշան-բազմանշան
մի աչք ճպելում (հեշտությամբ և շատ արագ)-դժվարությամբ և շատ
դանդաղ
մի առվով հոսել (հաշտ՝ միաբան լինել)-թշնամանալ
միասայր-երկսայր
միասին-առանձին, զատ, ջոկ, բաժան
միասնաբար-առանձնաբար
միասնական-առանձնական, բաժանական
միասնանալ-առանձնանալ
միավոր-տասնավոր
միավորում-բաժանում, տարանջատում
միատեսակ-բազմատեսակ, տարրեր, տարատեսակ
միացում-անջատում, բաժանում, զատում
մի բան էլ ավելի (առատորեն, լիուիլ)-սակավ, քիչ քանակությամբ
մի բուռ (փոքրաթիվ, քիչ, փոքրամարմին)-մեծաթիվ, շատ. հաղթանակ
մի գլուխ/մի բերան (անընդհատ, շարունակ)-ընդհատումներով,
ընդմիջումներով
մի խելքի (բնավորությամբ իրար նման)-տարբեր բնավորությամբ
մի կերպ (դժվարությամբ, հազիվհազ)՝հեշտությամբ
մի կծած խնձոր (շատ գեղեցիկ)-տգեղ, այլանդակ
մի կողմ զցել (անհետուանք թողմեն)-ուշադրության արժանացնել
մի կողմը տարած (միամիտ, շշմած)-խորածանկ, խարդախ
մի կտոր հացի տեղ դարձնել-հացը կտրել (ապրուստի նիշոցից գրկել)
մի կտոր հաց տալ (օգնել)-վատություն անել
մի հարվածով (չափազանց հեշտ)-շատ դժվար
մի մատ (շատ փոքր)-տարիեռով, մեծ, մեծահասակ
մի մարդու պես (արագ, միանգամից)-մի քանի անգամով, դանդաղ
մի մտքի (համախոհ)-տարբեր կարծիքի, տարբեր կերպ մտածող
մինչև այստեղ հասնել (այլևս չկարողանալ համբերել)-տանել
համբերել կարողանալ
մինչև աշխարհի ծայրը (հեռու)-մոտ
մինչև հոգու խորքը (խորապես)-մակերեսայնորեն, ոչ խոր կերպով

մի շապկով մնալ (սնանկանալ)-հարստանալ,

նիշտ-երբեք, բնավ

մի ոտը այստեղ, մյուսը այնտեղ (արագ, շտապ)-դանդաղ, անշտապ

մի ոտը գերեզմանում (վատառողջ, ծեր)-քաջարողջ, երիտասարդ

մի պտղունց/մի մատ (շատ քիչ, աննշան չափով)-մեծ չափով, մեծ

բանակությամբ

նիշահասակ-բարձրահասակ, փոքրահասակ

նիշնակարգ-բարձրակարգ, ստորակարգ, բարձրագույն

նիշով աև կատու անցնել (խօսվել)-հաշտ ու համերաշխ լինել

նիշօրյա-կեսգիշերային

նիս-ոսկոր

մի սանրի կտավ (նման)-տարբեր

միտն ընկնել (իիշել)-մտքից թռչել (բոլորովին մոռանալ)

միտքը պահել-մտքից հանել (չիիշել)

նիտություն-երկվություն, շատություն, աննիօրինակություն,

բաժանություն

մի քանի քայլի վրա (շատ մոտիկ)-շատ հեռու

նիօրինակ-տարբեր, բազմազան, բազմակերպ

նիօրինակություն-զանազանություն

նիփթարելի-աննիփթարելի

նկան սիրտ ունենալ (շատ վախկոտ լինել)-առյուծի սիրտ ունենալ

ննայուն-ժամանակավոր, փոփոխական

նշակելի-անմշակելի

նշտական, անընդհատ-ժամանակավոր, անցողիկ

նշտավեհ-ճղճին (=մանրախնդիր, փոքրողի)

նշտնշենական-ժամանակավոր, առժամյա

նշտնշենապես-ժամանակավորպես

նոլոր-անոլոր, անխոտոր, անշեղ

նոխիր դարձնել (իրի մատնել, ոչնչացնել)-մոխիրներից վեր

բարձրացնել

նոմի պես հալվել (վշտից կարոտից արագորեն նիհարել)-կագրուրվել,

ապաքինվել

նոռանալի, անհիշելի-անմոռանալի, հիշելի

նոռացված-անմոռաց

նոռացության գիրկն անցնել (մոռացվել)-հիշվել

նոտ-հեռու

մոտալուտ, մոտակա-հեռավոր
մոտենալ, մերծենալ- միմյանցից հեռանալ
մոտեցնել-հեռացնել
մոտը, մոտերքը-հեռու, հեռվում
մոտիկ-հեռու, հեռավոր
մոտիկություն-հեռվություն, հեռու լինելը
մորից նոր ծնվել-ոտքի մեկը գերեզմանում լինել (բույլ տկար լինել)
մոր կաթը հալալ լինի (ապրի, կեցցե)-մոր կաթը հարամ լինի
մոր կոճակ կտրող (խորամանկ, ճարպիկ, խարեբա)-միամիտ, անկեղծ
մոր մանաժը ծախող (անգութ, անխիղճ)-խղճով, գքոտ
մորուքավոր-աննորուք, աննորուս
Մորփեոսի գիրկը ընկնել (քնել)-արթնանալ
մռայլ-պայծառ, պարզ, բաց, ուրախ
մռայլադեմ-ժպտադեմ, զվարքադեմ
մռուքը կախել (տիրել, ընկճվել)-քիթը բարձր պահել (ուրախանալ)
մտավոր-ֆիզիկական
մտավորանս-ֆիզիկապես
մտերիմ-թշնամի, չարակամ, ոխերիմ
մտնել, կարճանալ-1. ելնել, դուրս գալ, 2. երկարել
մտքերը հավաքել (կենտրոնանալ)-մտքերի թելը կորցնել, մտքերը ցրել
մտքի մեջ (ցածրածայն, անլսելի)-բարձրածայն, լսելի
մտքի մեջ մնալ (իիշվել)-մտքից հեռանալ (մոռացվել)
մրսել-տաքանալ, ջերմել
մուգ-բաց, պայծառ
մութ-լուս, արշալուս, պարզ
մութ գիշերով-օրը ցերեկով
մութ տեղը նամազ անող//մութ տեղը մազ մանող (շահի ետևից ընկնող,
ժատ)-անշահախնողիր, առատածեռն
մուկ ու կատու դառնալ//շուն ու կատու դառնալ (հրար թշնամանալ)-
սիրով բարեկամներ դառնալ
մուտք-ելք
մուտք գործել, ներս մտնել-մեկնել, դուրս գալ
մուտք բսել (անվանարկել, վիրավորել)-պատիվը պահել

Յ

յոթ գլխով բարձր (անհամենատ շատ)-յոթ գլխով ցածր
յոթ գույն փոխել (շատ զայրանալ, հուզվելուց կարմրել)-երես ցույց
տալ (դեմքին ուրախ արտահայտություն տալ, հանդարտվել)
յոթ որդով սեղան նստել (օրինանք՝ շատ երեխաներ ունենալ)-չոր կոճ
լինել (ամուլ լինել)
յոթ սարի ետև (շատ հեռու տեղ)-քի տակ
յոլա գնալ (համակերպվել, համեստ ապրել)-լիության մեջ լողալ
յուղալի գործ (շահավետ գործ)-վնասաբեր գործ արարմունք
յուղալի-անյուղ
յուղաներկ-ջրաներկ
յուղ թափող, մեղր հավաքող (տնարար)-տնաքանդ, տնավերիչ
յուղ լցնել կրակի վրա (ավելի բորբոքել, գրգռել, հրահրել)-ջուղ լցնել
կրակի վրա
յուղ կապել (գիրանալ, մսակալել)-նիհարել, հյուծվել

Ն

նախ-ապա, հետո, վերջը, այնուհետև
նախաբան, նախերգանք-վերջաբան, վերջերգ
նախադաս-վերջադաս, ետադաս, միջադաս
նախադասել-հետադասել
նախադրություն-հետադրություն
նախածանց-վերջածանց
նախածանցավոր-վերջածանցավոր
նախահաշիվ-վերջնահաշիվ
նախաձեռնությունը վերցնել ձեռքը (դեպքերի ընթացքը դեկավարել)-
նախաձեռնությունը ձեռքից բաց թողնել
նախամասնիկ-վերջնամասնիկ
նախանձախնդրություն-նախանձախնդիր չլինելը
նախանձելի-աննախանձելի
նախանցյալ օրը-վաղը չէ մյուս օրը
նախապատերազմյան-հետպատերազմյան

Նախապես-վերջնապես, վերջնականապես
նախատել-գովել, դրվատել
նախերգ-վերջերգ
նախընթաց-վերջնթաց, հետընթաց
նախկին-հետագա, վերջին
նախնական-վերջնական
նախնիներ, ծնողներ-հետնորդներ, ժառանգներ
նախշուն-անզարդ, նախշազուրկ
նախշունություն-տգեղություն
նախորդ-հաջորդ, հետնորդ
նախորդել-հաջորդել
նախքան, մինչև-հետո, ապա, այսուհետև
նայած-թեպետև, հաշվի չառնելով որևէ հանգամանք
նապաստակի սիրտ ունենալ (վեհերոտ խեղճ լինել)-առյուծի սիրտ
ունենալ
նապաստակ փախցնող (երկչուտ)-անվախ
նեխիչ-հականեխիչ, վերականգնող
նեխում-հականեխում, վերականգնում
նեղ տեղ ընկնել//նեղն ընկնել (վտանգվել)-լեն տեղ ընկնել
նեղություն կրել (չարչարվել, կարիքի մեջ լինել)-ազատ շունչ քաշել
նեղ օր (դժվար վիճակ, աղքատ ժամանակ)-լայն օր (բարեկեցիկ կյանք)
նենգ-պարզ, անկեղծ
նենգորեն-աննենգորեն, անդավորեն
նետել-բռնել, որսալ
ներ-արտ
ներածել-արտածել, արտահանել
ներածում-արտածուն
ներառել-բացառել
ներառյալ-բացառյալ
ներբողել-պարսավել, վատաքանել
ներգաղթ-արտագաղթ
ներգաղթել-արտագաղթել
ներգաղթյալ-վտարանդի
ներգործաբար-կրավորաբար
ներգործական-կրավորական
ներգործակերպ-կրավորակերպ

Աերգործածև-կրավորածև
Աերգործել-կրել, հականերգործել
Աերգործություն-հականերգործություն, կրավորականություն,
հակազդում
Աերդաշնակ-աններդաշնակ, խայտաբղետ
Աերելի-աններելի
Աերկա, այժմյան-գալիք, ապագա, նախկին, անցյալ
Աերկա-բացակա
Աերկա լինել-բացակայել
Աերհոսել-արտահոսել
Աերհոսում-արտահոսում
Աերմղել-արտամղել
Աերնուժական-արտաժական
Աերմուժել-արտահանել
Աերնուժում-արտահանում
Աերշնչել, ոգևորել-արտաշնչել, լիցքաթափել
Աերշնչում-արտաշնչում
Աերողամտություն-աններողամտություն, քինախնդրություն
Աերող լինել (զիջել, հանդուրժել)-զիջողամիտ՝ հանդուրժող չլինել
Աերս-դուրս
Աերս անել-դուրս անել
Աերս բերել-դուրս բերել
Աերս գնալ-դուրս գնալ
Աերս ընկնել-դուրս ընկնել
Աերս թողնել-դուրս թողնել
Աերսից-դրսից
Աերս մտնել-դուրս գալ
Աերս տանել-դուրս տանել
Աերս քաշել-դուրս քաշել
Աերքնակ-վերնակ
Աերքնակողմ-վերնակողմ
Աերքնահարկ-վերնահարկ
Աերքնապես-արտաքնապես
Աերքնատուն-վերնատուն
Աերքուստ-արտաքուստ, վերուստ
Աերքն-վերն

Ծիհար-լիքը, գեր, չաղ
Ծիհարել-չաղանալ, գիրանալ
Ծիհարություն-չաղություն, գիրություն
Նկատելի-աննկատելի
Նկատի ունենալ (մտապահել, հաշվի առնել, հիշել)-մտքից հանել
Նկարագրելի-աննկարագրելի
Նկուն-աննկուն, աներեր
Ննան, համապատասխան-անննան, տարբեր, այլ, զանազան
Նմանվել-տարբերվել
Ննանություն-տարբերություն
Ննանօրինակ-այլօրինակ
Նմուշի համար (քիչ, ամենափոքր քանակությամբ)-շատ, մեծ
քանակությամբ
Նյութական-հոգեկան, մտավոր, բարոյական
Նյութապաշտ-զաղափարապաշտ
Նյութեղեն-աննյութեղեն
Ննջել-արթուն մնալ
Նշանակություն, իմաստ-անմտություն, անհերերություն
Նշանավոր-աննշան, չնչին, փոքր, անհայտ, անանուն
Նշնարելի-աննշնարելի
Նոթերը կիտել//ունքերը կիտել (թախծել, մոայլվել)-ունքերը բացել
(ուրախանալ)
Նոյյան աղավնի լինել (ուրախ բարի լուր բերել)-գումել (գույժ վատ
լուր հաղորդել)
Նոր-հին
Նորահաս-վաղահաս
Նոր ձևով, նորովի-առաջվա պես, ավանդաբար
Նպաստավոր-աննպաստ
Նպաստել-խանգարել, խոշնողութել
Նպատակային-աննպատակային
Նստակյաց-թափառական, թափառաշրջիկ, քոչվոր, վաչկատուն
Նստել-կանգնել, վեր կենալ
Նստվածք տալ (հետևանք թողնել, հարատևել)-անհետևանք թողնել
Նվազ-շատ, առատ
Նվազել-շատանալ, առատանալ, հորոնել
Նվազեցնել-առատացնել, շատացնել

նվաճել, հպատակեցնել-հպատակվել, նվաճվել
նվաճելի-աննվաճելի
նրանից բան չպակասել (չտուժել)-վնաս կրել
նրբագեղ-անճռոնի, տգեղ
նրբաղեմ-կոպտահեմ
նրբազգաց-աննրբազգաց
նրբանալ-կոշտանալ, կոպտանալ
նրբանկատություն-աննրբանկատություն, անտակտություն
նրբություն-հաստություն, կոպտություն, կոշտություն
նույն-այլ, տարբեր
նույնադավան-այլադավան
նույնանիշ-այլանիշ, հականիշ
նույն տեղում դոփել-առաջ գնալ, առաջ ընթանալ
նուրբ-կոշտ, խոշոր, հաստ, կոպիտ

Ծ2

շահ, վաստակ-վնաս, կորուստ
շահաբեր-վնասաբեր, կորստաբեր
շահագործման հանձնել (գործարկել, գործադրել, սկսել
աշխատեցնել)-շահագործումից հանել
շահախնդիր-անշահախնդիր
շահախնդրություն-անշահախնդրություն
շահասիրաբար-անշահասիրաբար
շահավետ, օգտակար-անշահավետ, վնասաբեր
շահավոր-անշահ
շահել-տուժել, վնասվել, տանոլ տալ
շահեկան-անշահեկան
շահին դիպչել (վնաս պատճառել)-օգտակար լինել
շահութաբեր-կորստաբեր
շահութաբերություն-վնասաբերություն
շահում, շահելը-տանոլ տալը, տարվելը
շահույր-կորուստ, վնաս
շաղկապավոր-անշաղկապ
շան բախտ ունենալ//բախտը բերել (հաջողության հանդիպել)-որբի

բախտ ունենալ
շան բերան ընկած շաքար (ըստ արժանվույն չգնահատված)-հարզը
արժանիքը գնահատված
շան լափ լցնել գլխին (սաստիկ նախատել, պախարակել)-գովաբանել
շան մսի գին (չափազանց էժան, արժեք չունեցող)-բամկ, արժեքավոր
շան պոչը բռնել (սաստիկ համառել, չգիշել)-ասածը չպնդել,
հանձնածանել
շանսատակ լինել (անփառունակ վախճան ունենալ)-բնական մահով
մահանալ
շան տեղ չղնել (արհանարիել)-գնահատել, հարզել
շան օրի լինել (խոճալի ողորմելի վիճակում գտնվել, նեղվել)-
բախտավորվել
շապիկը կարծ (խելքը պակաս, թեթևամիտ)-խելացի, խոհուն
շապկի մեջ չմնալ (դադար չունենալ)-հանգստանալ
շատ-քիչ, սուր
շատախոս, շաղակրատ-քչախոս, լուակյաց, սակավախոս
շատախոսություն-սակավախոսություն, քչախոսություն
շատակեր-քչակեր, սակավակեր
շատակերություն-քչակերություն
շատանալ-քչանալ, սակավանալ
շատացնել-քչացնել, պակասեցնել, նվազեցնել
շատը զնալ-քիչը մնալ
շատից քից (մասամբ, ոչ ամբողջությամբ)-լիովին
շատ-շատ-քիչ-քիչ
շատվոր-քչվոր
շատվորություն-քչվորություն
շատություն-քչություն, սակավություն, սղություն
շարժական-անշարժ, անշարժուն
շարժուն-դադար, անշարժություն
շարժուն-անշարժ
շարունակ-ընդհատ, մեջընդեջ
շարունակել-դադարել, վերջացնել, կանգ առնել
շարունակություն-դադարուն, ընդհատուն, վերջ
շարք մտնել (գործարկվել, կիրարկվել)-շարքից դուրս գալ
շեն-ավերակ, ավեր, ամայի
շենք-շնորհը ունենալ//շենք-շնորհի գալ (գեղեցկանալ)-շենք-

շնորհից ընկնել
շեշտակի, զառիվեր-թեք, զառիվայր
շեշտակիր-անշեշտ
շեշտավոր-շեշտազուրկ
շիկահեր-թխահեր
շինել-ավերել, բանդել, կործանել, փչացնել
շինություն-ավերմունք
շիշամնելի-անշիշամնելի
շիտակ-ծուռ, թեք, շեղ, սուտ, կեղծ
շլացուցիչ-անփայլ, խանրած
շղթա (շղթայել, բանտարկել)-շղթաները խորտակել
շղթայել-շղթայագերծել
շղթայուն-շղթայագերծուն
շներին աղ տալ (պարապ անգործ թափառել)-գործ ունենալ (գրաղվել)
շնորհալիշ-շնորհազուրկ, անշնորհը, անտաղանդ
շնորհակալություն-հանդիմանություն
շնորհ անել (պատիվ անել, չմերժել)-արհամարհել
շնորհը շահել (մեկի բարեհաճությանը արժանանալ)-մեկի շնորհից
զրկվել
շնորհիվ-հակառակ, չնայած
շնորհը վրայից թափվել (շատ շնորհալի լինել)-ապաշնորհ լինել
շնչավոր-անշունչ
շոգ, տապ-ցուրտ, սառնամանիք, զով, հով
շոգերն ընկնել (տարվա տաք ժամանակն սկսվել)-ցրտերն ընկնել
շոշափելիություն-անշոշափելիություն
շոայլ-ժլատ, կծիկ, գծուծ
շոայլություն-ժլատություն
շտապ-հանդարտ, անշտապ
շտապել, աճապարել-հապաղել, ուշանալ, ձգձգել
շտապողական-անշտապողական
շրթունքները լիզել (հաճույք զգալ)-շրթունքներն ուղցնել (տիաճություն
արտահայտել)
շրջահայեցություն-անշրջահայեցություն, անխոհեմություն
շրջանակների մեջ դնել (ստիպել մեկին որոշակի սահմաններում
գործել)-գործելու ազատություն տալ
շրջանառության մեջ դնել (գործածական դարձնել)-շրջանառությունից

համել
շուն-կատու
շունը շնից, երկուսն էլ մի տնից (բնավորությամբ՝ համոզմունքներով
իրար նման մարդիկ)-բոլորովին ուրիշ՝ իրարից տարբեր մարդիկ
շունը տերը չճանաչել (կարգ ու կանոն չլինել)-կարգ պահպանել
շունը կտրվել-շունը տեղը գալ (հանգստանալ, հանգիստ շունչ քաշել)
շունը փչել (մեռնել)-շունչ տալ (կենդանանալ)
շունչ ու թափ տալ (մեծապես ոգևորել)-շունչ բերանը հասցնել (խիստ
տանջել, խանդավառությունը մեռցնել)
շուտ-ուշ, ծանր, դանդաղ
շուտ-շուտ-ուշ-ուշ
շքեղ-անշուր, պարզ, հասարակ
շքեղանալ-անշքանալ, շուրջը կորցնել
շքեղություն-անշքություն, պարզություն

Ոռ

ոգի, հոգի-նյութ, մարմին
ոխակալ-անոխակալ
ողբերգական-ծիծաղելի, զվարճալի
ողնաշարավոր-անողնաշար
ողորկ-խորդուբորդ, անհարթ
ողորմելի-անողորմելի
ողորմի ասող ունենալ-մեռնելուց հետո ցավող շունենալ
ողորմի հոգուն-ողորմի նրա կողքի մեռելներին (հեգնանք մեռած
անարժան մարդու հասցեին)
ողորմի տալ (հանգուցյալին բարի հիշել)-անեծք թափել (նզովել)
ողջ-թերի, վնասված, մեռած
ողջախոհ-բղջախոհ (=ցանկասեր, տոփասեր), անառակ, ցոփ
ողջախոհություն-բղջախոհություն, անժուժկալություն, ցոփություն
ողջամիտ-անողջամիտ, բղջամիտ
ողջանալ-մահանալ
ողջանդամ-խեղանդամ, հաշմանդամ
ողջ լինել (երկար կյանք ունենալ)-ոտքերը տնկել (մեռնել, սատկել)
ողջույն-հրաժեշտ, ցտեսություն

ողջունել-իրաժեշտ տալ
ոչ բարով վայելել-ուրախությամբ վայելել
ոչինչ չնշանակել-կարևորել, ինաստ ունենալ
ոչ ծուկ, ոչ միս (անսկզբունք)-սկզբունքային
ոչ մի դեպքուն (երթեք, ամենևին)-ամեն անգամ, միշտ
ոչ քրտնել, ոչ ցանքել (պարապ մնալ, չաշխատել)-քրտինք թափել,
դատել ու բանել
ոսկե տառերով գրվել (գնահատվել)-սև տառերով գրվել
ոսկի ծեղքեր ունենալ (լավ գործ անել)-ապաշնորհ լինել
ոսկի սրտի տեր լինել-չար անխիղճ լինել
ոսկորները համրվել (չափազանց նիհարել)-գիրանալ
ոսկոր ու կաշի դառնալ (նիհարել)-կազդուրվել
ոսկու մեջ թաղվող (շատ հարուստ)-ծայրը ծայրին հասցնող
(ընչագուրկ)

ոտը դեմ անել (համառել, պնդել)-գիշել, համաձայնել
ոտը կտրել (այլևս երթևեկ չունենալ)-գնալ-գալ ունենալ
ոտը քաշել (հեռանալ)-գալ, մոտենալ, վերադառնալ
ոտով ու ծեռով (գործունյա)-ծույլ
ոտ ու ծեռից ընկնել (հիվանդանալ, տկարանալ)-առողջանալ,
կազդուրվել

ոտքերը գետնից կտրվել (սաստիկ ուրախանալ)-չափազանց տխրել
ոտքը թերեւ (գալուստը բարի)-ոտքը ծանր (գալուստը չարագուշակ)
ոտքը թերեւ լինել (արագաշարժ առույգ լինել)-ոտքը ծանր լինել
ոտքի ելնել-նստել
ոտքի ելնել (ընդկել)-ենթարկվել, հնազանդվել
ոտքի վրա (արագ, հապշտապ)-հանդարտ, դանդաղ, ծանրաշարժ
ոտները համբուրել/-ոտները լիզել (ստորանալ մեկի առաջ աղաչնել-
պաղատելով)-գլուխը կտրել

որակ-քանակ
որակական-քանակական
որակով-անորակ
ործ, հովատակ-էզ, մատակ
ործակ-հավ, մարի
որոշ-անորոշ, խառն, ընդհանուր
որոշյալ-անորոշ, անստույգ

չաղ-նիհար, լղար, վտիտ
 չաղանալ-նիհարել, լղարել
 չաղիկ-նիհարիկ, լղարիկ
 չաղ-չաղ-նիհար-նիհար
 չաղություն-նիհարություն
 չար-բարի, խելոք
 չարահուշ-բարեհուշ
 չար աչք-բարի աչք
 չար աչքով նայել (վատը ցանկանալ)-բարի աչքով նայել (բարյացակամ լինել)
 չար լեզուներ (բամբասասեր մարդիկ)-գրպարտանքից ասեկոսեներից հեռու մարդիկ
 չարչարելի-անչարչարելի, անչարչար
 չարություն-խելոքություն, բարություն
 չափազանց-չափավոր, չափապակաս
 չափազանցություն-չափավորություն
 չափազանցում-նվազեցում
 չափակից-անչափակից
 չափահաս-երեխա, անչափահաս
 չափավոր-անչափի, ծայրահեղ
 չափավորություն-ծայրահեղություն
 չափ դնել (չափավորել, զսպել)-սանձը թողնել
 չափելի-անչափելի
 չափելիություն-անչափելիություն
 չափը կորցնել (պատշաճության սահմաններից դուրս գալ)-չափը ճանաչել
 չափ ընկնել (արագ ընթանալ)-դանդաղ ընթանալ
 չափն անցնել (ծավալվել, պատշաճից կանոններից դուրս գալ)-պատշաճության կանոնները պահպանել, չափն ինանալ
 չի կարող պատահել (անհնարին է)-հնարավոր է, հավատալի է
 չինական պարիսպ քաշել (հարաբերությունները լրիկ խզել անհնարին դարձնել)-իրար ծեռք մեկնել
 չոր-խոնավ, թաց, դալար, փափուկ, կակուղ

չոր գլուխ (համառ, կամակոր, անհնազանդ)-խոնարի, լսող
չոր գլուխ մնալ (ընտանիք չունենալ, մենակ մնալ)-զույգ կազմել
(ամուսնանալ)
չորս պատերի մեջ ապրել (չշփվել, առանձնացած մնալ)-
հարաբերության մեջ մտնել
չոր տախտակ դառնալ (սաստիկ նիհարել, հյուծվել)-խոզ կտրել
չոփ դառնալ (հյուծվել, նիհարել, բարակել)-վիզը հաստանալ
(գիրանալ)
չունեոր-ունեոր, հարուստ

Պա

պալատ-հյուղակ, խրճիթ
պախարակելի-անպախարակելի, դրվատելի
պակաս-լրիվ, ամբողջ, ավել(ի)
պակասություն-լիություն
պահապան իրեշտակ (երջանկարեր)-չար ոգի
պահ մտնել (թաքնվել)-ի հայտ գալ (հայտնվել)
պաղ դենք ցույց տալ (սառը դիմավորել)-ջերմորեն ընդունել
պաղ երկաթ ծեծել (ապարդյուն աշխատանքով զբաղվել)-ժամանակն
արդյունավետ անցկացնել
պաղ թոնրի վրա նստել (սոված քաղցած ապրել)-կուշտ ապրել
պայծառ-աղոտ, մութ, մռայլ
պայծառանալ-աղոտանալ, մթագնել, մթնանալ
պայծառացնել-աղոտացնել, մթնացնել, մթնեցնել
պայծառորեն-աղոտ անփայլ կերպով
պայմանական-հիմնական
պաշտել-ատել, արհամարիել, քամահրել
պաշտոնական-մասնավոր, ընկերական, մտերմիկ
պաշտոնավոր-անպաշտոն
պաշտպան-հարձակվող
պաշտպանել-մեղադրել, հարձակվել
պաշտպանողական-մեղադրական, հարձակողական
պաշտպանվել-հարձակվել, մեղադրվել
պաշտպանության տակ առնել (պաշտպանել)-մեղադրել

պաշտպանություն-մեղադրություն, հարձակում
պապիս տարվա բաները (շատ հին)-նոր, նորագույն
պապս էլ կարող է (հեշտ գործ է)-դժվար գործ է
պառավի ցուրտ (գարնան սկզբի ցուրտ եղանակը)-պառավի ամառ
(տաք ու պարզ օրեր աշնան սկզբներին)
պառկել-կանգնել, վեր կենալ
պասը բացել (դադարել պաս պահելուց)-պաս պահել կատարել, պաս
բռնել
պատանեկություն-երիտասարդություն, ծերություն
պատանի-երիտասարդ, ծերունի
պատեհ-անպատեհ, դժվարություն (=անպատշաճ)
պատեհություն-անպատեհություն
պատերազմ-խաղաղություն
պատերազմասեր-պատերազմատյաց, խաղաղասեր
պատը խոտել կանգնել (անգործության մատնվել)-գործով գրադարձ
պատի կտոր (հաղթանամ, հսկա)-քոռուկ, փոքր, կարճահասակ
պատին սեղնել (նեղնել, անելանելի դրության մեջ դնել)-ազատ թողնել
պատիվ, հարգանք-արհամարհանք, խայտառակություն, քամահրանք
պատիվ անել (հարգել)-պատիվը գցել (հեղինակագրելել)
պատիվ բերել (պատիվը հեղինակությունը բարձրացնել)-պատիվը
գցել
պատիվը բարձր պահել-պատիվը ցած նետել
պատի պատը (կնճոռտ, խրթին)-հեշտ, պարզ, հեշտալույժ
պատիր (=սուտ, կեղծ, ստահող)-անպատիր (=անկեղծ, ազնիվ,
աննենգ)
պատմելի-անպատմելի
պատմության պայծառ լուսավոր ոսկե էջ-պատմության սև մոայլ էջ
պատշաճություն-անպատշաճություն
պատոած բերան (խոսելիս իր չափը չիմացող, հայիոյող)-լեզուն իրեն
պահող
պատվաբեր-անպատվաբեր
պատվավոր-անպատիվ, պատվազուրկ
պատվիրանապահ-պատվիրանազանց
պատվիրատու-պատվիրառու
պատրաստ-անպատրաստ
պատրաստի-հանպատրաստից (=առանց նախապես պատրաստվելու)

պարանի դնել (հաշվի առնել, լսել)-արհամարհել, չանսալ
պարզե, խրախուսանք-պատիժ
պարզևագրկում-պարզևատրում
պարզևատրել-պատճել
պարզ-պղտոր, մութ, բարդ, շքեղ, շռայլ, խրթին, խորանանկ
պարզ, ջինջ, անանպանպամած, մոայլ
պարզախոս-խրենախոս, խրենաբան
պարզամիտ-խորանանկ, խորանիտ
պարզամտություն-խորագիտություն, խորանանկություն
պարզավուն-մընավուն, խրենավուն
պարզել-խճել, մթացնել
պարզերես-սկերես
պարզերես դուրս գալ-գդակը գետնովը տալ (իրեն խայտառակել
արատավորել)
պարզ հոգով (պարզամտորեն, միամտաբար)-երկմտաբար,
խորանանկորեն
պարզորոշ-անորոշ
պարզություն-բարդություն, խրենություն, անորոշություն
պարկեշտ-բաց, լկտի, շվայտ, լիր, ցոփ
պարկեշտաբար-լկտիաբար
պարկեշտախոս-լկտիախոս
պարկեշտանալ-լկտիանալ
պարտադրաբար-անպարտադրաբար, կամովին
պարտատեր-պարտապան
պարտեի-անպարտեի
պարտքի տակ մնալ-երախտահատուց լինել
պետ-ենթակա, ստորադաս
պետական-սեփական, մասնավոր, հակապետական
պետքական, անհրաժեշտ-անպետք, ավելորդ
պերծ-անշուք, հասարակ, պարզ
պերճություն-անշքություն
պիղծ-անպիղծ, մաքուր, սուրբ
պինդ-խախուտ, կակուդ, թույլ, ջրալի
պինդ ծեր (ժլատ, կծծի)-լայն սիրտ (հյուրասեր)
պիտանի-անպետք
պիտանիություն-անպիտանություն

պլանային-արտապլանային
պղծություն-սրբություն, մաքրություն
պղտոր-պարզ, ջինջ, մաքուր, պայծառ
պղտոր գետից ջուր խմել (խարդախ միջոցների ոիմել) -օրինական
ճանապարհ բռնել
պղտորվել-պարզվել
պղտորություն-պարզություն, պայծառություն
պճնասեր-անպճնասեր
պնդակազմ-թուլակազմ
պնդանալ-թուլանալ, փափկանալ
պնդել-ժիստել
պնդերես-փափկերես
պնդություն-փափկություն
պոզավոր-անպոզ
պոզ ու պոչ կպցնել-մեկի կամ մի բանի որևէ առավելություն վերագրել
պոչը կտրած (անպիտան)-պիտանի, օգտակար
պոչից ընկած (խխստ նիհար) -չաղ, գեր
պոռշները կախ գցել-պոռշները հետ տանել (թերև ժիծաղել, ժիծաղելու
ձև անել)
պտղաբեր, բերրի-անպտուղ, անբերրի, անպտղաբեր
պտղալից, պտղալեցուն-պտղազուրկ
պտղավոր-անպտուղ, անպտղաբեր, պտղազուրկ
պտղատու-անպտուղ
պտտել, ոլորել-ոլորքը քանդել, ետ տալ

ԶՉ

ջահել-պառավ, ծեր, ծերուկ, ահել
ջահելանալ-պառավել, ծերանալ
ջահելացնել-մեծացնել, ծերացնել
ջահելություն-ծերություն, ահելություն
ջաղացի հեքիաթ դարձնել (երկարաբանել, երկար-բարակ խոսել)-
կարճ կապել (ասելիքը համառոտել)
ջանասեր-անփոյթ, ծույլ
ջանասիրություն-ծուլություն, անփություն

ջանդ սաղ լինի (առողջ լինես) -արևդ մեռնի (անեծք՝ մեռնես)
ջանը տեղը լինել (առողջ լինել)-ջան չունենալ
ջատագով-թշնամի, ոսխ
ջերը թափ տալ (գրպանները դատարկել, աղքատանալ)-գրպանը լցնել,
 փող դիզել
ջերմ-սառը, պաղ, ցուրտ
ջերմ, սիրալիր-զուսպ, սառը
ջերմաբար-սառնաբար, սառնորեն
ջերմագին-սառնագին, շատ սառը
ջերմանալ-սառնանալ
ջերմաշունչ-սառնաշունչ
ջերմացնել-սառեցնել
ջերմորեն-սառնորեն
ջերմություն-սառնություն
ջիները հավաքվել (կատաղել, զայրանալ)-հանդարտվել,
 հանգստանալ
ջինջ-պղտոր, մթագնած
ջոկել-խառնել
ջրաբնակ-ցանաքարնակ
ջրագնաց-ցանաքագնաց (=ցամաքային ճանապարհով գնացող)
ջրազուրկ-ջրառատ
ջրալի-քանձր, անջուր, դոնդող
ջրային-ցանաքային, օդային
ջրառատ-ջրասակավ, սակավաջուր
ջրառատություն-ջրասակավություն
ջրարբի (=ոռոգվող, ջրովի)-անջրոյի
ջրերն ընկնել (ուրիշից օգտվել)-վնասվել
ջրի բերածը ջուրը տանել (առանց աշխատանքի ծեռք բերածը
 հեշտությամբ էլ կորչել)-հալալ քրտինքն ուտել
ջրի երեսը դուրս գալ (բացահայտվել)-անտես՝ մութ մնալ, թաքուն մնալ
ջրի(կ)-քանձր
ջրի նման//ջրի պես (անարգել, հեշտությամբ)-արգելքով,
 դժվարությամբ, անսահ
ջրի տարած (խեղճ, անօգնական, միամիտ)-խորամանկ, երկմիտ
ջրից չոր դուրս գալ (արժանի պատժից խուսափել)-պատժվել
ջրովի-անջրոյի

Չունգլիների օրենք (գայլային օրենք)-քաղաքակիրթ օրենք
Չուրը բերանը առնել (լուս մնալ)-ծայն հանել
Չուրը թափել//Չուրը լցնել (փչացնել, ոչնչացնել)-հաստատուն պահել,
ի չիք չդարձնել
Չուրը մի առվով գնալ (իրար հասկանալ, համակերպվել)-ամհաշտ
լինել, հակադրվել
Չուրը պատից վեր հանել (գործը դժվարացնել)-գործը հեշտացնել
Չուրը ջրամանից հանել (մի կերպ ապրել)-բարվոք վիճակ ունենալ
Չուրը տանել (վատ վիճակի մեջ ընկնել, խեղճանալ)-փրկել, ազատել,
պաշտպանել
Չուրը ընկնել (ի դերև լինել, զուր անցնել)-նպատակին ծառայել

Ու

ռադ անել (1. վրնդել, 2. ոչնչացնել)-1. պարտադրել, ստիպել մի բան
անելու, 2. ազատել
ռազմական-ապառազմական, տնտեսական
ռազմականացում-ապառազմականացում
ռեխսը բացել (հրիհոալ, խոսել)-ռեխսը փակել
ռեխսը շաղ տալ (հայհոյել, անվայել խոսել)-բերանին փակ դնել
ռեխսին նայել (ուշադրություն դարձնել, բանի տեղ դնել)-հաշվի չառնել
ռեխսով մարդ (ուժեղ՝ անվեհեր մարդ)-թույլ վախկոտ մարդ
ռոշնական (=պայծառ, լուսավոր, մաքուր)-խավար, աղոտ, աղտոտ
ռոշնություն (=պայծառություն, անկեղծություն)-աղոտություն,
անազնվություն
ռուսական-հակառուսական
ռուսասեր-ռուսատյաց
ռուսասիրություն-ռուսատեցություն

Սս

սազը պատից կախել (զվարճություններից հրաժարվել)-սազը պատից
իջեցնել
սահնանավոր-անսահնան

սահմանափակություն-անսահմանափակություն
սահման դրվել (արգելվել, չափավորվել)-սահմանն անցնել
սահմանելի-անսահմանելի
սահուն-անսահ (=չսահող, չսայթաքող)
սայլը տեղից շարժել-սայլի տակ քար գտել (առաջընթացը խոչընդոտել)
սանձահարել-սանձազերծել
սանձերը ծգել (կարգի հրավիրել)-սանձերը բաց բողնել
սանձը կտրել (մոլեգնել, անզուսպ դառնալ)-չափը ճանաչել
սառած տոլմա (ծանրաշարժ դանդաղկոտ մարդ)-արագաշարժ մարդ
սառը-տաք, ջերմագին
սառը աչքով նայել-տաք աչքով նայել (բարեհաճ ջերմ վերաբերմունք
ցույց տալ)
սառը ջուր մաղել գլխին (հուսերը ի դերև հանել)-հուս տածել (հուս
ունենալ)
սառը-սառը-տաք-տաք
սասանելի-անսասանելի
սաստիկ ժլատ, կծծի-վատնիչ, շռայլիչ
սաստկացում-մեղմացում, բրացում
սատանայի հետ ծնված (այլանդակ, շատ տգեղ)-գեղեցիկ, չքնաղ
սատանան վրան նստել (անհետ կորչել)-գտնվել
սատանա պայտող (շատ աչքաբաց, խորանանկ, ճարպիկ)-
դյուրահավատ, միամիտ
սատանա քշող (քաջ, անվախ)-երկչոտ, վախկոտ
սատանի ծին հեծնել (հակառակվել, համառել)-սատանի ծիուց իջնել
սատանից յոթ օր առաջ ծնվել (չափազանց խորանանկ լինել)-միամիտ
պարզասիրտ լինել
սարերի ետևում լինել (շատ հեռու լինել)-շատ մոտ լինել
սարի անասուն (անկիրթ, անտաշ, տգետ)-կրթված, գիտուն, խելացի
սարի պես//սարի նման (հաստատուն, մշտատև)-անցողիկ, ոչ մնայուն
սարքել-քանդել, ավերել, փչացնել
սարքին-անսարք
սարքովի-պատահական, բնական, իրական
սարքվել-քանդվել, ավերվել
սերեր-անսերեր, անպաճույճ, առանց կոտրատվելու
սեղանը պատրաստել-սեղանը հավաքել
սեղմ-տարածուն, ծավալուն

սեր-ատելություն, թշնամություն
սերմանել-հնձել, ոչնչացնել
սերմափոր-անսերմ
սերտ-նոսր, ցանցառ, փուչ
սեփական-օտար
սեփական աշքերով նայել (կողմնակալ վերաբերմունք ունենալ)-ուրիշ
աշքերով նայել (անաչառ լինել)
սրափ-հարբած, թմրած, ցրված
սրափվել, զգաստանալ-հարբել, արբենալ
սրափություն-զինովություն, թմրություն
սիրահոժար-ականա, դժկամորեն
սիրել-ատել, խորշել, չախորժել
սիրելի-ատելի
սիրելիություն-ատելություն, անբարյացակամություն
սիրտ անել (համարձակվել)-երկյուղել
սիրտը առնել (սիրտը շահել, գոհացնել, ամոքել)-բարկացնել,
տրամադրությունը գցել
սիրտը բարակել (խոճով դառնալ)-սիրտը քարանալ
սիրտը բացել (անկեղծորեն պատմել)-սիրտը փակել
սիրտը դրոյ ընկնել (վախենալ)-արիանալ
սիրտը ելնել (հուզվել, բարկանալ)-սիրտը իջնել
սիրտը թուլանալ (նվաղել, մարել)-սիրտը թունդ առնել
սիրտը լայն-սիրտը նեղ
սիրտը լցվել (զգացվել, հուզվել)-սիրտը դատարկվել
սիրտը կտրվել (անտարբեր դառնալ, անջատվել, հեռանալ)-սիրտը
տաքանալ
սիրտը ճխալ (հրճվել, շատ ուրախանալ, բերկոել)-տիսրել
սիրտը մտնել (դուր գալ, սիրելի դառնալ)-աշքից ընկնել
սիրտը շարժել (զգացվել, հուզվել)-գութը կորցնել
սիրտը շոյել (սիրաշահել)-սիրտը շոշափել (վիրավորել, ցավ
պատճառել)
սիրտը սառչել (սերը նվազել, այլևս չսիրել)-սիրտը տաքանալ
սիրտը փափկացնել (մեղմացնել)-սիրտը քարացնել (դաժանացնել)
սիրտը փափուկ (դյուրազգաց, նուրբ)-սիրտը կարծր
սիրտը քաղցրացնել-սիրտը դառնացնել (վշտացնել)
սիրտ տալ (քաջալերել)-հուսահատեցնել

սիրուն-տգեղ, գեշ
սիրունանալ-տգեղանալ
սրունություն-տգեղություն, գեշություն
խալ-ճիշտ, անսխալ, ուղիղ, շիտակ
խալական-անսխալական
խալ քայլ (սխալ արարք)-թույլատրելի՝ ճիշտ գործողություն
վզբնագիր-վերջնագիր
վզբնախաղ-վերջնախաղ
վզբնական-վերջնական
վզբնակետ-վերջնակետ
վզբնահանգ-վերջնահանգ
վզբունքային-անսկզբունք
վզբունքայնություն-անսկզբունքայնություն
վիզբ-վերջ, ավարտ, վախճան
վիզբ դրվել-վերջ դրվել
վխել-վերջացնել, ավարտել
վսվել-վերջանալ, ավարտվել
վորոմ-գոնոր (իրարանցում)-անորորություն
վոխի գլուխ (անարժեք բան)-արժեքավոր՝ պիտպնի բան
վղալ-քայլել, բռչել
վվածանալ, քաղցածանալ-կշտպնալ, հագենալ
վոր-անսովոր, խամ
վորաբար-արտասովոր
վորական-արտասովոր, բացառիկ
վորովի-բնական, բնատուր
սրագեն, զինավառ-անգեն
սնալի-անսպառնալի
սակ-սև
ուակել-սևանալ
սակին ճերմակին տալ-սկին տալ
ակություն-սկություն
սկուց-դեղնուց
սկրով դիմավորել (դիմադրել)-սիրով ընդունել
նել, շինել, կառուցել-ոչնչացնել, քանդել
սպրակ (սուտասան)-ճշնարտախոս
սվեր, բարձր, վեհ, ազնիվ

ստորադաս-գերադաս, վերադաս
ստորադասել-գերադասել
ստորադրյալ-պետ, մեծավոր
ստորանալ-վեհանալ
ստորգետնյա-վերգետնյա
ստորերկրյա-վերերկրյա
ստորին-վերին
ստվարածավալ-փոքրածավալ, մանրածավալ
ստրուկ-տեր, ստրկատեր
ստույգ-երկբայական, կասկածելի, անորոշ, տարտամ
սրամիտ-բթամիտ, տափակամիտ
սրամտություն-բթամտություն, տափակամտություն
սրանալ-բթանալ
սրել-բթացնել
սրընթաց, առաջընթաց-դանդաղորեն, դանդաղ, անշտապ
սրվել-բթանալ
սրտաբաց-ծլատ, կծի, գաղտնասեր, ծածկասիրտ
սրտակից-անսիրտ, անտարբեր
սրտի դողով-աներկյուղ, առանց հուզմունքի
սրտի խորքում (գաղտնի, բաքուն)-բաց, բացահայտ, հայտնի
սրտի մտոր (անկենժորեն, բացեիրաց)-կեղծորեն, գաղտնաբար
սրտին դիպչել-սրտին դուր գալ (հաճելի լինել)
սրտից քար ընկնել (հոգսից ազատվել)-խղճի վրա ծանրանալ
սրություն-բթություն
սուր-բուր, գուլ, տափակ
սուրբ-պիղծ
սուրը հանձնել (անձնատուր լինել հաղթողին)-սուրը մերկացնել
սուրը պատյան դնել (հաշտվել)-սուրը պատյանից հանել (պատերազմ
հայտարարել)
սուրը վայր դնել (կրիվը դադարեցնել)-սուրը ճոճել
սրողել-բացահայտել
սև-սպիտակ, ծերմակ
սևագիր-մաքրագիր
սևագրել-մաքրագրել
սևագրություն-մաքրագրություն
սևադեմ-սպիտակադեմ

սև աղվես դառնալ (թիշ-թիշ հազվադեպ երևալ)-ջրաղացի ճանապարհ
դառնալ
սևամորթ-սպիտակամորթ
սև ամպ իջնել (նոտալուտ վտանգ սպառնալ)-վտանգից հեռու
ապահով լինել
սևանալ-սպիտակել, ճերմակել
սևափայլ-սպիտակափայլ
սև գույներով նկարագրել (վատաքանել, պախարակել, պատկերել
որպես վատ) -վարդագույն ակնոցով դիտել
սևերես-ծերմակերես, պարզերես
սևերես դուրս գալ (ամոթով մնալ)-պարզերես դուրս գալ
սևը տալ (դժբախտացնել, ծանրորեն պատժել)-երջանկացնել
սև կատու անցնել (տարածայնություն դժգոհություն ծագել)-հաշտվել
սև հագնել (սուր պահել)-սգից դուրս բերել (սգից հանել)
սևություն-սպիտակություն, ծերմակություն
սև քվե տալ (դեմ քվեարկել)-ընտրել
սև օր (թշվառ վիճակ)-կարմիր օր (ուրախություն, բարվոք վիճակ)

Վ

Վախ-համարձակություն, քաջություն
Վախենալ-արիանալ, քաջանալ
Վախկոտ-քաջ, արի, անվախ
Վախկոտություն-քաջություն, համարձակություն
Վաղ-ուշ, անագան (=ուշ)
Վաղահաս-ուշահաս
Վաղվաղակի-շատ ուշ
Վաղուց-նոր, վերջերս, նորերս
Վաճառել-առնել, գնել
Վաճառորդ-գնորդ
Վայել-անվայել, անպատշաճ
Վայելչություն-անվայելչություն
Վայելուչ-անվայել, անվայելուչ
Վայելք-տառապանք

Վայր գցել-բարձրացնել, վերցնել
Վայրէջք-վերելք
Վայրէջքային-վերելքային
Վայրընթաց-վերընթաց
Վանում, հրում-ճգողություն, ճգում
Վառել-հանգնել, մարել
Վառվել-հանգչել
Վաստակել-կորցնել, զրկվել
Վատ աշքով նայել-լավ աշքով նայել
Վատ աստղի տակ ծնվել-երջանիկ աստղի տակ ծնվել (բախտավոր լինել)
Վատ համբավ ունենալ-լավ համբավ ունենալ
Վատ ճանապարհի վրա լինել (կորստաբեր գործ կատարել)-լավ
Ճանապարհի վրա լինել
Վատ մարդու ծեռք ընկնել (Վատ տիրոջ՝ դեկավարի մոտ աշխատել)-
լավ մարդու ծեռք ընկնել
Վարդ կտրել (կարմրել, շառագունել)-գույնը գցել (սփրոնել, այլայլվել,
գունատվել)
Վարը-վերը
Վարժվել-տարընտելանալ, հետ վարժվել
Վարկը բարձրանալ-վարկը ընկնել (իսայտառակվել)
Վարունգի ծառ բուսնել (գծովել)-հաշտվել, բարեկամանալ
Վեհ-ստոր
Վեհություն-ոչնչություն
Վեր-վար
Վերակենդանացնել-մեռցնել, սպանել
Վեր առնել (բարձրացնել)-վեր դնել (իջեցնել)
Վերասլացք-անկում, վայր ընկնելը
Վերացական-թանձրացական
Վերացականություն-կոնկրետություն
Վերացարկել-կոնկրետացնել, մասնավորեցնել
Վեր բռնել (գերադասել, առավելություն տալ)-ստորադասել
Վերելք-Վայրէջք
Վերելք (աճ տնտեսության)-անկում, քայլքայում
Վերին, վերևի-ցածրի, ներքևի
Վերին անկյունը նստել (բարձր դիրք պաշտոն գրավել)-վար մնալ

վերին արտի ցորեն (արտոնյալ մարդ)-արտոնությունից գուրկ մարդ
վեր կենալ-պառկել, նստել
վերիիշել, մտաբերել-մոռանալ
վերմակի չափով ոտք մեկնել-չափն անցնել
վերջալույս-արևածագ, արևագալ
վերջակետ դնել (ավարտել)-կախման կետեր դնել (որևէ հարցի
լուծումը առկախ բողնել)
վերջ դնել (վերջացնել, դադարեցնել)-սկսել, շարունակել
վեր-վեր թռչել (բարկանալ, հուզվել, պարծենալ)-հանգստանալ,
համեստանալ
վերցնել, առնել-ետ տալ, վերադարձնել
վերքը բանալ (ցավը նորոգել)-վերքը փակել
վերջին սպերանի դնել (սփոփել, հանգստացնել)-վերքը փորփրել
վերև-ներքև
վերևի մասը-ներքնամասը, տակը
վերևում-ներքևում
վգին ընկնել (բեր դառնալ)-վգից ընկնել (բերից ազատվել)
վիզը ծուռ//վիզը թեր (գիշիկոր, տիտոր)-ուրախ, հպարտ, անընկճելի
վիզը հաստանալ (գիրանալ)-վիզը տանձակոր դառնալ (շատ նիհարել,
հյուծվել)
վիթսարի-փոքր, չնչին, հյուլեաչափ
վիրավորանքը կուլ տալ (չպատասխանել)-վիրավորանք հասցնել
վիրավորանքի դեմ
վճարովի-անվճար, ձրի
վճռաբար-երկշոտ վախկոտ կերպով
վնաս-օգուտ, շահ
վնասակար-օգտակար, անվնաս
վնասել-նպաստել
վնաս կրել-օգուտ քաղել
վսեմ, վեհ-ցածրոգի, ստոր, նվաստ
վստահ-անվստահ, վարանոտ
վստահելի-անվստահելի
վստահորեն-անվստահորեն
վտանգավոր-անվտանգ
վրա-տակ, ներքո
վրան առնել (խոստովանել, ընդունել)-հանձն չառնել, հանցանքը

մեղքը չընդունել
վրան մնալ (չվաճառվել)-իրացվել, փողի վերածվել
վրդով, վրդոված-անվրդով, անխոռվ, խաղաղ
վրդովություն-անվրդովություն

ՏԱ

տագնապ-հանդարտություն, խաղաղություն, անդորրություն
տալ, հանձնել-առնել, ստանալ, ընդունել, վերցնել
տալացուկ (=տալու ենթակա, պարոք)-առնելացուկ (=առնելիք)
տախտակը պակաս (տես՝ ծալ(ք)ը պակաս)
տակ-վրա
տակը դատարկ (ոչինչ չունեցող, աղքատ)-տակը լիքը (ունեոր,
հարուստ)
տակին գլխին (շարունակ, անընդհատ)-մեջընդեց, ընդիատումներով
տակից դուրս գալ (երախտահատուց լինել)-տակը մնալ
տաղանդ, քանքար-միջակություն
տաղանդավոր-ապաշնորհ, անտաղանդ
տաղանդավորություն-ապաշնորհություն
տաղտկալի-հաճելի, հետաքրքրական
տաճիկ կտրել (սաստիկ բարկանալ, դաժանանալ, կատաղել)-գութ
ունենալ, մեղմանալ
տամարը գտնել (համոզել)-համոզել չկարողանալ
տանել-բերել
տանելի-անտանելի
տանել չկարողանալ (ատել)-ուշքը գնալ (շատ սիրել)
տանելիք-բերելիք
տանը մնալ-մարդու գնալ (ամուսնանալ)
տան ծուխը կտրվել (օջախը ոչնչանալ)-օջախը ծխել(տունը շենանալ)
տան ճրագը վառ պահել (տունը շենացնել)-օջախի ծուխը մարել՝
հանգցնել
տանուլ տալ (պարտվել)-հաղթել, շահել
տաշտն ու մաղը կախել (քաղցած մնալ, կարիքի մեջ լինել, տան
ամբողջ հացն ուստել՝կուշտ կյանք վարել
տապ-սարսուռ, դող

տապ-ցուրտ, սառնամանիք

տասը մատից տասը հունար կաթել (շատ արիեստների տիրապետել,

բազմաշնորհ լինել)-շնորհից՝ ծիրից գուրկ լինել

տարաժամանակյա-համաժամանակյա

տարակա (=հեռավոր, հեռու)-մերձակա

տարակուսորեն-անտարակուսորեն

տարբեր-նման, նույն

տարբերացնել-միացնել, նույնացնել

տարբերացում-նույնացում

տարեսկզբյան-տարեվերջյան

տարեսկիզբ-տարեվերջ

տարին բոլոր (միշտ, անընդհատ, անդադար)-երբեք, ոչ մի ժամանակ

տարիքն առած (չափահաս, ծեր)-երեխա

տարրալուծելի-անտարրալուծելի

տարօրինակ-սովորական, բնական

տաք, կիզիչ-պաղ, սառն, ցուրտ, հով

տաքանալ-սառչել, ցրտել, հովանալ, պաղել

տաքավուն (=մի թիչ տաք)-պաղավուն, սառնավուն

տաքարյուն, կրակոտ-պաղարյուն, սառնարյուն, հանգիստ

տաքացնել-սառեցնել, հովացնել

տաքացում-հովացում, սառեցում, զովացում

տաք գլուխ (ոյուրագրգիռ, տաքարյուն)-սառնարյուն, հանգիստ

տաք-տաք-սառը-սառը

տաքություն-սառնություն, զովություն

տաքուկ-ցուրտ, սառը, զովաշունչ

տեղացի-եկվոր, օտարական

տեղը նեղացնել (ծանր վիճակի մեջ դնել գցել)-տեղը լայնացնել

տեղը տեղին (մանրամասն, կետառկետ)-համառոտ, ամփոփ

տեղի-անտեղի

տեղի տալ (նահանջել, ընկրկել)-ասպարեզը ուրիշին չթողնել, չգիջել

տեղյակ-անտեղյակ

տեղում տալ-առաջ գմալ (որևէ գործում զարգացում ունենալ,
առաջադիմել)

տեսադաշտից դուրս մնալ (անուշադրության մատնվել, բարձիքողի
լինել)-տեսադաշտում գտնվել

տեսակցություն-անջատում

տեսանելի-անտեսանելի
տեսանելիություն-անտեսանելիություն
տեսնվել (հանդիպել, տեսակցել)-բաժանվել, հեռանալ
տեսունակ-կույր
տեր-հպատակ, գերի, ծառա, ստրուկ
տերավոր-անտեր, անտիրական
տեր դառնալ (տնօրինել, սեփականել)-անտեր մնալ
տերը չինել (տիրություն չանել)-տեր կանգնել
տիվ-գիշեր, ցայգ
տիրաբար-ծառայաբար, ստրկաբար
տիրասեր-տիրատոյաց
տիրունի-անտեր
տիրել-ուրախանալ
տիրություն-ուրախություն
տիխուր-ուրախ
տկար-առողջ, ուժեղ, զորեղ, կորովալի
տկարամիտ-ողջամիտ, կորովամիտ, մտացի (=ուշիմ, խելացի)
տկարանալ-ուժեղանալ, զորեղանալ
տկարացնել-ուժեղացնել, զորեղացնել
տկարություն-ուժեղություն, զորություն
տնաշեն-տնավեր, տնաքանդ
տնավոր-անտուն
տնից-տեղից կտրված (վտարանդի)-բնիկ, տեղացի
տնվոր-տնատեր
տնտեսել-շռայել, վատնել
տնտեսվարություն-անտնտեսվարություն
տոր-զով, հով, պաղ, ցուրտ
տոնական, շքեղ-ամենօրյա, հասարակ
տոնականորեն-միապաղաղ, ծանծրալի
տոնը բարձրացնել-տոնը իջեցնել
տոն տալ (խրախուսել, ոգևորել)-թևաթափ անել (հուսահատեցնել,
ընկճել)
տոպրակը բաց անել (ասել, խոսել)-տոպրակը դատարկել (ասելիքը
ավարտել)
տրամաբանական-հակատրամաբանական
տրամադիր-անտրամադիր

տրամադրությունը բարձրանալ-տրամադրությունը ընկնել (տիսրել)
տրտմել-ուրախանալ, զվարճանալ
տրտմություն-ուրախություն, զվարճություն
տրտում-ուրախ, զվարք
տուն դնել (ընտանիք կազմել, նյութական միջոցներ հայթայթել)-տունը
քանդել
տունդ շինվի-տունդ քանդվի (անեծք տունդ օջախդ ավերվի)
տունը այրել շորահոտ չգալ (շատ չքավոր լինել, հագուստեղեն
չունենալ)-տունը նտնելիս բարեզ նոռանալ
տունը աքլորին բարձել-բարեկեցիկ կյանք վարել
տուն ու տեղ դառնալ (տնավորվել)-անընտանիք մենակ մնալ
տևական-կարճատև, ժամանակավոր, վաղանցիկ
տևականորեն, շարունակաբար-կարճատև, սեղն
տևականություն-վաղանցիկություն

Բբ

րոշ (=մաքուր, մաքրափայլ)-աղտոտ, կեղտոտ, կեղտակոլոլ
րոպե առաջ (շուտ, արագ)-ուշ, դանդաղ
րոպեի ազդեցության տակ (տվյալ պահի ապրումների մեջ իրեն հաշիվ
տալ չկարողանալով)-իրեն տիրապետել կարողանալով
րոպեից օգտվել (նպաստավոր հանգամանքներից հարմար պահը բաց
չքողնել)-րոպեն բաց բողնել//րոպեն կորցնել (հարմար պահը
առիթը չկարողանալ օգտագործել)

Ցց

ցած զցել (տապալել, գրաված պաշտոնից հանել)-բարձրացնել
ցած (ր)-վեհ, բարձր, վսեմ, հպարտ, գոռող
ցածրածայն-բարձրածայն
ցածրացում-բարձրացում
ցամաք-ջուր, ծով
ցամաք աղբյուր (անկարեկից)-օգնող, կարեկից
ցամաք աչքով ապրել (լաց՝ դժբախտություն՝ սուզ չտեսնել)-ժանր

կյանքով ապրել
ցամաքել, վերանալ-թացանալ, ներծծվել
ցամաքեցնել, չորացնել-թրցել, թացացնել
ցանաք հացի կարոտ (ծայրահեղ աղբատ) -ունեոր, ընչատեր
ցանաք ձորի աղվես դառնալ//օգոստոսի աղվես դառնալ (խիստ
հյուծվել, շատ նիհարել)-կազդուրվել, գիրանալ
ցայգ (=լուսաբաց, այգաբաց)-գիշերամուտ
ցանել-հնձել, քարել
ցանկալիություն-անցանկալիություն
ցանցառ-խիտ, թավ
ցանցառանալ-խտանալ, թավանալ
ցավի գալ (հիվանդանալ)-առողջանալ, կազդուրվել
ցավի մեջ ընկնել-դժվար վիճակից դուրս գալ, հոգսերից ազատվել
ցավի սիրտ (տհաճությամբ, հարկադրելով, ստիպված)-հաճնլիորեն
ցավ ու կրակ (գլխացավանք, փորձանք, դժբախտություն)-
հաջողություն, բախտավորություն
ցերեկ-գիշեր
ցերեկային-գիշերային
ցնծագին-տխրագին
ցնծալ, ուրախանալ-տրտմել, տխրել, թախտել, սգալ
ցնծություն, հրճվանք-տխրություն, թախիծ, թախծություն
ցոլք-ստվեր, շուրք
ցոփ-ժուժկալ, պարկեշտ, համեստ
ցոփություն-պարկեշտություն, համեստություն
ցրել-հավաքել, խնբել, կենտրոնացնել
ցրվել-խմբվել, հավաքվել, կենտրոնանալ
ցուրտ-շոգ, տապ

Ուռւ

ուժգնորեն-թույլ կերպով, թուլորեն
ուժեղ-թույլ, տկար
ուժեղանալ-տկարանալ, թուլանալ
ուժեղացնել-թուլացնել, տկարացնել
ուժեղություն-թուլություն, տկարություն, անզորություն

ուժերը ջլատել (ուժեղ լարվածությունից մեծ ջանքեր գործադրելուց
տկարանալ)-ուժերը հավաքել
ուժի գալ (ուժերը վերականգնել)-ուժից ընկնել (տկարանալ)
ուժից վեր լինել (հիմարավորություններին համապատասխան չլինել)-
ի վիճակի լինել
ուխտ դնել-ուխտը կոտրել (երդումը՝ որոշումը խախտել)
ուղարկել-ստանալ
ուղիղ-ծուռ, կեռ, խորդուբորդ, սխալ, թյուր, սուտ, արտուղի
ուղիղություն-կորություն, թեքություն
ուղագիծ-կորագիծ
ուղախոս-սխալախոս, ստախոս, թլվատ
ուղակի-անուղղակի, ոչ անմիջական
ուղահայաց-հորիզոնական
ուղաձող-կեռաձող
ուղամիտ-խորամանկ, անարդարամիտ, երկերեսանի
ուղափառ-կաթոլիկ, անհավատ, խարդախ, նենզ
ուղել, շտկել-ծռել, թեքել, կեռել, սխալեցնել
ուղորդ (=ճիշտ, շիտակ)-սուտ, կեղծ
ուղվել-ծռվել, թեքվել, կորացվել
ուղն ու ծուծը (հիմնականը, գլխավորը)-երկրորդականը, անկարևորը
ուղտը պոչից վերցնել (հեշտ բանը դժվարացնել)-դժվար բանը
հեշտացնել
ուղտի ականջում քնած (անտեղյակ)-ճարպիկ, տեղյակ
ուղտի նման ոխ պահել-ոխը վրեժը մտքից հանել նոռանալ
ուղտի պոչի նման ոչ երկարել, ոչ կարճանալ-առաջադիմել, մեծ
հաջողություն ունենալ կյանքում
ունքանեցը բացվել (մոայլությունն անցնել)-մոայլվել, տխրել
ունքերը բացել-ունքերը կիտել (տխրել)
ունքը շինելու տեղ աչքն էլ հանել (դրությունը վատքարացնել, ավելի
մեծ վնաս հասցնել)-դրությունը լավացնել
ունկոր-աղքատ, չքավոր, չունկոր
ունկորություն-չքավորություն, կարիք
ուշադիր-անուշադիր
ուշադրություն-անուշադրություն
ուշինություն-անուշինություն

ուշքը գնալ (ուշաբափիվել)-ուշքը գալ (սթափիվել)
ուշքը վրան (սթափ վիճակում)-թմրած ցրված վիճակում
ուռչել-սմբել
ուռչել-փրկել (խոռվել)-հաշտվել
ուռուցիկ-գոգափոր
ուսյալ-տգետ, անուս
ուսումնասեր-ուսումնատյաց
ուս ուսի տալ (համերաշխ հանդես գալ)-իրար խանգարել, համատեղ
չզործել
ուրախ-մռայլ, տխուր, թախծոտ, տրտում
ուրախաբար-տխրաբար, տխրորեն
ուրախաբեր-տխրաբեր
ուրախադեմ-տխրադեմ
ուրախալի-տխրալի, թախծալի, ծանծրալի
ուրախալից-տխրալից, թախծալից
ուրախաձայն-տխրաձայն
ուրախանալ-տխրել, տրտմել, ծանծրանալ
ուրախացնել-տխրեցնել, վշտացնել
ուրախությանը չափ ու սահման չլինել//ուրախությունից պար գալ-
ուրախությունը փորը մնալ
ուրախություն-տխրություն, դառնություն, դարող, վիշտ, թախիծ
ուրախ-ուրախ-տխուր-տխուր
ուրանալ-խոստանալ, խոստովանել
ուրանալի-խոստովանելի, անուրանալի
ուրիշ երգ երգել (այլ բան ասել)-խոսքը կարծիքը չփոխել

Փի

փաթաքել-քանդել, արծակել, բացել
փակ-բաց
փակագիծը փակել (խոսակցությունն ավարտել)-փակագծերը բացել
(բացատրել ասածը)
փակ աչքերով (առանց մտածելու)-բաց աչքերով (գիտակցաբար,
հասկանալով)
փակ բերան-բաց բերան (անգաղտնապահ)

փակ դրներով (ծածուկ, գաղտնի, դրնփակ)-բաց դրներով (հայտնի, կողմնակի անձանց ներկայությամբ)

փակ դրւոք բաց անել (վիճակը բարվոքել, պայմանները լավացնել)-բաց դրւոք փակել

փակել, կողպել-բաց անել, բացել

փակը գցել (կողպել)-փակը ետ գցել (բացել)

փաղաքանք, գգվանք-կոպտություն

փայլուն-անփայլ, անշուր

փայտը շատ ժոել (ծայրահեղության մեջ ընկնել)-չափը պահել

փայտի զոռով (ստիպողաբար)-կամավոր կերպով, իր կամքով, առանց ուժ գործադրելու

փառաբանել, գովաբանել-վատաբանել, պախարակել, պարսավել, նախատել, կշտամբել

փառասեր-համեստ, փառքի չճգտող, փառախույս

փառասիրություն-համեստություն, փառատեցություն

փառավոր-փառազուրկ, անփառունակ, խայտառակ

փառունակ (=փառավոր)-անփառունակ

փառք, հռչակ-խայտառակություն, անարգանք

փառք է (անհամենատ լավ է)-վատ է

փաստալից-փաստազուրկ

փարթամ-աճազուրկ, աղքատ, չքավոր

փարթամանալ-աղքատանալ

փարթամություն-աղքատություն

փափագելի-անփափագելի, խորշելի

փափախը գետնով տալ (անունը կոտրել, անպատվել)-պատիվը պահել

փափկարուրդ-կոշտարուրդ

փափկածայն-կոշտածայն

փափկանագ-կոշտանագ

փափկանալ-կոշտանալ, պնդանալ, կարծրանալ

փափկանկատություն-աննրբանկատություն

փափկասիրտ-խիստ, դժնյա, քարասիրտ

փափկավուն-կոշտավուն

փափկացնել-կոշտացնել, պնդացնել

փափկացվել-կոշտացվել, պնդացվել

փափկացում-կոշտացում, կարծրացում

փափկություն-կոշտություն, կարծրություն
փափուկ-կոշտ, կարծր, չոր, պինդ, բիրտ, կոպիտ
փափուկ սիրտ (շուտ ազդվող, նրբազգաց)-կոշտ քար սիրտ
փետուր փոխած հավ դառնալ//թրջված հավ դառնալ (խեղճանալ,
ընկճվել)-շքեղանալ, գեղեցկանալ, վեհանալ
փթթել, ծաղկել-թոշնել, թառամել
փիշտ-փիսի
փիշտ-փիշտ-փիսի-փիսի (=կատվին կանչելու բացականչություն)
փշերի վրա նստած լինել-հանգիստ խաղաղ վիճակում լինել
փշոտ ճանապարհ (կյանքի և գործունեության դժվարին ուղի)-կանաչ
ճանապարհ
փոթորկային գիշեր-լուսապայծառ խաղաղ առավոտ
փոխանակելի-անփոխանակելի
փոխառություն-փոխառություն
փոխատու-փոխառու
փոխ տալ-փոխ առնել
փողը քամու բերանը տալ (շռայլել, վատնել)-փողը տեղին ծախսել
փոշին երկինք բարձրացնել (պատժել, կործանել, հարվածել)-փոշին
քամուն չտալ
փոստը հանել (տանջել, չարչարել)-փոստը պրծացնել
փորը դատարկ (քաղցած, սոված)-փորը լիքը (կուշտ)
փորը ծովել (վերաբերմունքը վատանալ, հակառակվել)-
վերաբերմունքը լավանալ, համակերպվել
փորը հաստանալ-փորը մեջքին կաչել (քաղցած լինել, նիհարել)
փորը սատանա (օձ) մտնել (հակառակվել, չար բան անել)-հաշտվել,
բարիխանալ
փորը վեց-վեց անել (շատ քաղցած լինել, քաղցից տրորվել)-քաղցը
հագեցնել
փորկապություն-փորլուծություն
փորձառու-անփորձ
փորձված աչք (հնուտ, լավն ու վատը ջոկող)-անփորձ աչք
փորունը սիրտ չմնալ (սաստիկ վախենալ, սարսափել)-արիանալ
փորում մնալ (չիրականանալ)-կարողանալ վայելել
փորում օձեր լինել (չարամիտ նենգ նարդ լինել)-բարի բարյացակամ
ճշմարտասեր մարդ լինել
փոփոխ-անփոփոխ

փոփոխական-հաստատուն, մնայուն
փոփոխամիտ-հաստատամիտ, հաստատակամ
փոփոխելի-անփոփոխելի
փոքր-մեծ, երկար, բարձր, ավագ
փշաժ տիկ (հպարտ, գոռող)-համեստ, խոնարի
փրկարար-կործանարար, կորստաբեր
փրկել, ազատել-կործանել
փութաջան-անփույթ, հեղզ, ծույլ
փութկոտ-դանդաղկոտ
փուխր-կարծր, պինդ
փուշը թողնել (հուսահատվել, ընկճվել)-հուսավառվել, ոգևորվել,
խրախուսվել
փուչ ելնել (ի դերև ելնել, ապարոյուն իզուր անցնել)-իրականանալ,
արոյունքի հասնել

ՔՊ

քակտելի-անքակտելի
քաղաքակիրք-քարբարոս, վայրենի, վայրագ
քաղաքակրթություն-քարբարոսություն, վայրագություն
քաղաքավարի-կոպիտ, գոտիիկ, անտաշ, անքաղաքավարի
քաղաքավարություն-գոտիկություն, կոպտություն, անտաշություն
քաղաքացիական-քրեական
քաղել-հագենալ, կշտանալ
քաղցր, անուշ-դառը, լեղի, կծու, թթու
քաղցր աչք (քարյացակամություն, բարեհած վերաբերնունք)-չար աչք
քաղցր աչքով նայել-ծուռ աչքով մտիկ տալ (թշնամությամբ
ատելությամբ վերաբերվել)
քաղցրաբար-դառնաբար
քաղցրաբարո-դառնաբարո
քաղցրաբեր-դառնաբեր
քաղցրաբուխ-դառնաբուխ, դառնություն պատճառող
քաղցրագին-դառնաբացին
քաղցրաթախիծ-դառնաբախիծ
քաղցրաժպիտ-դառնաժպիտ

քաղցրավուր-դառնալուր
քաղցրախոս-դառնախոս (=դառն խայթող լեզվով խոսող)
քաղցրախորհուրդ-դառնախորհուրդ
քաղցրահամ-դառնահամ
քաղցրահամբույր-դառնահամբույր, անբարեհամբույր, դժնի, դաժան
քաղցրահնչյուն-դառնահնչյուն, դժվարահնչյուն
քաղցրածայն-դառնածայն
քաղցրանալ-դառնանալ
քաղցրանուշ-դառնանուշ (=դառն և անուշ, իր դառնությամբ իսկ
քաղցր)
քաղցրաշունչ-դառնաշունչ
քաղցրապես-դառնապես
քաղցրապտուղ-դառնապտուղ
քաղցրաջուր-դառնաջուր
քաղցրասիրտ-դառնասիրտ
քաղցրավուն-դառնավուն
քաղցրացնել-դառնացնել
քաղցրորեն-դառնորեն
քաղցրություն-դառնություն
քամած լիմոն դարձած (հոգնած, ուժասպառ եղած)-հալից չընկած
(ուժեղով լի, անխոնջ)
քամի կուլ տալ (անգործ լինել)-քիթը սրբելու ժամանակ չունենալ
քամին քաշել (ցրտահարվելուց հասկերը փուչ մնալ)-հասկ գցել
(հասկակալել)
քանու բերած (անաշխատ եկամուտով ձեռք բերած)-տքնանքով
դժվարությամբ ձեռք բերած
քանակավոր-անքանակ
քանի անգամ (քազմից, շատ-շատ դեպքերում)-հազվադեպ, քիչ
քանի կտոր դառնալ (խիստ զբաղված ծանրաբեռնված լինել)-անգործ
պարապ մնալ
քաշ գցել (գիրանալ)-նիհարել
քաչալ հավի միս ուտել (շատ ապրել)-կարճ կյանք ունենալ
քաջ, համարձակ, խիզախ, անվախ, արի-վեհերոտ, վախկոտ
քաջարի, անվախ, անվեհեր-երկչոտ, վախկոտ
քառածայն-միածայն, եռածայն
քար անտարբերություն (սառը անկարեկից վերաբերմունք)-քերմ

կարեկցական վերաբերմունք
քարավան կտրող դուրս չգալ-լուրջ գործ կատարելու ունակ՝ կարող
լինել
քար դնել մի բանի վրա (մոռանալ տալ)-քարի տակից հանել (հիշել)
քարը դուրս բերել (գործը հաջողեցնել)-քարը ծովը զցել (ձախողել)
քարը ծովը գլորվել (հեղինակագրկվել, անհաջողության մատնվել)-
հեղինակություն ճեղք բերվել
քարը տեղը գտնել (խոսքը նպատակին հասցնել)-խոսքը նպատակից
շեղել
քարը քարին չքողնել (ավերել, հիմնահատակ կործանել)-շեն դարձնել,
կառուցել
քարին քացի տալով ապրել (նեղության կարիքի մեջ լինել)-լիության
մեջ ապրել
քարին քսել (ստացածն ուրանալ չվերադարձնել)-հատուցել
քար լինի կտրաքի (անհնարին է դիմանալը)-հանդուրժելի է, դիմանալը
հնարավոր է
քար խառնել (գործը խանգարել)-գործը հաջողեցնել
քարով կարկուտով (մեծ դժվարությամբ)-հեշտությամբ
քարով (ը) տալ (վարկաբեկել)-հեղինակությունը՝ պատիվը
բարձրացնել
քարտերը բացել (գաղտնիքները բացահայտել)-քարտերը խառնել
քացախ ծախողի ննանվել (նոայլվել)-գոհանալ
քեֆը բացվել (տրամադրությունը բարձրանալ)-քեֆը կոտրվել
քեֆը տեղը լինել//քեֆին քեֆ չհասնել (լավ տրամադրություն ունենալ)-
քեֆը հարամ լինել (տրամադրությունն ընկնել)
քթին տալ (մերժել, արգելել)-քույլ տալ
քթի տակ (շատ մոտիկ)-յոր սարից այն կողմ
քթի տակի/քթի տակին (մտքում ցածրածայն (ծիծաղել խոսել)-
բարձրածայն (ծիծաղել խոսել)
քթից այն կողմ չտեսնել (սահմանափակ լինել)-հեռատես լինել
քթից բերել (վայելել չքողնել, տեղը հանել)-հալալ անել
քթից թռած//պնչից թռած (մնկին շատ նման, միևնույն բնավորությամբ)-
տարբեր հակառակ բնավորությամբ
քթի անել (վիրավորվել, նեղանալ, խօսվել, թթվել)-հաշտվել,
ուրախանալ
քթը բարձր (գոռող)-քթը կախ (տխուր, շվար)

քիթը բարձրացնել (արհամարհել, գոռոզամտանալ)-քիթը կախել
քիթը վեր (գոռոզ, մեծամիտ)-համեստ, հեզ, խոնարի
քիթը տրորել (նվաստացնել)-պատվի արժանացնել
քիթը ցցել//քիթը տնկել-գլուխը խոնարհել
քիթ բափ տալ (հոխորտալ, չարանալ)-հանդարտվել, բարիանալ
քիթ-մօռութ կախել (տխրել, տրտմել)-ունքերը բացել
քիթ ու բերան անել (դժկամել)-ախորժելի լինել
քիթ ու մոռլը անել//քիթ ու պրունգ անել-ուրախանալ
քնել-արբնանալ, զարբնել
քնեցուցիչ-զարբնեցուցիչ, զարբուցիչ
քննադատելի-անքննադատելի
քննադատորեն-անքննադատորեն
քննելի-անքննելի
քնքշարար-անքնքշարար, կոպտաբար
քնքշանալ-խստանալ, կոպտանալ, կարծրանալ
քնքշություն-կոպտություն, խստություն
քնքուշ-կոպիտ, բիրտ, խիստ, ծանր
քողարկել-քողազրկել, բացահայտել
քոռ բախտ (անհաջողություն, դժբախտություն, վատ ճակատագիր)-
բարի աստղ (Երջանկություն)
քոռ կոպեկ չունենալ (փողից բոլորովին զուրկ լինել)-հարուստ լինել
քոռ ու փուչ անել (փչացնել, վատնել)-խնայել, տնտեսել
քոսակ տարի (մեղմ անսառնանանիք տարի)-դաժան՝ շատ ցուտ ծնեռ
քրիստոնյա-հեթանոս, մահմեղական
քրիչ-հեկեկոց, հեկեկանք
քուն-անքնություն, արբնություն
քունը աչքերին գալ (քնել)-քունը աչքերից փախչել
քունը կտրել (չքնել, անքուն մնալ)-քուն քաշել (խոր քնել)
քունը հաղթել (չկարողանալ դիմադրել քնելու ցանկությանը)-քունը
փախցնել

Օօ

օբյեկտիվորեն-սուբյեկտիվորեն
օգնել-վնասել, խանգարել

օգնության ձեռք մեկնել (օգնել, օգնության հասնել)-խանգարել,
վնասել
օգնություն-արգելք, խոչընդոտ
օգոստոսի աղվես (նիհար)՝գեր
օգտակար-վնասակար, գուր, ապարդյուն
օգտակարություն-վնասակարություն
օգտավետ-վնասակար, անօգուտ, անշահավետ
օգուտ, շահ-վնաս, նյութական կորուստ
օդային-ցամաքային, ջրային, հակաօդային
օժանդակել, նպաստել-խանգարել, խոչընդոտել
օժիտավոր-անօժիտ
օճը բնից հանել (ճարտար լեզու ունենալ, կարողանալ համոզել)-
հնայել համոզել գրավել չկարողանալ
օծի լեզի (շատ դառն)՝շատ քաղցր
օծիքը ձեռք տալ (բռնվել)-ազատվել
օծ խուզող (ժլատ, կծծի)-առատաձեռն
օծ ու գոտի (անհաշտ, կրվող)-հաշտ ու խաղաղ, խաղաղասեր
օջախը հանգչել (տունը ավերվել)-օջախը ծխալ
օջախը շեն կենալ (տունը կանգուն մնալ)-օջախը քանդվել (տունը
լրվել ավերվել)
օջախ վառել (տուն դնել, ընտանիք կազմել)-օջախի ժուխը կտրել (շատ
ծանր կորուստ ունենալ)
օջախ վառող (տնարար, տուն ու տեղ դնող)-օջախ մարող (տնավեր,
տուն քանդող)
օտար-հարազատ, բնիկ, տեղացի, գուտ, բուն
օտարանալ-հարազատանալ
օտարասեր-օտարատյաց
օտարասիրություն-օտարատեցություն
օր արև չունենալ (թշվառ կյանք անցկացնել)-օր արև տեսնել
օրենք-անօրինություն
օրենք, կանոն-բացառություն
օրը չանցած (իսկույն, նույն օրը, առանց ժամանակ կորցնելու)-հետո,
հաջորդ օրերին
օրը սև անել (տաճճել, հալածել, ճնշել)-օր ու արև տալ (ուրախացնել)
օրիգինալ (=բնագիր, սկզբնագիր)-պատճեն, թարգմանություն

օրինաբար-անօրինաբար, ապօրինի կերպով
օրինական-ապօրինի, հակաօրինական
օրինականություն-ապօրինություն
օրինակելի-անօրինակելի, այպանելի
օրինաչափ-պատահական, դիպվածական
օրինաչափական-անօրինաչափական, օրինաչափ բնույթ չունեցող
օրինապահ-օրինազանց
օրինապահություն-օրինազանցություն
օրինավոր-անօրեն, ապօրինի
օրինավորություն-ապօրինություն
օրինել-անհծել, նգովել
օրինություն, օրինանք-անենք, նգովք
օրվա հացի կարոտ (աղբատ, ջրավոր, չունկոր)-հարուստ, ունկոր, մեծ
ունեցվածքի տեր
օրվա փուշը կոտրվել (ցուրտը մեղմանալ)-ցուրտը խստանալ,
ջերմաստիճանը իջնել
օր ցերեկով-մուր գիշերով
օր ու գիշեր (անընդհատ, անվերջ, միշտ)-երբեք, ոչ մի ժամանակ

ՖՖ

ֆալախա զարնել (ֆալախայով պատժի ենթարկել. ֆալախկա=հին
դպրոցում աշակերտներին պատժելու գործիք)-կարգապահական
տույժից ազատել
ֆալախա ուտել (պատժվել, տույժի ենթարկվել)-գանակոծվելուց
ազատվել
ֆալշ (=կեղծիք, խարդախում)-ճշմարտություն, անկեղծություն
ֆակուլտատիվ (=ոչ պարտադիր, կամովին ընտրվող)-պարտադիր,
մշտական
ֆամիլյարություն (=անկաշկանդություն)-կաշկանդված լինելը,
կաշկանդանք
ֆանտազիա (=երևակայություն)-իրականություն, իրողություն
ֆանտաստիկ-իրական, սովորական, ռեալ
ֆանտաստիկական (երևակայական, ցնորական)-իրական,
իրագործելի

Ֆանֆարոն (=գոռողամիտ, պարծենկոտ, գլուխգովան)-համեստ,
խոնարի, հեղաբարո

Ֆենոմեն (=բացառիկ արտասովոր արտակարգ երևույթ)-սովորական
երևույթ

Ֆիասկո (=լիակատար ծախողանք)-փայլուն հաջողություն,
բարեբաստիկ վիճակ

Ֆիզիկական-մտավոր, հոգեւոր, հոգեկան

Ֆիզիկական աշխատանք-մտավոր աշխատանք

Ֆիզիկապես-հոգեպես

Ֆիկցիա (=պատրանք, մտացածին բան)-իրականություն, իրական բան

Ֆինալային (=եզրափակիչ մաս հանդիսացող, ավարտային)-
Ելքնթացային, մեկնարկային

Ֆլորա (=բուսական աշխարհ)-Փառանա (կենդանական աշխարհ)

Ֆոտոսիրող-մասնագետ, լուսանկարչությամբ գրադարձող անձ

Ֆորմալ (=ձևական, ձևամոլական)-էական, էությունից բխող

Ֆորմալիստ (=ձևապաշտ)-ունալիստ (=իրապաշտ)

Ֆորմալիստություն (ձևականություն, ձևապաշտություն)-ռեալիզմ
(իրապաշտություն)

Ֆրանսասեր-Ֆրանսատյաց

Ֆրանսասիրություն-Ֆրանսատեցություն

Ֆուլսարա (=աղքատ, մուրացկան)-հարուստ, ունկոր

Ֆունդամենտալ (=ամուր, հաստատուն, հիմնական, գլխավոր)-
խախուտ, անկայուն, անհաստատ, երերուն, երկրորդական,
անկարևոր

Ֆուտբոլասեր-Ֆուտբոլատյաց

Ֆուտբոլասիրություն-Ֆուտբոլատեցություն

Աղաֆանյան Խաչատրու, Աղաֆանյան Զարիկ

**ԻԳԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆԱՌՈՒՆԵՐԻ ՍՊԸՐԱԱ-ՊԱՏՄԱԿԱՆ
ԴՐԱՎԱՏԵԱՌՈՒՆԵՐԸ ԴԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ (ըստ ԱՂԱԶԱՆ ՑՈՒՄԱԾԱՌԻ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ)**

Աղաֆան տոհմածառի պատմության առաջին մասում («Մանկավարժ», 1991,թիվ 2) խոսք է եղել հայրենակցական- ազգակցական խնբի, Մաստարա գյուղի պատմության, Աղաֆան «ազգի» արական անձնանունների, դրանց սոցիալ- պատմական հիմնավորման ու միտումների մասին: Չուրջ վեց սերունդ ընդգրկող տոհմածառի պատմության հակիրճ քննությամբ կատարվել է ընդհանրացում. Երևույթը հատկանշական է հայկական ողջ գյուղաշխարհին:

Մինչև 19-րդ դարի կեսերը հգական անձնանունները սակավ են եղել: Անոք ու անպատշաճ է համարվել կնոջը անունով դիմելը: Տարեցներից շատերն այսօր էլ պահպանել են հիմնավուրց այդ սովորույթը: Տղամարդոց կնոջը սովորաբար կոչել է «աղջի», «հարս»: Անուսինը,թեև թոռների տեր, զրուցելիս, իր կնոջ հասցեին խոսելիս գործածել է «ին նշանածը», «այսինչի աղջիկը», «գաղթականի աղջիկը» ծևերը: Կինն էլ ամուսնու մասին խոսելիս օգտագործել է «նա» բառը կամ երեխայի անուն+հայրը կապակցությունը (Վարագդատի հայրը, Շողիկի հայրը): Ինչ խոսք, այդ կերպ դիմելը բնորոշ, առանձնահատուկ է եղել աշխատավորական խավերին և ոչ թե բագավորական կամ իշխանական տներին, իշխող դասերին:

Յր.Աճառյանի այն հավաստումը, թե «Դայոց պատմության մեջ իգական անուն չկա», որի պատճառով էլ 19-րդ դարի կեսերին «ազատ ասպարեզ բացվեց բառակերտության և սկսեցին հորինել ամեն տեսակի իգական նորանոր անուններ»¹, ընդունելի է: Նա բերում է օրինակներ, որ հնում Տիգրանուիի, Խոսրովիդուխստ, Սահականուշ և ննան կազմություն ունեցող անձնանուններն իրականում անձնանուններ չեն: Նշանակում են «Տիգրանի աղջիկը», «Խոսրովի աղջիկը», «Սահակի աղջիկը»: Դետաքրքիր է այն իրողությունը, որ եթե իգական անձնանուն

1. Աճառյան Յր., Դայոց անձնանունների բառարան, հատոր 5, Երևան, 1962, էջ 342:

կազմվում է միայն դուխտ-ը արական անձնանվան վրա ավելացնելով (Սանդուխտ, Վարդանդուխտ, Սահակադուխտ, Շահանդուխտ, Դայկանդուխտ), ապա ուիի-ով կազմվում են և այդ կաղապարով (Դայկուիի, Դամագասպուիի, Տաճատուիի, Արամուիի, Սմբատուիի, Արշակուիի), և ուիի-ն տեղանուններին ավելացնելով (Վանուիի, Նաիրուիի): Ոմիի-ով իգական սերի անձնանուններ են ծևավորվում նաև ածականներից (Սրբուիի, Գեղուիի, Մաքրուիի) և հասարակ գոյականներից (Գառնուիի, Երազուիի, Ըղուիի, Բերկուիի): Այսօր զգալիորեն տարածված են հայրանուն+անուշ, հասարակ գոյական, ածական+անուշ բաղադրիչներով կազմված իգական անձնանունները (Սմբատանուշ, Խաչանուշ, Պերճանուշ, Լուսանուշ, Զովանուշ, Գեղանուշ, Նորանուշ, Թուխանուշ): Ուիի և անուշ բաղադրիչներով կազմությունները, դուխտ-ի համեմատությամբ, որոշակի կենսունակություն, հետևաբար և ավելի ծավալվելու միտում ունեն: Երբեմն միևնույն հայրանունով և դուխտ, ուիի, անուշ բաղադրիչներով կերտվում են իգական անձնանուններ.ա) Վարդանդուխտ, Վարդանուշ, Վարդանուիի, բ) Խոսրովադուխտ, Խոսրովանուշ, Խոսրովուիի, գ) Դայկանդուխտ, Դայկանուշ, Դայկուիի:

Որ հայ ժողովրդի պատմության մեջ իգական անձնանուններ եղել են, վկայում են Յր. Աճառյանի հինգհատորյա բառարանը և Գ.Ստեփանյանի «Կենսագրական բառարանը» (Երեք հատորով):

Գ.Ստեփանյանի Եռահատոր բառարանում կարդում ենք հայ մշակույթի նշանավոր գործիչների համառոտ կենսագրությունները և իմանում, որ նրանցից իգական սերի շատ ներկայացուցիչներ ապրել ու գործել են մինչև 19^{րդ} դարը: Թվենք մի քանիսը՝ Խոսրովիդուխտ (8-րդ դար, հայ առաջին բանաստեղծուիի), Թագուիի (9-րդ դար, գրչագիր), Խաթուն (12-րդ դար, մանրանկարիչ), Աննա (18-րդ դար, մատենագիր), Լուսնյակ, Մարգարիտ, Աստոիկ, Բերկան, Մարիամ, Աղավնի, Նինա, Սովիա, Սարի, Արաքսի, Սաքենիկ, Թերեզա, Տիրուիի (դերասանուիիներ, երգչուիիներ):

«Սասունցի Դավիթ» էպոսի Ծովինար, Արմադան, Խանդուք, Դեղձուն, Գոհար անունները ևս վկայում են, որ դարեր առաջ իգական սերի ներկայացուցիչների անունները չեն սահմանափակվել միայն «այսինչի աղջիկը», «այսինչի դուստրը» ձևերով:

Աղաջան տոհմածառով դարձյալ հաստատվում է, որ արդի շրջանում կենսունակ իգական անուններից շատերը գալիս են վաղնջական

Ժամանակներից: Դրանք երկար ու ծիգ դարերի ընթացքում կամ վերակենդանացել են, կամ շարունակաբար գործածվել: Այսպես Անահիտ, Աստղիկ, Նվարդ, Սարենիկ, Եպրաքսյա, Զարուիի, Շասմիկ (անհիշելի ժամանակներից), Աննա (1-ին դար), Սարան (4-րդ դար), Վարդանուշ, Վարդուիի (5-րդ դար), Արուսյակ, Սեղա (9-րդ դար), Թանար (10-րդ դար) Գոհար, Շողիկ, Թողիկ, Թամամ (12-13-րդ դարեր), Թուխծամ (միջին դարեր), Պրաքսի (15-րդ դար), Շնազանդ (14-17-րդ դարեր), Վարդիքեր (16-րդ դար), Սայրանուշ (19-րդ դար):

Այսպիսով՝ հայկական ընտանիքներում կգական անվանադրությունն ունի դարերի պատմություն: Անունների զգայի մասը արդիական է: Իգական անձնանունները հիմնականում դրանք կրողների մայրերի, տատերի անուններն են և, անշուշտ, գործածվել են նաև նշված ժամանակահատվածից էլ առաջ:

Իգական այն անձնանունները ևս, որոնք հայերենով չեն ստուգաբանվում, գալիս են օտար լեզուներից, ուր ունեն իրենց ստուգաբանությունը:

Աղաջան գերդաստանի առաջին սերունդների իգական անձնանունների մեջ սակավարիկ են փոխառությունները, որոնք, դժբախտաբար, հախուռն կերպով մեծ ծավալ են ստացել սկսած դարիս 30-40-ական թվականներից, խորհրդային ժամանակներում:

Աղաջան տոհմանատյանում կան հունական (Եպրաքսյա, Պրաքսի, Քրիստինե, Սառա), լատինական (Դիանա, Էմմա, Ոիմա, Ոիտա, Ոոզա), պահլավական-պարսկական (Անուշ, Զարուիի, Լալա, Նվարդ, Սարե), երրայական կամ հրեական (Թամար, Սարիետա), արաբական (Թամամ, Յազդայուլ, Նուռա, Սեղա), Եվրոպական (Ամալյա, Ալա, Շերսինե), ռուսական (Ալիքինա, Աննա, Ժենյա, Լենա, Կիմա, Սվետլանա, Տանյա): Մեծ թիվ են կազմում բուն հայկական ու հայ ժողովրդական (Ազգանուշ, Ազճիկ, Արեգանազ, Անի, Արաքսի, Արուսյակ, Արփենիկ, Գեղեցիկ, Գոհար(իկ), Թուխծամ, Շայկանուշ, Շասմիկ, Շնազանդ, Մայրանուշ, Սարան, Շողիկ, Սարենիկ, Սիրանուշ, Վարդիշաղ, Վարդեր, Վարդիքեր, Վարդուիի, Վարդուշ, Ցողիկ, Փայլուն, Փայլիկ, Քաղցրիկ, Քնարիկ), ինչպես նաև նորահնար, նորահայտ (Լիլիթ, Արմինե, Շայաստան, Նարինե, Սարինե) անձնանունները:

Աղաջան «ազգի» և արական, և իգական անձնանունների վերլուծությունը հիմք է տալիս եզրակացնելու, որ տարբեր լեզուներից փոխառնված անձնանունները առհավատչյան են տվյալ լեզուները կրող

հզոր պետությունների դարավոր տիրապետության, նաև այն բանի, որ հայ ժողովուրդը, հույն, հրեա, պարսիկ, արար և այլ ժողովուրդներ գտնվել են սոցիալ- տնտեսական, կենցաղային ու մշակութային փոխադրեցության մեջ: Ինչպես հայոց լեզվի բառապաշարը հարուստ է փոխառյալ, օտար բառերով, և գիտենք այդ երևոյթի պատճառը, այնպես էլ հայոց անձնանունների ստվար ցանկում գգալի են օտար, ոչ հայկական անձնանունները:

Նշված շատ անձնանուններ ժողովրդական են, հայկական: Նաև հիշյալ անուններին է Վերաբերում Յր. Աճառյանի խոսքը. «Դայ հասարակ ժողովրդի, շինականի բնիկ, հարազատ, յուրակերտ անուններն են սրանք, որ եկեղեցական դասի պաշտօտ կրոնական անունների և ազնվական դասակարգի սիրած օտար անունների շրջանակում բացառիկ փայլով ցոլում են»²:

Սիա Աղաջան «ազգի» իգական անձնանունները ծագման ու իմաստային բացատրություններով, որոնք քաղված են Յր. Աճառյանի հայտնի բառարանից և Կ.Դուրգարյանի «Անվանագրքից»: Տրված են մի քանիսի տերերի կենսագրական շատ հակիրճ տվյալներ, որոնց մի մասը հպանցիկ ակնարկ է 20-րդ դարի առաջին տասնամյակների Մաստարայի քաղաքական վիճակի մասին:

1.ԱԶԳԱՆՈՒԾ (ԱԶԳՈՒԾ) -Նորակերտ անուն է կազմված հայերեն ազգ բառից (Դայկանուշ, Կասկանուշ անունների նմանությամբ): Կրօնատ՝ Ազգուշ:

2.ԱԶՆԻՎ - Հայերեն ազնիվ ածականից:

3.ԱԼԱ-Ալիսա անվան փաղաքշական: Եկել է ոռւսերեն Ալիսա անունից: Գործածական է նաև Ալիս ծեռու:

4.ԱԼՎԻՆԱ- Ռուսերեն Ալբինա (Ալեքսինա) անունից, որ նշանակում է «շիկահեր», «սպիտակադեմ»: Ծագել է լատիներեն «սպիտակ» բառից:

5.ԱՍԱԼՅԱ -Եվրոպական անուն է, որ գործածական է դարձել մեզանում անցյալ դարի 80-ական թվականներից Շիլերի «Ավագակներ» ողբերգության հերոսուհու անունով: Աղաջանի բոռան Լևոնի հարսն է, Մյասնիկի կինը (Արեգ գյուղից): Ուսուցչուհի է Մաստարայի դպրոցում: Ունի տղա, աղջիկ, բոռներ:

2. Աճառյան Յր., Դայոց անձնանունների բառարան, հատոր 5, Երևան, 1962, էջ 351-352:

6.ԱՍԱՐԻԾ -Պահլավերեն նշանակում է «անքիծ, անապական, անարատ»: (Կազմված է առ-ժխտական ածանցից և «պիղծ, կեղտոտ» բառից): Աղաջանի թոռն է Խաչատուրի աղջիկը:

7.ԱՆԻ-Նորահայտ անուն է, քաղաքանայր Անիի անունից: Արմենակի թոռն է, ունի երկու տղա, մեկ աղջիկ: Ապրում է Դիլիջանում:

8.ԱՆՆԱ-Բրուն նշանակությունն է «շնորհ», «գրություն», «շնորհալի», «ողորմած», «ողորմասիրոտ», «պարգևատոր»: Ունի փաղաքշական Ամենիկ ծևը: Գործածական է նաև ոռւսական Անիչկա ծևով:

9.ԱՆՈՒԾ-Պահլավերեն «անմահ» բառից, որ հետո իմաստի փոփոխությամբ դարձել է «քաղցր», «հաճելի»:

10.ԱՍՏՂԻԿ-Դայերեն աստղ բառից -իկ փաղաքշական ածանցով: Ստելլա անունը, որ հնում չի հիշատակվում, լատիներեն նշանակում է «աստղ» և համապատասխանում է մեր «Աստղիկին»: «Սասնա ծուր» հայ ժողովրդական վեպում Աստղիկ տղամարդու անուն է: Աստղիկը Աղաջանի թոռան Դայկի կինն է: Տար երեխաներ է նեծացրել: Աղաջան գերդաստանի պատմության մեջ ոչ մի մայր այլքան երեխաներ չի ունեցել: Ուրսունն անց է, գյուղից Մաստարայից տեղափոխվել է ընտանիքով 1948թ., ապրում է մայրաքաղաքում:

11.ԱՐԱՔՍԻ-Դայաստանի մայր գետի երասխի եվրոպական ծևից, որ փաստորեն սեռական հոլովն է, նշանակում է «Արաքսի դուստր»: Դանդիպում է նաև Արաքսյա ծևով: Աղաջանի թոռն է, Փիլիպոսի աղջիկը:

12.ԱՐԵԳՆԱԶԱՍ - Դայերեն «արեգ», «արև»+նազ, նազանք» բառերից: Դանդիպում է նաև Արեգնազ, Արեգ, Արեգոն ծևերով: Աղաջանի թոռը Խաչատուրի աղջիկը, Դայկի քույրը: Վերին շրբունքից մինչև աջ կողմի քունքը դրոշմված կես սանտիմետր լայնությամբ սպին, որ մասսամբ աղարտել էր նրա գեղեցկությունը, միշտ հիշեցրել է 1918 թվականը: Թուրքական խուժանը լցվել է գյուղ, սկսել թալանն ու կոտորածը: Գեղեցիկ հարս ու աղջիկ որոնող ասկյարներից փրկվելու համար նրանք թաքնվել են, քուրքեր հազել, դեմքերին թրիք բան: Արնախում մի ասկյար մառանի մութ անկյունից հանել է Արեգնազին և, տեսնելով դեմքը, քրոտել է ու բավարարվել յարադանի հարվածով: Սահացել է 1950 -ական թվականների վերջերին, Երևանում:

13.ԱՐԱՍՈՒԾ- Նորակերտ անուն, որ կազմվել է արևմտահայերի մեջ Արմեն+անուշ, իբր «դուստր Արմենի»: Կ. Դուրզարյանի բացատրությունը այլ է Արամ+անուշ՝ «Արամի դուստր»: Արմենակի թոռը, ունի

Երկու գավակ, ապրում է Վանաձորում:

14. **ԱՐՄԻՆԵ- Նորահնար** անուն, որ անցյալ դարում կազմվեց Արմեն անունից, այժմ շատ գործածական -ինե վերջնամասնիկով (Կարինե, Զարինե, Վերգինե, Եվգինե, Աղրինե և այլ իգական անունների ձևով): Արմենակի թոռը, ունի երկու երեխա, (աղջիկ, տղա), ապրում է Վանաձորում:

15. **ԱՐՈՒԵՅԱԿ - Արույակ** մոլորակի անունը, որ նույն Լուսաստղն է՝ **Վեներան**: Կրծատ ձևն է **Արուս**: Աղաջանի թոռ Արմենակի կինն է: Թունոյ (Թովմասի) թոռ Արույակ, հայրը Խաչատոր: Մանկությունից դառնալի օրեր է տեսել: Որք է մեծացել: 1918թ. «Փախտեփախտին» երկու քույրերի հետ բափառել է Աղավնատուն գյուղի շրջակայքում (Եջմիածին): Սովոր մահացել են քույրերը, ինքը փրկվել է: Ընտանիք է կազմել, բայց միշտ մնկտացել է գերեզման չունեցող քույրերի համար: 1937թ. մահացել է քույրերի վիշտը ամոքող միակ աղջիկը յոթամյա Սիրանուշը (Սիրիկը): Ավագ ոդիմն Կարազդատը, 19 տարեկան հասակում զոհվել է 1941-1945թ. պատերազմում: Մինչև մահ (1973թ.) ողբացել է նվիրական կրորուստները (ամուսինը Արմենակը մահացել է 1954թ.): Ապրել է գյուղում, գյուղատնտեսական աշխատանքներից բացի ոերձակություն է արել, պատերազմի տարիներին զնել է կարպետ, ջեժիմ, կտավ գործելու սարք տորք, իինել- գործել է: Դրա և այգու եկամուտով ընտանիքը փրկել է սովոր: Երկու տղաներից մեկը դասախոս է, մյուսը ուսուցիչ:

16. **ԱՐՓԵՍԻԿ – Դայերեն արփի «արև»** բառից: Կան սրա փաղաքական ձևերը՝ **Արփիկ**, **Արփին**, **Արփո**: Աղաջանի թոռ Մելիքի մեծ հարսն է Դայկագի կինը: Նրա համար է ասվել՝ ծեռքս բան, ոտքս գերեզման: Ժրաջան այս կինը տարել է ընտանիքի հոգսերը, տասնյակ տարիներ խնամել պատերազմի վերքերից տառապող ամուսնուն: 1950-ական թվականներին տեղափոխվել են Եջմիածնի Բաղրամյան ավանը: Մեծացել ու դաստիարակել է ուր գավակներ: Մահացել է 1983 թվականին:

17. **ԳԵՂԵՑԻԿ – Դայերեն գեղեցիկ** ածականից ստեղծված անուն:

18. **ԳՈՐԱՐԻԿ – Դայերեն Գոհար** անունն է -իկ փաղաքական ածանցով:

19. **ԳՈՐԱՐ – Դայերեն գոհար** «ակունք» («աղամանդ», «անգին քար») բառից, որ թեև պարսկերեն է, բայց շատ վաղուց հայցած: Վերջին շրջանում համորիալում ենք Գոհարինե - ինե իգական ածանցով հնարած անվանը, որը միանգամայն ավելորդ է, քանզի Գոհար անունը

միայն իգական է եղել:

20. ԴԻԱՍԱ- Լատիներեն **Դիանա** - ից: Ստուգաբանում են «անմերձենալի»: Միայն է **Դիաննա** ծևը:
21. ԵՊՐԱՅԹՅԱ- Դունարեն նշանակում է «հաջողություն», «բարեբախտություն», «բարի վարմունք» (կազմված է լավ+գործիք, վարունք բառերից): Դնագույն ժամանակներից գործածական է հայերի մեջ **Եվպրաքտ, Եպրաքի, Եպրաքյա, Պարաքի, Պարաք (Պրաք)** ծևերով: Կա նաև աղճատված **Եպո** անունը: Աղաջանի թոռ Սելիքի մյուս հարսն է (Արամայիսի կինը): Մինչև 1950թ. ապրել է Սաստարայում: Այժմ ապրում է Եջմիածնի Նորակերտ ավանում: Տնային տնտեսութիւն, դաստիարակել է հինգ երեխաների:
22. ԶԱՐԻԿ- Զարուիի անվան փաղաքշական ծևն է, որ հաճախ գործածվում է իբրև ինքնուրույն անուն: Արմենակի թռոն է: Կրում է իր տատի քրոջ անունը: Ունի երեք երեխա, ապրում է Երևանում:
23. ԶԱՐՈՒՅԻ- Պարսկերեն «ոսկի» բառից + ուիհի իգականակերտ ածանցով: Կրօն և փաղաքշական ծևերն են Զարո, Զարուկ: Ոմանք գործածում են Զարա ծևը, որտեղ ա մասնիկը փոխարինում է -ուիհի ածանցին:
24. ԷՄՍՍ- Լատիներեն բառ է «թանկագին», «խորհրդավոր» նշանակությամբ: Եկել է գեղարվեստական գրականության միջոցով (Սանտեգացցայի «Հիվանդ սեր» վեպի հերոսութեան անունն է):
25. ԹԱՍԱՍ- արաբերեն «լիիվ», «կատարյալ»: Աղաջանի որդի Փիլիպոսի կինը (ծնվ. 1857թ.): Անուսնուն կորցնելուց հետո (Ենիշերիների խարեւորյան զոհերից, 1918թ.) երեսուն տարի ապրել է հայրենի գյուղում Սաստարայում: Ունեցել է վեց զավակ, որոնց բազմանդամ ընտանիքներով կտրուկ մեծացել, բազմաճյուղ է դարձել Աղաջան տոհմածառը: Ապրում էր փոքր տղայի Լևոնի հետ: Ուրսունն անց տարիքում էլ, երբ գերաստանի քավորի 15-16 տարեկան տղան էր զալիս, անմիջապես ելուսն էր տեղից, հարսնություն էր անում: «Պլինիներով կոտը» գլխին, սկազգեստ, սև շալով գլուխն ու դեմքը փարաբած, բերանը շալի ծայրով ծածկած, լուս ու անաղմուկ մշտապես զբաղվում էր թռնիր վառելով, հաց թխելով, դաշտում աշխատողների համար համով- հոտով ճաշ պատրաստելով, տուն ու տեղը կարգի բերելով: Մահացել է 91 տարեկան հասակում 1948թ: Նա Աղաջան տոհմածառի երկրորդ սերնդի վերջին ներկայացուցիչն էր:
26. ԹԱՍԱՐ- Եբրայերեն անուն, որ նշանակում է «արմավենի»:

27. ԹՈՒԽԾԱՄ- Հայերեն թուխ և ծամ բառերից, որ նշանակում է «սևահեր», «սևամազ», «թխամազ»: Աղաջանի թոռան Մելիքի հարսը (Գառնիկի կինը): Ունեցել է Երկու աղջիկ: Մահացել է 1952թ.:
28. ԺԱՆՏԱ-Ֆրանսերեն անուն է, որ տարածված է նաև ոռւսների մեջ, համապատասխանում է մեր Օհաննա (Յովհաննա) անվան:
29. ԺԵՆՅԱ- Ոուսերեն ժենյա անունից, որ Եւրենիա անվան գգվականն է: Կրկնակի փաղաքական է ժենիկ ձևը: Ծագում է հունարեն Եվգինե անունից, որ նշանակում է «բարեծնունդ, այն է ազնվատոհն, ազնվական», «լավ» + «ծնունդ» բառերից: Աղաջանի թոռան Արմենակի հարսն է: Բարձրագույն կրորությամբ աշխատել է հայրենի Հացաշենի (Սարունչի) և Սաստարայի դպրոցներում: Ընտանիքը 1970 թվականից տեղափոխվել է Կիրովական (Վանաձոր): Անպատմնելի նեղություններ է կրել, ունեցել է ընտանեկան և ուսուցչական բազում հոգսեր: Տունուտեղի տեր է դարձել իր աշխատասիրության ու համառության շնորհիվ, կազմել օրինակելի ընտանիք, մեծացրել երեք տղա, չորս աղջիկ: Ունի տասներկու թոռ: Թեև անցել է ծերունական հանգստի, բայց «քիթ սրբելու ժամանակ չունի», մտահոգված է բոլորով:
30. ԼԱԼԱ- Պարսկերեն ծաղկի անուն է, որ մեզանում գործածվում է իբրև հայերեն կակաչ բառի բարբառային համազոր ձևը:
31. ԼԵՆԱ- Ոուսերեն լենա անունից, որ համապատասխանում է մեր Շեղինեհն: Լենա անունը բոլորովին կապ չունի Սիրիի մեծ գետի՝ Լենայի անվան հետ: (Շեղինե նշանակում է «նվիրական կողով, որ գեղեցիկ ծաղիկներով զարդարելով նվիրում էին Արտեմիս աստվածուհուն») Փաղաքական ձևն է Շեղով:
32. ԼԻԼԻԹ- Նորահայտ անուն է: Եկել է Ավ. Խսահակյանի համանուն լեգենդից: Ըստ իրենց առասպելի՝ Լիլիթ է կոչվել արաշին կինը, որին աստված ստեղծել էր «Վեր բարձրացող բոցից»:
33. ԿԱՐԻՆԵ- Կազմված է հունալատինական հնչյան ծևափոխությամբ: Ընդունվել է իբրև անկախ անուն ազգվելով անշուշտ Կարին քաղաքի անվան պատահական ննանությունից: Արմենակի թոռան Փիլիպոսի կինը: Ունի տղա և աղջիկ:
34. ԿԻՍԱ- Ոուսերեն Կիմ (коммунистический интернационал молодежи) արական անվան իգականն է:
35. ՂԱՅԱՍՍԱՆ- Նորակերտ անուն է մեր Երկրի անունից: Արևմտահայրեն այս անունով կոչում են տղաներին, իսկ արևելահայերը աղջիկներին: Աղաջանի թոռն է Փիլիպոսի աղջիկը: Անուսնացել էր Զորանկա-

պում (Մարալիկ): Մշտապես կապված էր «հորանց» տան հետ: Տղան զոհվել էր Դայրենական պատերազմում: Աղջկա՝ Մարուսի վաղաժամ մահը իրեն գերեզման իջեցրեց (1984թ.):

36. ՀԱՅԿԱՆՈՒԾ- Դայրեն Դայկ անունից և անուշ բառից, որ «աղջիկ» նշանակությունն ունի: Փաղաքական ձևերն են՝ Դայկուշ, Դայկան, Կանուշ: Աղջանի աղջիկը: Դարս է եղել Մաստարայի տերտերին: 1918թ. բուրքերը առևանգել են: Պատմել են, որ այդ ողբերգությունից հետո նա ամեն անզամ մոտեցել է Արփաչայի ափին, կանչել հարազատներին, որ իրեն ազատեն: Ինչպե՞ս է ապրել, ե՞րբ է մահացել, ժառանգ ունեցե՞լ է թուրք անուսնուց, անհայտ է:

37. ՀԱՍՄԻԿ- Դայրեն համայիկ ծաղկի անունից:

38. ԴԵՐՄԻՆԵ- Ֆրանսերեն Շերմինե անունից: Բուն ծագումը հունարեն Երմոնե անունից, որ կապվում է «Շերմես» աստծու անվան հետ: Երմոնեն-ն Շերմես-ի իգականն է:

39. ՀԱՅՁԱԼՍԴ- Դայրեն հնազանդ բառից, նշանակում է «ենթարկվող»: Փաղաքական ձևն է Ցնո: Աղջանի թոռան Արտաշեսի կինը: Երկու տղա է ունեցել (Եսայի, Գուրգեն): Մահացել է 1912թ.:

40. ՅԱԶԳՅՈՒՆ- Արաբերեն «ընտիր» և պարսկերեն «վարդ» բառերից: Նշանակում է «ընտիր վարդ»: Աղջանի թոռան Սելիրի կինը (Երկրորդ): Աղջանների մեծ ու փոքրին սիրում էր «ազին», հոգատար էր բոլորի նկատմամբ, բայց կյանքի վերջին տարիներին շատերի կողմից մոռացվեց: Կիսացնորված վիճակում մահացել է 1952թ. 92 տարեկան հասակում:

41. ՍԱՅՐԱՍՈՒԾ- Դայրեն մայր բառից իբրև «անուշիկ մայր», «սիրելի մայր»: Փաղաքական ձևն է Մարուշ. կրօնաց Մարան:

42. ՍԱՐԻԵՏԱ- Եվրոպական անուն է, որ կազմված է երայերեն Մարիամ անունից եւնա իգական ածանցով: Արմենակի թոռան Վարագ-դատի կինը, ունի չորս երեխա:

43. ՄԱՐՍ- Դայրեն Մայրանուշ անվան կրօնատ ձևն է: Աղջանի հարսն է Գևորգի կինը: Մարանի շորերը գողանում են: Զրպարտում են Փիլիպոսի հարսին Արուսին: Գողացողը իսկական գողը բռնվում է Գյումրիում գողոնը վաճառելիս: Մինչ այդ Արուսը Եկեղեցում ավետարանով երդվում էր, որ ինքը անմեղ է, բայց ոչ ոք չէր լսում, չէր հավատում:

44. ՆԱՍԵ- Արամազդի Երկրորդ դուստրը, Անահիտի և Միհրի թույրը: Դայոց հեթանուսական կրոնում ինաստության ողջախոհության աստ-

վածուիին, մայրության և տան օջախի պահապանը: Յայ ժողովուրդը մինչև այժմ մեծ մորը տատին, նանե է ասում: Աղաջանի հարսն է խաչատուրի կինը:

45. ՆԱՐԻՆԵ- Նորահնար անուն: Կազմված է -ինե ածանցով: Նար արմատը մեր լեզվում երկու ծագում ունի պարսկական և արաբական:

Պարսկերեն նշանակում է «նուռ», իսկ արաբերեն «կրակ», «հրեղեն»:

46. ՆԵԼԼԻ- Եվրոպական անձնանուն է, եկել է գրականության միջոցով:

47. ՆՎԱՐԴ-Պարսկերեն բառ է, ոնաք մեկնում են «սիրելի, հաճելի, ընծա, պարզե»: Աճառյանը համարում է բարդ բառ կազմված պարսկերեն «նոր» և «վարդ» բառերից, իբրև «նորավարդ, նորածիլ նորաբաց վարդ»: Աղաջանի թոռան Մելիքի փոքր տղայի Վազգենի կինը: Սաստարայում ապրող լըների մեջ ու պատվավոր գերդաստանից էր, Աղաջանյանների լավագույն հարսներից: Սահացել է երիտասարդ տարիքում (45-46 տարեկան), շաբարախտից 1978 թվականին:

48. ՆՈՒՌԱ- Արաբերեն նուրա նշանակում է «լուս», նուրի՝ «լուսավոր»:

49. ՇՈՂԻԿ- Դայերեն շող բառից -իկ փաղաքշականով: Դամարվում է մերք առանձին անուն և մերք ՇՈՂԱԿԱՐ (հայերեն շող+ կաթել բառերից) ակնարկությամբ համանուն տաճարի:

50. ՊՐԱՔՍԻ- Եպրաքսյա բառի ձևերից է: Կազմված է հունարեն «լավ+գործիք, վարմունք» բառերից «բարեբախտություն, հաջողություն, բարի վարմունք» նշանակությամբ: Աղաջանի թոռ Մելիքի աղջիկը:

51. ԶԵՄՄԱ- Եվրոպական նորամուտ անուն է, որ հայերենի մեջ տարովել է 20-ական թվականներից գրականության միջոցով:

52. ՈՒՄՍ- Լատիներեն Ումս (Չոռմ) քաղաքի անունից, որ հայերենի մեջ տարածված է իբրև անձնանուն Չոռոմ, Չոռոմսիմե ձևերով: Այսօրվա գործածական ՈՒմս անունը գալիս է ռուսերեն ԲԻՄՄԱ իգական անունից, որ նշանակում է «գեղեցկուիի», «դուրեկան»:

53. ՈՒՏՍ- Լատիներեն Մարգարիտա անվան փաղաքշական ձևն է:

54. ՈՈՉԱ- Լատիներեն և ռուսերեն Ոոզա անունից «Վարդ» նշանակությամբ: Դամապատասխանում է հայերեն Վարդ, Վարդուիի, Վարդիկ անձնանուններին: Փաղաքշական ձևերն են Ոոզիկ, Ոոզալիա:

55. ՍԱԹԵՆԻԿ- Դայերեն սաթ բառից -ենիկ նասնիկով (ինչպես Վարսենիկ, Արփենիկ անունները): Ռուսերեն ЯНТАР, պարսկերեն քերիքար: Կրծատ ձևերն են Սաթեն, Սաթը, Սաթիկ, Սաթին: Աղաջանի թոռը Փիլիպոսի աղջիկը (վաղամեռիկ): Այդ անունն էր կրուն Փի-

լիպոսի թոռը Լևոնի աղջիկը (մահ. է 1996թ.):

56. ՍԱՌԱ- Հունարեն նշանակում է «իշխանութիվ», ծագում է Եբրայերեն «իշխել, թագավորել» բառից:

57. ՍԱՐԵ- Դավանաբար Սարա անունն է, որ նշանակում է «տիկին» կամ «երգ»: Ենթադրվում է նաև, որ Զարե անունն է՝ ձայնեղ զ-ի խլացմամբ: Զարե պարսկական «ոսկի» բառից, տարածված իգական անուն է քրդերի մեջ: Աղաջանի թոռ Լևոնի կինը: Դարագատների հետ 1915թ. գաղթել է Արևմտահայաստանից: Կորցրել է ավագ որդուն 1941-45թթ. պատերազմի պատճառով: Աշխատել է Մաստարայի կոլտնտեսությունում, սովորողի հավաքուժական ֆերմայում: Մեծացրել ու դաստիարակել է ուրեմն զավակ: Մահացել է 1966թ. 71 տարեկան հասակում:

58. ՍԱՐԻՆԵ- Դավանաբար թուրքերեն Սարի բառից է, որ նշանակում է «դեղին»: Սարինե նորաստեղծ անունն է կազմված «սար» (պարսկերեն «գլուխ») բառից -ինե վերջածանցով:

59. ՍԵՂԱ- Աճարյանը ենթադրում է արաբերեն «տեր» բառի իգական «տիրութիվ» բառից, որի արականը լինում է Սայտ դի («տեր ին»):

60. ՍԻՐԱԾՈՒԾ- Դայերեն սեր (սէր) բառից - անուշ իգական վերջածանցով (հնչան Վարդանուշ, Քրանուշ): Փաղաքական ծևերն են Սիրան, Սիրուշ, Սիրիկ: Արմենակի աղջիկը, Վաղամետիկ (1930- 1937): Տես Արյուսակ անունը:

61. ՍՎԵՏԼԱՆԱ- Ուլստերեն Սվետլանա անունն է, որ կազմված է ուլսական հնագույն անունների ծևով (**светла она**) և նշանակում է «լուսավոր», «մաքուր», «պայծառ»: Փաղաքական ծևերն են Սվետիկ, Սվետուա:

62. ՎԱՐԴԵՐ- Արական և իգական անձնանուն: Վարդ բառի հոգմակին, բայց թերևս նաև արականում Վարդերես անունից կրօնակած և իգականում Վարդիիրեր անունից կրօնակած: Վարդ և երես բառերից իբրև «կարմրաքուշ», «վարդի պես կարմիր այտեր ունեցող»: Տարածվել է «Լուսերենս ու Վարդերեսը» հերիփրից: Աղաջանի թոռան՝ Արմենակի հարսը, Թաղեկոսի կինը: Մահացել է 1946թ.:

63. ՎԱՐԴԻԹԵՐ- Դայերեն Վարդ և թէր (պսակաթերթիկ) բառերից Վարդի թէրը: Տարածվել է Պ. Պոռշյանի «Սոս և Վարդիիրեր» վեպի ազդեցությամբ :

64. ՎԱՐԴԻՇԱՂ- Դայերեն Վարդ+շաղ բառերից, իբր Վարդի թէրթից կաթած ցող: Աղաջանի անդրանիկ թոռան՝ Մելիքի կինը: Ունեցել է յոր երեխա: Մահացել է 1929թ., երբ փոքրը եղել է 2-3 տարեկան:

65. ՎԱՐԴՈՒՅԻ - Հայերեն վարդ բառից -ուիի իգականակերտ մասնիկով (համապատասխանում է ռուսերեն Թօզա անվան): Կրծատ ձևն է Վարդուչ:
66. ՎԱՐԴՈՒԾ - Վարդուիի անվան կրծատ ձևը, Վարդանուշի փաղաքականը: Վարդանուշը առաջացել է Վարդան անունից և -անուշ վերջանացից:
67. ՏԱՆՅԱՎ-ՌՈՒՍԵՐԵՆ Տատյանա անձնանունն է, որ տարածվել է Պուշկինի «Եվգենի Օմեգինի» ազդեցությամբ: Հունարեն նշանակում է «իիմ-նադիր», «կազմակերպիչ»:
68. ՑՈՂԻԿ- Հայերեն ցող (շաղ) բառից «ցողի պես մաքուր», «հստակ, թափանցիկ» իմաստով:
69. ՓԱՅԼՈՒՆ- Հայերեն փայլուն ածականից, որ գործածվում է որպես իգական անձնանուն (համազոր է Փայլակ արական անվան): Կրծատ ձևն է Փայլիկ: Աղաջանի թոռան Արմենակի հարսը, Հմայակի (Գրիշայի) կինը: Ունի երկու տղա: Փեշակի տեր է որակյալ դերձակուիի:
70. ՔԱՂՑԻԿ- Հայերեն քաղցր բառից -իկ փաղաքական ածանցով «քաղցր», «հաճելի» իմաստով: Աղաջանի թոռան Մելիքի հարսը (Գառնիկի 2-րդ կինը): Կարմրաշենից է, ապրում է Եջմիածնում: Ունի յոթ երեխա: Նույն անունով է Աղաջանի մյուս թոռան Լևոնի հարսը (Ռազմիկի կինը): Ժրաջան, տնարար կին էր: Մեծացրել է վեց երեխա: Հանկարծանահ է եղել 1988թ. դեկտեմբերի 12-ին:
71. ՔՍԱՐԻԿ- Հայերեն քնար («տապիջ» նվագելու լարային գործիք) բառից -իկ փաղաքական ածանցով: Հանդիպում է նաև Քնար ձևով, որ նույնպես ինքնուրույն անձնանուն է:
72. ՔՐԻՍՏԻՆԵ- Հունարեն անուն, ռուսերեն Խրիստինա: Քրիստափոր անվան իգականն է: Խրիստափոր նշանակում է « Քրիստոսաբեր»:

ՀԵՏԵՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.

- ա) Աղաջան տոհմածառի իգական անձնանունների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ հասարակական կյանքի պատմական զարգացումը, սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունները, գյուղական կենցաղն ու բարքերը իրենց հետքն են բողել ակնանադրության վրա: Դրանում որոշակիորեն արտացոլվել է այն, թե անհատները հասարակական կյանքում, գերդաստանի ու ժողովրդի պատմության մեջ ի՞նչ ճակատագրական դեր են խաղացել, ի՞նչ հաղթական կողմներ են մղել, ազգանպաստ գործեր կատարել, ինչպիսի բարեմասնություններ են

ունեցել: Չետագայում նորածիններին, որպես սիրո ու հարգանքի առհավատյա, նրանց հիշատակի հավերժացում, կոչել են սրտամոտ, թանկագին անուններով:

բ) Իգական անձնանունների հայերենացումը մոտ երկդարյա ժամանակահատվածում դրսորվել է լայն ընդգրկումներով: Կերտվել են գերդաստանի հայեցի անձնանուններ՝ 1) Բույսերի և ծաղիկների անուններից ածանցմամբ կամ բառաբարդմամբ (Դասմիկ, Վարդեր, Վարդիթեր, Վարդուհի), 2) Երկնային մարմինների անուններից ածանցման և բարդացման միջոցով (Արեգնազան, Արփենիկ), 3) Թանկագին քարերի անուններից (Գոհար, Գոհարիկ, Զարիկ), 4) Բնության զանազան երևույթներ անվանող առարկաների ու հմայիչ, ցանկալի հատկանիշների անուններից (Շողիկ, Ցողիկ, Քաղցրիկ, Փայլուն, Գեղեցիկ, Ազմիկ, Շնազանոյ):

գ) Տոհմածարի 5-րդ և 6-րդ սերունդների իգական անձնանուններն աչքի են ընկնում եվրոպական և ռուսական ծագում ունեցողներով: Օստարամոլությունը հիմնականում կապվել է պաշտոնյա համայնավար ծնողների ու այլ հարազատների հոգեբանության հետ (Նելլի, Նարինե, Թրիստինե, Ձեմճա, Էմճա, Կիմճա, Ժանճա, Մարինա, Սվետլանա): Ազգային արմատներին վերադառնալու միտումը, համազգային զարթոնքը, Շայաստանի ժողովրդական, իրավական պետության կայացումը աստիճանաբար կասեցնելու են ոչ հայեցի անունների մուտքը հայ ընտանիքները: Անձնանունների հայերենացմամբ նախանձախնդիր պիտի լինեն հայոց բոլոր գերդաստանները:

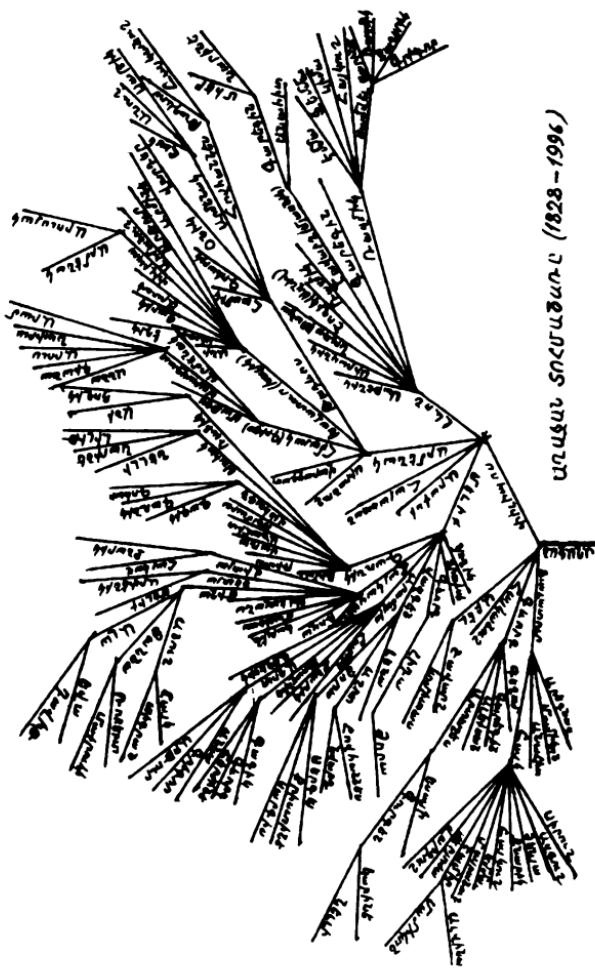
դ) Իգական անձնանուններից սովորաբար ազգանուններ չեն կերտվում: **Աղաջան** տոհմածարից թամամ և Լալա անուններով կարելի է կազմել թանամյան, Լալայան ազգանունները: Այդ երևույթը բնորոշ է արական անձնանուններին բացառությամբ ոչ հայկականների ու չհայացվածների: (Դիշենք, որ ազգանուն չի կազմվում Գրիշա, Ժորա, Սերգեյ, Պետյա, Վիտյա անուններից, անստվոր է նրանց վերջում յան նասնիկի ավելացումը): Խսկ ո՞րն է իգական անձնանունով ազգանուն կազմելու պատճառը: Եղել են հայրենանվեր, անձնազոհ, քաջարի կանայք, որոնք նաև գենքով սատարել են համայնքին, գյուղին, ազգին: Եվ այդպիսիք դարձել են տոհմի, «ազգի» ղեկավարներ, առաջնորդներ: Նրանց անունները գործածել են հաջորդ սերունդները, որպես մակղիր: Ե) Գերդաստանի ընտանիքների աղջիկների անունները տրվել են նորածիններին ընտանիքների մեջների կողմից: Այդ օրինաչափությունը

չեր կարող գործել ընտանիքների մայրերի նկատմամբ, քանի որ նրանք տվյալ գերդաստան են եկել աղջկական անուններով, որ ստացել են ուրիշ գերդաստանների ընտանիքներում: Աղաջան տոհմածառի մայրեր են Եղել կամ են Նանե, Մարան, Թամամ, Վարդեր, Վարդիշաղ, Յազգյուղ, Արյուսակ, Սարե, Սաթենիկ, Արփենիկ, Եպրաքսյա, Քաղցրիկ, Նվարդ, Ժենյա, Ամայա, Փայլուն, Սեղա, Ռոզա, Մարիետա, Կարինե և այլ անուններ, որոնց զգալի մասը օտար է:

զ) 1996թ. մոտավոր տվյալներով Աղաջան տոհմածառի իգական անուններից 15-ը գործածվել են 2 անգամ, 4-ը՝ երեք անգամ, ընդամենը 95 անուն: 23-ը հանգուցյալ է, 72-ը՝ ողջ: Ապրողներից տարրական կրթություն ունի 5-ը, ոչ լրիվ միջնակարգ և միջնակարգ կրթություն՝ 16-ը: Բարձրագույն կրթություն ունեցողները (13) մանկավարժներ են և այլ բնագավառի աշխատողներ: Միայն մեկը ունի գիտական աստիճան: Արմենակի թոռը՝ Զարիկ Աղաջանյանը, բանասիրական գիտությունների թեկնածու է: 72-ից 38-ը մինչնախադպրոցական, նախադպրոցական և դպրոցական տարիքի աղջնակներ են: Կենսունակ է տոհմածառը, զարգացող ու ծավալվող, ուստի և հարափոփոխ է այս վիճակագրությունը:

է) Արականների ննան Աղաջան տոհմածառի իգական այն անձնանուններն են Երկարակյաց, Կրկնվող, հաճախադեպ, որոնք սիրելի, ախորժելի են (Վարդանուշ, Սիրանուշ, Դնազանդ, Գեղեցիկ, Քաղցրիկ), կամ այդ հատկանիշների հետ միաժամանակ կարծ են, Երկվանկանի (Ազնիկ, Աճի, Շողիկ, Ցողիկ, Չասմիկ):

Դայաստանի Դանրապետության և Սփյուռքի հայ ընտանիքներում հարկ է արնատավորել նորածիններին հայեցի հրապուրիչ անուններով կնքելու ավանդաբար շարունակվող կարգը, որը և հայասիրություն է, և հայրենասիրություն:

**ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ Խ.Ա.
ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ Զ.Խ.**

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ՀԱԿԱՆԻՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱԴՈՏ ԲԱՌԱՐԱՆ

Խմբագիրներ՝ Մ. Բեժանյան, Գ. Պետրոսյան

Տպագրական 9.3/4 մանուլ: Շարվածքը՝ համակարգչային:
Տպագրությունը՝ օֆսեթ:
Տպագրվել է Վանաձորի «Վանատուր» ՍՊԸ տպարանում: